

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**DOĞAL MİRASIN KORUNMASI AÇISINDAN KORUNAN ALANLARIN
ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA MÜFREDATINDA KULLANIMININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Aşkın ÖZKAN
ORCID: 00090000214118504

Danışman
Doç. Dr. Recep BOZYİĞİT
ORCID: 0000000297901161

Konya – 2025

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR)

Yüksek lisans eğitimi sürecinde ve tez çalışmasına başladığım ilk aşamadan son aşamaya kadar yardımını bir an olsun esirgemeyen, araştırma sürecinde bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, zor süreçlerde yol gösteren ve çalışmamda motive olmama sağlayan çok değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Recep BOZYİĞİT'e çok teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum. Araştırma sürecinde sürekli yanımda olan, yaşadığım zorluklarda desteğini esirgemeyen, çalışma azmim ve gayretim temel kaynağı olan sevgili eşim Fatma YILDIZ ÖZKAN'a, kızım Elif Su ÖZBEK'e, her zaman yanımda olan kıymetli annem Nurhayat ÖZKAN ve kıymetli kardeşim Özlem ÖZKAN'a, her zaman desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Ali MEYDAN'a teşekkür eder, araştırmanın öğretmen ve öğrencilere faydalı olması dileğiyle sevgi ve saygılarımı sunarım.

Aşkın ÖZKAN

Şubat 2025

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ (TEŞEKKÜR).....	II
İÇİNDEKİLER.....	III
TABOLAR VE HARİTALAR LİSTESİ.....	V
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU.....	VI
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ.....	VII
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	VIII
ÖZET.....	IX
ABSTRACT.....	X
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	9
1.3.Araştırmanın Önemi.....	9
1.4.Sayıtlılar (Varsayımlar).....	13
1.5.Sınırlılıklar.....	13
1.6.Tanımlar.....	14
2. ALAN YAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	16
2.1.Coğrafya ve Doğal Mirasın Korunması Eğitimi.....	16
2.2.Coğrafi Beceriler.....	31
2.2.1.Gözlem becerisi.....	31
2.2.2.Arazide çalışma.....	31
2.2.3.Coğrafi sorgulama.....	32
2.3.Ortaöğretim Coğrafya Ders Programında Doğal Mirasın Korunması ve Korunan Alanlar Açısından Değerlendirilmesi.....	32
2.4. Coğrafya Öğretiminde Korunan Alanların Önemi.....	47
2.5.Korunan Alanların Doğal Mirasın Korunması Açısından Önemi.....	48
2.6.İlgili Araştırmalar.....	51
3. YÖNTEM.....	55

3.1.Araştırmanın Modeli	55
3.2.Araştırmanın Çalışma Grubu.....	55
3.3.Verilerin Toplama Araç ve/veya Teknikleri.....	58
3.4.Verilerin Toplanması.....	59
3.5.Verilerin Çözümlemesi.....	60
3.6.Geçerlilik ve Güvenilirlik.....	60
4. BULGULAR	61
4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	61
4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	63
4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	65
4.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	67
4.5.Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	69
4.6.Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	70
4.7.Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	73
4.8.Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	74
4.9.Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	76
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	78
5.1.Tartışma ve Sonuç.....	78
5.2.Öneriler.....	87
KAYNAKLAR.....	92
EKLER.....	97

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Türkiye’de Milli Parklar	25
Tablo 2.2. Türkiye’de Tabiatı Koruma Alanları.....	27
Tablo 3.1. Katılımcıların Daha Önce Ziyaret Ettikleri Korunan Alanlar.....	56
Tablo 4.1. Katılımcılara Göre Korunan Alanın Ne Olduğuna Dair Açıklamaları.....	61
Tablo 4.2. Katılımcılara Göre Korunan Bir Alanda Bulunması Gereken Özellikler.....	63
Tablo 4.3. Katılımcılara Göre Adana’da Bildikleri Korunan Alanların Hangi Özelliğine Göre Korunduğu.....	65
Tablo 4.4. Katılımcılara Göre Korunan Alanların Coğrafya Dersinde Nasıl Değerlendirilebileceği.....	67
Tablo 4.5. Katılımcılara Göre Coğrafya Dersi Öğretim Programı Açısından Korunan Alanların Programın Yeterlilik Derecesine Dair Görüşleri.....	69
Tablo 4.6. Katılımcıların Coğrafya Dersi Öğretim Programında Korunan Alanlarla İlişkili Gördükleri Amaçları İşlerken Hangi Yöntem ve Tekniklerden Yararlandıkları.....	70
Tablo 4.7. Katılımcılara Göre Coğrafya Öğretim Programındaki Korunan Alanlarla İlgili Amaçları İşlerken Öğrencilerde Yeterli İlgiyi Oluşturabilmelerine Dair Açıklamaları.....	73
Tablo 4.8. Katılımcılara Göre Doğal Mirasın Korunması Açısından Programda Korunan Alanlarla İlgili Kazanımlar Çerçevesinde Korunan Alanlarda Ne Gibi Etkinlikler Gerçekleştirebildiklerine Dair Açıklamaları.....	74
Tablo 4.9. Katılımcılara Göre Korunan Alanlarda Gerçekleştirdikleri Etkinliklerle Öğrencilerde Hangi Yetkinlik, Beceri ve Değeri Kazandırabildiklerine Dair Açıklamaları.....	76

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 2.1. Dünya Miras Alanları Haritası.....	18
Harita 2.2. Türkiye’de Önemli Doğa Alanları Haritası.....	30

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Doğal mirasın korunması açısından korunan alanların ortaöğretim coğrafya müfredatında kullanımının değerlendirilmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **101** sayfalık kısmına ilişkin, 24/02/2025 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%24** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orjinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

24/02/2025

Aşkın ÖZKAN

Doç. Dr. Recep BOZYİĞİT

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

24/02/2025

Aşkın ÖZKAN

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

f: Frekans

Ö1:Öğretmen 1

Ö15:Öğretmen 15

Kısaltmalar

WWF: Doğal Hayatı Koruma Vakfı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

YÖK:Yüksek Öğretim Kurumu

CBS: Coğrafi Bilgi Sistemi

TYT: Temel Yeterlilik Sınavı

AYT: Alan Yeterlilik Sınavı

TMP: Tarihi Milli Park

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

DOĞAL MİRASIN KORUNMASI AÇISINDAN KORUNAN ALANLARIN ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA MÜFREDATINDA KULLANIMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Aşkın ÖZKAN

Doğal mirasın korunması açısından korunan alanların ortaöğretim coğrafya müfredatında kullanımının değerlendirilmesi adlı çalışmamızda; Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretim coğrafya müfredatında doğal mirasın korunması açısından korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili kazanımlara ne oranda yer verildiği ve müfredatın uygulayıcısı coğrafya öğretmenlerinin müfredatta doğal mirasın korunması ve korunan alanlara ne kadar yer verildiği ile ilgili görüşleri ayrıca gerek ders içinde gerek ders dışı öğrenme ortamı olarak gezilerde korunan alanlarla ilgili kazanımlara ne kadar yer verebildikleri, hangi yöntem ve teknikleri kullandıkları, öğrencilerde hangi değer, beceri ve yetkinlikleri kazandırdıkları ve tüm bunlarla ilgili tespit edilen hususlara bağlı olarak çeşitli öneriler getirilmiştir.

Araştırma durum çalışması deseniyle yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Adana İli'nde farklı tür ve alanlarda eğitim yapan resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda katılımcıların görüşlerine göre doğal miras alanlarının korunması ile ilgili kazanımlara ortaöğretim coğrafya müfredatında yeterli düzeyde yer verilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca; katılımcıların uygulamadaki tecrübelerine göre korunan alanların korunmasıyla ilgili kazanımları işlerken en fazla yaşadıkları zorluk olarak korunan alanlara gezi düzenleyemedikleri, gezi konusunda bürokratik ve maddi sorunlarla karşılaştıklarını, korunan alanlara öğrenciyi götüremedikleri için istenilen davranış değişikliğini meydana getiremediklerini belirtmişlerdir. Bazı katılımcıların korunan alanlara gezi düzenlemek konusunda öğrencilerin güvenliği ile ilgili sorumluluk almak istemediklerini belirtenler de olmuştur. Gerek ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programında olsun gerek okullardaki ders içi ve ders dışı eğitim faaliyetlerinde olsun doğal mirasın korunması eğitimi konusunda yetesizlikler olduğu tespitine ulaşılmıştır. Coğrafya dersi öğretim programında korunan alanlar ve doğal mirasın korunması konularında kazanımların artırılması ve coğrafya öğretmenlerinin doğal mirasın korunması açısından korunan alanlarla ilgili eğitimi en etkili şekilde verecekleri yöntem olan gezi ile ilgili bürokratik ve maddi sorunlara etkili çözümler sunulması ve özellikle gezi yapmaktan çekinen öğretmenlerin eğitilmesi ve teşvik edilmesi, doğal mirasın korunması açısından korunan alanlarla ilgili verilecek eğitime en büyük katkıyı sağlayacak hususlar olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğal mirasın korunması, korunan alanlar, ortaöğretim coğrafya ders programı

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences

Department of Turkish and Social Sciences Education

Geography Education Program

Master Thesis

EVALUATION OF THE USE OF PROTECTED AREAS IN SECONDARY EDUCATION GEOGRAPHY CURRICULUM IN TERMS OF PRESERVATION OF NATURAL HERITAGE

Aşkın ÖZKAN

In our study titled Evaluation of the use of protected areas in the secondary school geography curriculum in terms of protection of natural heritage; Various suggestions have been made depending on the extent to which protected areas and achievements related to the protection of natural heritage are included in the secondary education geography curriculum of the Ministry of National Education, the views of the geography teachers who implement the curriculum on how much space is given to the conservation of natural heritage and protected areas in the curriculum, as well as how much space they can include in the lessons and on trips as an extracurricular learning environment, which methods and techniques they use, what values, skills and competencies they provide in students, and the issues determined regarding all these.

The research was conducted with a case study design. A semi-structured interview form prepared by the researcher was used as a data collection tool. The research was conducted with geography teachers working in public and private secondary education institutions providing education in different types and fields in Adana Province in the 2023-2024 academic year.

As a result of the research, it was concluded that, according to the opinions of the participants, the achievements related to the protection of natural heritage areas were not included sufficiently in the secondary school geography curriculum. Moreover; According to the participants' practical experiences, they stated that the most difficult thing they experienced while processing the gains related to the protection of protected areas was that they could not organize trips to protected areas, they encountered bureaucratic and financial problems regarding the trip, and they could not bring about the desired behavioral change because they could not take students to protected areas. Some participants also stated that they did not want to take responsibility for the safety of students in organizing trips to protected areas. It has been determined that there are inadequacies in natural heritage conservation education, both in the secondary school geography course curriculum and in curricular and extracurricular educational activities in schools. Increasing the gains in the geography course curriculum on protected areas and conservation of natural heritage, providing effective solutions to bureaucratic and financial problems related to travel, which is the most effective way for geography teachers to provide education on protected areas in terms of protecting natural heritage, and educating and encouraging teachers who are especially reluctant to travel will be the issues that will make the greatest contribution to the education on protected areas in terms of protecting natural heritage.

Keywords: Preservation of natural heritage, protected areas, secondary school geography curriculum.

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Korunan alanla ilgili olarak toplumsal ve bilimsel temelde genel olarak kabul edilmiş olan anlayışa göre doğal unsurların ve kültürel unsurların, bilhassa biyolojik tür ve rezervin gelecekte hayatlarının idame edilmesi için belli yasalarla ayrılmış ve yönetiliyor olan karasal veya denizel ortamların parçaları olarak tanımlanabilir. Yalnızca risk altındaki bitkilerin ve hayvanların olmamakla birlikte bunlarla beraber tüm canlıları kendi bünyesinde barındıran ve hayatlarını devam ettiren ekosistemlerin muhafaza edilmesi amacıyla planlı ve bilinçli koruma eylemlerinin gerçekleştirildiği sahalarda korunan alanlar, yeryüzünün büyük ölçüde değiştirildiği bugünkü Dünya’da elimizde kalabilmiş olan en son kalelerdir. Bütün her şeyin maksimum düzeyde doğal dinamikler dahilinde aktığı bu ekosistemler, normal hayatın akışı içinde yoğun kullanım sebebiyle varlıklarını sürdüremeyecek olan türler ve karbon döngüsü, su döngüsü ve türlerin göçleri gibi ekolojik olay ve süreçlerin devam edebilmesine yardımcı olmaktadır.

Gelişen teknoloji ile insanların korunan alanların neler olduğunu öğrenmesi ve nasıl koruyacakları hakkında bilgi sahibi olmaları mümkün olmakla birlikte, Milli Eğitim müfredatı kapsamında doğal mirasın korunması açısından korunan alanlarla ilgili hedeflerin kazandırılması ülkemizin doğal mirasının korunup gelecek kuşaklara sağlıklı aktarılmasını, korunan alanların neler olduğunu, neden ve nasıl korunması gerektiğinin verilmesini sağlayacaktır. Coğrafya dersi öğretim programında ve dolayısıyla eğitim öğretim faaliyetlerinde korunan alanlarla ilgili kazanımların verilmesi programın uygulayıcısı öğretmenler tarafından ortaöğretim öğrencilerine verilmesi bir yurttaşlık bilinci meydana getireceği gibi vatan sevgisini de pekiştirerek doğal mirası korumak açısından korunan alanlara yönelik koruma bilincini bir ödev olarak algılayıp uygulamalarını sağlayacaktır.

Eğitim sistemimizde eğitim sistemimizde yapılandırmacı yaklaşıma geçilmesi ile birlikte okul dışı öğrenme ortamları meydana getirmenin önemi artmıştır. Doğal mirasın korunması açısından korunan alanların coğrafya dersi öğretim programında ne derecede yer aldığı kadar öğretmenlerin bunu ne derecede yerine getirebildiğinin önemi de büyüktür. Derslerde doğal mirasın korunması amacı ile korunan alanın ne olduğu, korunan alanların

türleri, kendi yörelerinde ve ülke genelinde bulunan korunan alanların dağılımını ve korunma sebeplerini bilmeleri, korunan alanların nasıl kullanıldığı ve kullanım sonucunda korunabilirliklerinin nasıl etkilendiğine değinmek kadar, korunan alanlara yapılacak gezilerle korunan alanları ve korunma sebeplerini yerinde inceleyerek görmesi, korunma amacının hedefine ulaşmış ulaşmadığına yönelik yerinde gözlem yapmaları ve bunları yapabilmeleri için sahada öğrencilerle beraber öğretmenin soru cevaplar ve etkinlikler yolu ile öğrencileri yönlendirmesinin de önemi büyüktür. Ders dışı olarak öğrenme hedefine yönelik yapılan etkinlikler öğrencilerde bilgiyi zihinde daha kolay yapılandırmalarına büyük katkı sağlamaktadır. Yapılandırmacı yaklaşımda, öğretmenin bilgisini aktarmasını ve öğrencinin öğrenmesini sadece ders kitabına bağlamamakta, öğrencinin pasif kalması reddedilmekte ve öğrenme sürecine aktif katılımı istenmektedir. Bu yönü ile doğal mirasın korunması bilincinin öğrencileri verilmesi amacıyla korunan alanlara yönelik yapılacak geziler okul dışı öğrenme ortamı olarak amaca hizmet eden ve coğrafya ders programındaki ders içi kazanımları tamamlayan etkinlik durumundadır. Doğal mirasın korunması kazanımını edinmeleri için öğrencilere korunan alanların neden korunması gerektiği ve kendilerinin de bu doğrultuda davranmaları gerektiğine yönelik olarak verilen ders içi eğitim ile birlikte coğrafyanın laboratuvarı olan arziye çıkararak korunan alanlara geziye götürülmeleri, en azından kendi yörelerinde bulunan bir korunan alanı ziyaret etmelerinin sağlanması verilen eğitimin uygulama alanındaki karşılığı olacaktır.

Genel olarak öğrenme, teorik bilgilerin farklı öğretim yöntemleriyle beyinde depolanması ve yaşantı yoluyla kazanılan kalıcı davranış değişikliklerinin meydana gelmesidir (Aydın, 2001). Öğrencilerde meydana getirilecek kalıcı davranış değişiklikleri okullarda ders içi ve dışı farklı yöntem ve tekniklere bağlıdır. Dersin işlenişinde yöntem öğrenciyi motive eden ve güdülenmesini sağlayan bir yol olup, öğrenmenin kalıcılığını da etkileyen bir unsurdur. Coğrafya derslerinde öğrenmenin gerçekleşmesi için ders içi olduğu kadar ders dışı etkinlik olarak gezilerin önemi büyüktür.

Coğrafya öğretiminin amaçları ve öğrencinin dikkatini çekebilecek konuların bazıları belirlenebilir. Bu konular coğrafya ile insan arasında doğrudan ve sıkı bir ilişki olması, coğrafya bilgisinin insan hayatını kolaylaştırması, topluma ve çevreye bakış açısını değiştirmesi, coğrafyanın hayatın bir parçası olması, coğrafi bilgilerin zaman ve mekan kısıtlaması olmadan kullanılabilmesidir (Efe, 1996-1997). Coğrafya öğretiminde anlatım, soru-

cevap, problem çözüme, gösteri, gezi-gözlem, iş ve deney yöntemleri sıkça kullanılır (Doğanay, 2002).

Doğal mirasın korunması ile ilgili olarak korunan alanların teorik olduğu kadar okul dışı öğrenme ortamı olarak geziler yolu ile öğrencilere gezerek, görerek öğrenme ortamı sunulması aktif öğrenme yöntemi olarak değerlendirilebilir. Korunan alanlara gezi yapılması ve ders kitabında yer alan etkinliklere korunan alanlara yönelik gezi yapılması etkinlikleri konulması korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili kazanımların etkili olarak öğrencilere aktarılmasında büyük rol oynayacaktır.

Öğrencilerin gündelik hayatta çevrelerinde doğal miras ile ilgili olarak korunan alanlarla ilgili bir durum veya haber ile karşılaştıklarında doğal mirasın korunması açısından korunan alanlar ile ilgili kendilerine önceden verilen eğitim gereği davranış ve tepkileri doğal mirasın korunması yönünde korunan alanlarla ilgili hassasiyetlerini ve kararlılıklarını ortaya koymaları beklenen hedef davranıştır. Öğrenciler bireysel olarak doğal mirası koruyarak iyi bir vatandaş olarak hem ödevini yerine getirmiş olmak hem de ülkeye olan katkılarını gerçekleştirmiş olmanın gururu ve topluma rol model olmanın önemini yerine getirmiş olmaktadır. Bu sorumluluk duygusunun sağlanması ulusal bir görevdir. Bu ulusal görevin yerine getirilmesinde coğrafya dersi öğretim programı ve bunun uygulanmasının katkısı en üst sırada önem arz etmektedir. Coğrafya öğretmenlerinin tecrübe ve bilgilerini öğrencilere aktarma işleminde en etkili yöntemlerden birisi şüphesiz gezi ve arazi gözlem çalışmalarıdır. Coğrafya dersinde özellikle doğal unsurlarla ilgili olan fiziki coğrafya konu ve kazanımlarının öğretilmesinde gezilerin önemi büyüktür. Korunan alanlar konuları işlenirken en azından kendi yörelerinde bulunan yakın bir korunan alana gezi düzenlemek öğrencilerin hem bu kazanımın öğretilmesinin kolaylaştırarak hem de öğrenmeyi somutlaştırıp kalıcılığını pekiştirecektir. Korunan alanlar ile ilgili olarak yapılacak okul gezilerinde öğretmenlere ve öğrencilere korunan alanlara giriş ile ilgili yeterli kolaylıklar sağlanmalıdır. Girişin ücretli olduğu korunan alanlarda öğretmen ve öğrencilere ücretsiz giriş sağlanmaktadır. Bu durum gezinin gerçekleşmesini sağlayan çok önemli bir noktadır. Gezinin yapılmasında özellikle öğrencilere maddi kolaylık sağlanması yapılacak gezileri teşvik etmektedir ve gezi sayılarını artıracak bir faktördür. Ancak, korunan alanlara girişte öğrencilerden giriş ücreti alınmaması yanında Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği kapsamında mevzuata bağlı olarak geziler gerçekleştirildiğinden yönetmelik kapsamında gezilere okul bütçelerine gerekli ödenek

konulmasının sağlanması da diğer önemli bir faktördür. Zira, çoğu zaman öğretmenler öğrencilerin gerekli gidiş geliş ücretini karşılayamamasından dolayı gezileri yapmakta zorlanmaktadırlar. Bu da korunan alanlarla ilgili kazanımların öğrencilere aktarılmasında somut öğretim yöntemlerini engellemekte ve verilen eğitimin teorikte kalmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin korunan alanların neden korunması gerektiği ile ilgili bilinçli olmaları amacıyla korunan alanları geziler yolu ile görmelerinin sağlanması, korunan alanların korunma sebebini görmeleri ve bunu nasıl gerçekleştireceklerinin korunması gereken ortamda verilmesi büyük önem arz etmektedir. Bunun yanında korunma sebebini başarılı bir şekilde gerçekleştirip gerçekleştirmediğini görmeleri, gerçekleşmemiş ise bunun nedenlerinin korunana alanda görmeleri neden-sonuç ilişkisi kurmaları ve çözüme yönelik düşünceleri yapılacak eğitimin hedefe ulaşmasını sağlayacaktır. Öğretmenin öğrenciyi aktif tuttuğu öğrenme ortamı olarak geziler korunan alanlarla ilgili bilinci kazandırarak, korunan alanların geleceği açısından büyük etkiye sahiptir. Doğal mirasın korunması açısından önemi flora ve fauna çeşitliliği ve sayısı açısından korunan alanlarda, jeolojik ve jeomorfolojik sebepli korunan alanlarda, hidrografik sebepli ve sulak alan korunan alanlarda ve korunan tüm ekolojik ortamların korunması açısından bakıldığında bu sahalara gezilerin yapılması gerekmektedir.

Gezi, görerek ve yaşayarak öğrenmeyi sağlayan bir yöntem olduğu gibi aynı zamanda öğrencilerin ufkunu geliştiren ve gelecek açısından öğrencilerin düşünmesini sağlayan ve bağ kurduran bir yöntemdir. Korunan alanlar doğa içerisinde yer almakla hem doğal hem de beşeri tehditler altında kalabilmektedirler. Yasalar ile koruma altına alınmışlardır. Ancak toplum korunan alanlar ile ilgili yeterli bilgi sahibi olmadığı için bu konuda farkında olarak veya olmadan korumakta özensizlik gösterebilmektedirler. Korunan alanlara yönelik doğal ve beşeri olumsuz etkinin azaltılması konusunda coğrafya dersi öğretim programı mihver nitelikte önem arz etmektedir. Bu konuda toplumun bilgilendirilmesi amacıyla Halk Eğitimi Merkezlerinde doğal mirasın ve korunan alanlarla ilgili eğitim verilebileceği gibi kamu spotları yolu ile internet ve televizyonlar vasıtasıyla da bu konuda toplum bilgilendirilebilir. Ancak, coğrafya dersi öğretim programında korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile hedefe ulaşabilecek etkili eğitimin verileceği şüphesizdir. Çünkü bu konu örgün eğitim ile verilmesi daha kalıcı sonuç verecek bir özelliktedir. Okulda verilecek eğitimde teorik dersler yanında arazide gezi metodu yolu ile korunan alanlara yapılacak geziler ile öğrenciler üzerinde sağlanacak öğrenmenin kalıcılığı artırabilecektir. Bunun yanında coğrafya dersi öğretim programının

gösterdiği mihver özellik sebebi ile korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili olarak müfredat içeriğinde bulunan kazanımların tüm sınıflar düzeyinde artırılması korunan alanlar ve doğal mirasın korunması konularında öğrencilerde oluşacak öğrenme ve sorumluluk duygusunun daha da artmasını sağlayacaktır. Coğrafya dersinde korunan alanlarla ilgili kazanımlar işlenirken hedeflerin bilişsel ve duyuşsal olarak kazandırılmasında en etkili yöntem geziler olduğu için coğrafya dersi öğretim programında korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili kazanımlarda gezi yapılması ile ilgili kazanımların eklenmesi ve ayrıca gezi ile ilgili mali ve bürokratik sorunların çözümü ile ilgili iyileştirmeler de yapılması konunun önemine uygun olacaktır. Korunan alanlara yapılacak gezilerle öğrenciler konuya odaklandırılmakta, ilgileri çekilmekte, somut olarak öğrenmeleri sağlanmakta aynı zamanda korunan alanların korunma sebeplerini kavramakta ve en önemlisi bu konuda empatilerini geliştirmektedir.

Öğretmenlerin doğal mirasın korunması açısından korunan alanların neden ve hangi yönlerden korunması gerektiği, korunan alanların bitki örtüsü, toprak türü ve yapısı, su varlıkları, flora ve fauna çeşitlilikleri, jeolojik ve jeomorfolojik yönleri, yerleşim yerlerin varlığı ve korunan alanlar üzerinde olan etkisi gibi konularda teorik bilgileri verirken sınıflarda bulunan etkileşimli tahtalardan da faydalanmaları gerekmektedir. Bunun yanında yerinde görmeyi sağlayan ve coğrafyanın vazgeçilmez yöntemi gezi yöntemi korunan alanlarla da ilgili olarak yine en etkili yöntem olup öğrencilere en azından kendi yörelerinde bulunan bir korunan alana gezi yaptırılması ekolojik ortamı ve korunma sebebini yerinde görmelerini sağlayacak ve konu üzerinde soyut olan düşüncelerinin somuta yönelik yönlendirilmesini sağlayacaktır. Ülkenin her yöresinde bulunan doğal alanlara gezi yapmak mümkün olmadığı için kendi yörelerindeki korunan alanı ziyaretlerinin sağlanması imkanlar ölçüsünde daha gerçekleştirilebilir bir etkinlik olacaktır. Bunun yanı sıra, Dünya'da bulunan doğal miras alanları, Unesco Dünya Mirası Koruma listesindeki yerleri, Türkiye'de bulunan korunan alanları türlerine göre sınıflandırarak her birinin varsa videoları yoksa internetten üzerinden temin edilen fotoğrafları ile gösterilmesi öğrencilerin korunan alanlara bakış açılarında olumlu değişikliğe yol açacaktır. Zira, ister fiziki ister beşeri olsun anlatılan coğrafi unsurun görsel olarak gösterilmemesi durumunda büyük bir eksiklik yaşanacağı kesin olan coğrafya dersi açısından internet gidip görülemeyen veya gidilmesi imkanı olmayan yerleri gözümüzün önüne

getirerek öğretim ve öğrenme açısından büyük imkanlar sağlamıştır. Bu durumda internetin getirmiş olduğu bu kolaylık coğrafya öğretmenlerimiz açısından büyük bir fırsat ve imkan eşitliği şeklinde tezahür etmekte olup, korunan alanlar fotoğrafları ve korunma nedenleri ile etkileşimli tahtalardan gösterildiğinde öğrenci lehine büyük faydaya dönüşecek bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda korunan alanların internet üzerinden fotoğraf veya videoları ile gösterilmesi öğrencilerde doğal mirasın korunması yönünde korunan alanlara ilgi uyandıracak bir yöntemdir. İnternet yurtdışında bulunan korunan alanlar ve öğrencilerin kendi şehirlerine uzak konumda bulunan ve gidilmesi güç olan ülkemizdeki korunan alanlar için kullanılabilir güzel bir yöntemdir. Ancak, gezi yolu ile kendi yörelerinde bulunan bir korunan alana lise öğrenimleri boyunca en az bir kez geziye götürülmelerinin payı da çok büyük ve önemlidir.

Öğretmenler gezi sırasında önceden hazırladıkları soruları yerinde ve zamanında öğrencilere yönelterek odaklanmalarını ve düşüncelerinin sağlamalıdır. Sahada öğrencilerle birlikte gözlem yapmalı ve gözlemin nasıl yapılacağını rol model olarak onlara göstererek anlatmalıdır. Korunan alanın hangi özelliğine göre korunduğunu öğrencilere anlatmalı ve bu amaca yönelik korumanın gerçekleşip gerçekleşmediğini öğrencilerin gözlemlemesini sağlamalı ve gözlemlerini açıklamalarını istemeli ve onları dinleyip gerektiğinde düzeltmelerle dönüt sağlamalıdır. Öğrencilerin harita kullanma becerilerini, yön bulma becerilerinin gelişmesini sağlamalıdır. Öğretmenlerin korunan alanların neden korunması gerektiği değerini en etkili olarak kazandıracığı yöntem olan gezi yöntemini mutlaka kullanması gerekmektedir.

Gezi; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanla ilgili hedef davranışları kazandırmada kullanılan bir tekniktir. Gözlem ise sistematik olarak doğal ya da toplumsal olguları inceleme; verileri kaydedip bir yargıya varma süreci olarak tanımlanabilir. Gezi gözlem, gerçek yaşamdaki olayların, nesnelerin, canlıların bir plan dâhilinde incelenmesidir (Erciyes, 2010).

Gezi gözlem yöntemi; önceden hazırlanmış bir plan dâhilinde öğrencilerin gerçek hayat içinde yer alan, sınıfa getirilemeyen olguları, araçları, olayları, nesnelere ve insanları sınıf dışında incelemelerine, anlamalarına fırsat sağlayan bir yöntemdir. Gezi gözlem yöntemi; bazı kaynaklarda, saha çalışması, alan çalışması, eğitsel gezi gibi adlarla da anılmaktadır (Taşdemir vd., 2008).

Gezi gözlem yöntemi dış dünyadaki olay ve varlıklara dikkatin yönelmesidir. Gözlem gezisi yöntemi olarak da adlandırılan bu yöntem, eğitsel amaçları gerçekleştirmek için okul yönetimi tarafından organize edilmiş inceleme, araştırma ve soruşturma faaliyetlerinin tümünü kapsamaktadır (Meydan, 2009).

Öğrenciler, gezi gözlem yöntemi sayesinde yapay dünyadan gerçek dünyaya adım atarlar. Gözlem gezisi, yalnızca bir ziyaret veya gezi olarak görülmemelidir. Gezi, belli bir amaca hizmet eden planlı bir faaliyettir. Bu nedenle gezi yapılacak yer, hedef davranışlara göre önceden belirlenmelidir (Erciyes, 2010).

Gözlem gezisi, eğitim açısından ilginç yerlere düzenlenebileceği gibi öğrencinin üzerinde çalışmakta olduğu ya da yakın gelecekte çalışacağı konulara ilişkin, örnekler toplayabileceği ya da örneklerini görebileceği yerlere de (akıntı, göl, dağ, orman, baraj, volkan vb. gibi) düzenlenebilir. Gezi gözlem yönteminin, öğrenci açısından faydalı olabilmesi için en önemli husus öğretmenin gezi öncesi gerekli hazırlıkları yapmasıdır (Küçükahmet, 2009).

Gezi-gözlem, belli eğitsel amaçları gerçekleştirmek için herhangi bir olayı, önceden hazırlanmış bir plan dahilinde incelemektir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1994). Bu inceleme sırasında izlenen yola ise gezi-gözlem yöntemi denilebilir. Coğrafya derslerinde teorik olarak işlenen konular çoğunlukla geziler sırasındaki incelemelerle pekiştirmelidir (Gök ve Girgin, 2001). Fazla zaman alması, maddi bir yük getirmesi ve daha başka nedenlerle bu yöntemin okullarda uygulanabilmesinin önünde ciddi engeller bulunmaktadır. Bu engellere rağmen, bu yöntemden vazgeçilmemeli ve kısa mesafeli geziler düzenlenmelidir. Uygulanması zor bile olsa gezi-gözlem yönteminin pek çok yararı vardır. Bu yararlar ; okul - çevre ilişkisinin gelişmesi, öğrencinin doğal çevreyi tanımasını, gözlem yapma yeteneğinin oluşması, insan ve doğal yaşama bakış açısının gelişmesi, birden fazla duyu organını kullanması, öğretimin daha etkili ve kolay olması, öğrenme için arz eden merak duygusunu geliştirmesi, öğrencinin bilgisinin gelişmesi ve yeni ufuklar kazanmasıdır (Doğanay, 1993).

Gezi sonrası geziye katılanlarla birlikte değerlendirme toplantısı yapılmalıdır. Tüm bu konular rapor haline getirilip okul yönetimine sunulmalıdır. Gezi esnasında çekilen videolar okulda bir toplantı yapılarak katılmayanlara da izletilmelidir. Gezide çekilen fotoğraflar gezi kulübünün panosunda sergilenmelidir. Gezi kulübü öğretmenlerinin arasında bir coğrafya öğretmenin bulunması hem coğrafya dersine hem de gezi kulübüne ortak katkılar

sağlayacaktır. Gezi ile ilgili hazırlanan yazı, rapor ve fotoğraflar okul gazete ve dergisinde yayımlanmalıdır. Okul ile bağlantısı olan ve okul gazete veya dergisine ulaşabilen herkes tarafından görülmelidir. Ayrıca okulun web sayfasına yapılan gezi ile ilgili yazı ve görseller yayımlanmalı tüm toplum bu konuda bilgilendirilmelidir. Bütün bunlar geziye katılan ve korunan alanlarla ilgili verilen eğitimin okul genelinde de algılanmasını sağlayacaktır.

Geziler ile ilgili olarak okul yönetimlerinde ve ayrıca velilerden izin alınmıyor olması ayrıca İl dışı gezilerde İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri'nden, yurtdışı gezilerde İl Milli Eğitim Müdürlükleri'nden izin alınmıyor olunması gezilerle ilgili olarak coğrafya öğretmenlerimizin karşılaştığı mevzuat güçlükleri arasında yer almaktadır. Gezi onayı alınırken karşılaşılan güçlükler coğrafya öğretmenlerini geziden vazgeçmeye yöneltebilmektedir. Ayrıca gezilerle ilgili olarak gidiş geliş ve öğrencilerin yeme içme masraflarının velilerden isteniyor olması katılımı düşürmekte ve gezilerin de belli sayının altında olması durumunda geziye götürecek olan araç sahibi veya şirketin maliyetini kurtarmaması sebebi ile işe girmemesine neden olmaktadır. İl dışı ve yurt dışı gezilerde öğrencinin velisinin de katılımının zorunlu olması karşılaşılan diğer bir güçlüktür. Veliler kendi işleri sebebi ile katılamamaktadır. Bu konuda okullarımıza harcama kalemlerine gezi ödeneği konulmalıdır. Çözüm olarak diğer bir konu da belediyeler gibi kamu araçlarının gezilere tahsisi ile ilgili olarak Belediyeler ve Milli Eğitim Müdürlükleri arasında protokoller artırılmalıdır.

Okullarda yakın çevreye yönelik yapılması düşünülen bir coğrafi gezide bitkilerin, nüfusun ve yerleşmenin dağılışı tespit edilebilecektir. Böylece, çevre insan ilişkisi kurarak sosyal ve davranışsal ufuklarının gelişmesi sağlanır. Sonuçta gezi ve gözlem yöntemi coğrafya öğretimi ve öğrenci için faydalıdır (İzmir, 1969; Doğanay 1993a).

Çalışmanın problemi şu şekilde ifade edilebilir. Doğal mirasın korunması ve bozulmadan gelecek kuşaklara aktarılması açısından korunan alanlara ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programında ne kadar yer verilmekte olduğu ve ders programı doğrultusunda hedeflerin gerçekleştirilmesinde öğretmenlerin ders içi ve ders dışı etkinliklerde ne tür faaliyetler yapabildikleri, hangi yöntem ve teknikleri kullanabildikleri, karşılaştıkları güçlükler ve bu konulardaki tecrübe ve görüşlerinin incelenmesi ve tüm bu konularda karşılaşılan sorunlara yönelik çeşitli öneriler getirilmesidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, doğal mirasın korunması açısından korunan alanların ortaöğretim coğrafya müfredatında kullanımının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesidir.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1.Katılımcılara göre korunan alan nedir?
- 2.Katılımcılara göre korunan bir alanda bulunması gereken özellikler neler olmalı?
- 3.Katılımcılara göre Adana’da bildikleri korunan alanlar hangi özelliklerine göre korunmaktadır?
- 4.Katılımcılara göre korunan alanlar coğrafya dersinde nasıl değerlendirilebilir?
- 5.Katılımcılara göre coğrafya dersi öğretim programı açısında korunan alanların programın hedefleri ile yeterlik derecesi nasıldır?
- 6.Katılımcılar coğrafya dersi öğretim programımızda korunan alanlarla ilişkili gördükleri amaçları işlerken hangi yöntem tekniklerden faydalanmaktadırlar?
- 7.Katılımcılar coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabilmekte midir?
- 8.Katılımcılar doğal mirasın korunması açısından programda korunan alanlarla ilgili kazanımlar çerçevesinde korunan alanlarda ne gibi etkinlikler gerçekleştirebilmektedir?
- 9.Katılımcılar korunan alanlarda gerçekleştirdikleri etkinliklerle öğrencilerde hangi yetkinlik, beceri ve değeri kazandırabilmektedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Her geçen gün sanayi tesislerinin bulunduğu alanların genişlemesi ve buna bağlı olarak ekosistem bozulma ve kayıpları yaşayan ve doğal kaynakların aşırı bir şekilde tahrip edip yok olmak ile karşı karşıya kaldığı Dünya’da doğal miras alanları hem fiziksel hem de beşeri etkenlerle yıpranmaktadır. Toprak kirliliği, bitki örtüsünün tahrip edilmesi, deniz, akarsu ve göllerin kirlenmesi, sulak alanların kuruma tehdidi ile karşı karşıya kalması,

endemik türlerin yok olma tehlikesi ile karşı karşıya gelmesi Dünya'nın ortak mirası olan korunan alanlara yönelik alınan tedbirleri zorunlu kılmıştır. Doğal miras alanlarının sadece yasalar ve bunlara bağlı müeyyideler ile korunamayacağı aşikardır. İnsanların doğal miras alanlarını korumaları için öğrencilik yıllarından itibaren müfredatlara bağlı olarak Doğal miras alanları ve korunan alanların ne olduğu, nerelerde bulunduğu, hangi özelliklerine bağlı olarak korundukları, korumaya karşı tehdit içeren doğal ve beşeri unsurların neler olduğunu bilmeleri ve bu doğrultuda hareket ederek hem kendiler doğal miras alanlarını korumaları hem de bu konuda yaşadıkları toplum içerisinde örnek olarak hem evrensel hem de milli bir görev olan doğal miras alanlarının korunması konusunda örnek olmalarının sağlanması ve bu yol ile doğal miras alanlarının korunması bilincinin toplum geneline yayılmasının sağlanması coğrafya dersi öğretim programları ile kazandırılacak husustur.

Korunan alanlar ekosistem hizmetleri görmektedir. Bunlara baktığımızda; tohumların toprağa dağılması, toprak oluşumundaki rolleri, besin döngüsünü devam ettirmeleri, türler arasında bulunan ilişkiye ortam hazırlamaları ve devam ettirmeleri, türlerin genleri bulunduğu habitat çeşitliliğini içermeleri sebebiyle biyoçeşitliliği koruyup muhafaz etmeleri yönlerinden ekosisteme destekleyici katkı sağladıkları söylenebilir.

Korunan alanlardan gıda temin edilmesi, özel koruma altında olduğu için genetik kaynakların buradan temin edilmesi, su kaynaklarının kullanılması, tıbbi ürünler temin edilmesi de korunan alanların tedarik hizmetleri kategorisinde bulunmaktadır.

Korunan alanların doğal ortama katkıları olan İklimin doğal akışında seyrine olan katkısı, doğal afetlerle ilgili risklerin bu alanlarda kontrol altında tutulması, toprağın suyun ve havanın kendini yenilemesine olan katkısı, bitkilerin tozlaşmasındaki rolü gibi etkenlere bakıldığında korunan alanların düzenleyici ekosistem hizmeti gördüklerini söylemek de mümkündür.

Korunan alanlarda rekreasyon faaliyetlerinin yapıldığı, akademik çalışmalara uygun olmaları, turizm açısından estetik değerlerinin bulunması, spor (avcılık, doğa yürüyüşü, rafting, dağcılık vb.) ve kamp imkanı sunmaları açısından bakıldığında korunan alanların kültürel ekosistem hizmeti gördükleri de söylenebilir.

1970 yılında dünya genelinde korunan alanların karasal yüzeye oranı %2,6 iken aradan geçen elli yılda beş kat artarak 2020 yılında %13,2'ye ulaşmıştır. Halen AB ortalaması %25,9 olan korunan alanların ülke yüzölçümüne oranı, Polonya, Almanya, Yunanistan gibi ülkelerde %30'un üzerindedir. Tür ve habitat çeşitliliği bakımından Akdeniz kuşağıdaki en zengin ülkelerden biri olan ve yüksek endemizmiyle bilinen Türkiye'de resmi verilere göre 2020 yılı itibarıyla korunan alanlarımızın toplam net büyüklüğü 67.773 km² ve ülke yüzölçümüne oranı %8,7'dir (wwf.org.tr, 2021).

Doğal miras alanlarının korunması ile eğitim arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar yeterli düzeyde değildir. Coğrafya dersinin doğal mirasın alanlarının korunmasında mihver özellikte olması sebebi ile doğal miras alanlarının korunması açısından coğrafya dersi öğretim programının incelenmesi, doğal miras alanları ve korunan alanlarla ilgili kazanımlara hangi sınıf düzeyinde ne ölçüde yer verildiğinin tespit edilmesi, coğrafya öğretmenlerinin doğal miras alanları ve korunan alanlar ve korunmaları ile ilgili tutumları ile ilgili ders programı içeriğinde bulunan doğal miras alanları ve korunan alanlarla ilgili konuları işlerken hangi yöntem ve tekniklerden ve ayrıca hangi araç gereçlerden yararlandıklarının belirlenmesi, bu konuda karşılaştıkları güçlüklerin tespit edilmesi ayrıca tüm bu öğretim süreci sonunda öğrenciler üzerinde ne ölçüde kalıcı davranış değişikliği ve bilinç oluşturdıkları konusundaki görüşlerinin incelenmesi gerekmiştir.

Araştırma kapsamında ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programında korunana alanlarla ilgili yeterli düzeyde kazanımlar olup olmadığının ayrıca coğrafya öğretmenlerinin korunan alanlarla ilgili olarak gerek okul içinde ve gerekse okul dışında hangi yöntem ve tekniklerle hangi becerileri ne ölçüde kazandırdıklarının tespit edilmesi ayrıca doğal mirasın korunması açısından korunan alanlarla ilgili olarak yapılacak eğitimde en etkili yöntem olan korunan alanlara gezi düzenlenmesi faaliyetinin ne ölçüde gerçekleştirebildikleri ve bu konudaki karşılaştıkları güçlüklerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Gerek Dünya'da gerek ülkemizde ve gerekse kendi yaşadıkları İl olan Adana'da korunan alanlar ile ilgili öğrencilerde bir farkındalık meydana getirip getiremedikleri, en azından yaşadıkları yörede bulunan bir korunan alana en azından bir gezi yapılıp yapılamadığı hususu irdelenmesi gerekmiştir.

Yapılandırmacı eğitim yaklaşımına göre öğrencilerin öğrenmede aktif olmaları esastır. Öğretmen öğrenciyi aktif hale getirerek onu araştırarak ve uygulayarak öğrenmeye sevk eden rehber konumundadır. Öğrenciyi sürekli dinamik tutup, eksiklerini yerinde ve

zamanında düzeltilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin öğrenme ortamında aktif ve merkezde olması coğrafya dersinde en iyi şekilde arazi gezileriyle yerine getirilir. Eğitim sadece okul içi ortamlarda sürdürülmemektedir. Özellikle okullarımızda okul dışı öğrenme ortamları sınıflarımızda yapılan teorik eğitim eğitimlerin olmazsa olmaz tamamlayıcı unsurlarıdır. Coğrafya öğretmenlerimizin doğal miras alanlarımızın neden ve nasıl korunması korunması gerektiğini anlatırken korunan alanlara ne ölçüde değinebildiği ve bu korunan alanları öğrencilere ne ölçüde gösterebildiği, korunan alanlara kaç kez geziye götürebildiği hususları bu konuda verilen eğitimin ne oranda etkili olacağını belirleyen somut adımlardır. Gezilerde öğrenciler, yaparak ve yaşayarak kavrarlar ve bu yolla öğrenmeleri de kalıcı olur. Coğrafya dersi öğretim programında doğal mirasın ve korunan alanın ne olduğu ve neden korunması gerektiği hususları kazanımlar ortaya koyulurken içeriğine iyi yerleştirilmeli ve coğrafya öğretmenlerine bu hedefler ile ilgili eğitim öğretim yaparken gereken araç gereç ve metodolojik imkanlar sağlanmalı ve bu konuda gereken destek verilmelidir. Doğal mirasımız olan korunan alanları yerinde görmeleri açısından öğrencilerin gidiş ve geliş ulaşım giderleri belediyelerin araçları ile veya kaymakamlıklar bünyesinde bulunan Sosyal Yardımlaşma Vakfı ödeneklerine liselerin gezileri için özel bir ödenek konulmasının sağlanması doğal mirasın korunmasına yönelik verilecek eğitim açısından öğretmenlerimizin ve okullarımızın işini kolaylaştıracaktır.

Ekonomik ve bürokratik sebeplerden dolayı farklı bölgelerde yer alan okullarımız korunan alanlara gezi düzenleyememekte ve bu konuda devamlılık sağlanamamaktadır. Doğal mirasın korunması eğitiminde korunan alanlara yönelik yapılacak olan gezilerin önemi büyüktür. Korunan alanlara okullarda bulunan etkileşimli tahtalar aracılığı ile internet ortamı ile bağlanması da mümkündür. Ancak öğrencilerin korunan alanlarda fiziki olarak bulunup bu alanları bitki örtüsü, jeomorfolojik, hidrografik, toprak, biyoçeşitlilik, korunan alan ve çevresinin nüfus ve yerleşimi ile bu alana yönelik yapılan turizm gibi beşeri unsurlarla teması ve bunun korunan alanlara ve korunma amaçlarına nasıl etki ettiğini görmeleri açısından korunan alanlara yapılacak gezilerin öğrencilerde doğal mirasın korunması açısından kanıt temelli ve görerek yaşayarak öğrenme açısından en etkili yöntem olacağı açıktır. Ayrıca internet ortamında korunan alanların gösterilmesi metoduyla korunan alanine sadece belli başlı yerlerini görmeleri de diğer bir dezavantajdır.

Coğrafya öğretmenlerimizin doğal mirasın korunması açısından korunan alanlara ortaöğretim coğrafya dersi programı kapsamında ne kadar yer verebilip, ne derecede üzerinde durabildiklerinin, korunan alanlara öğrencileri ne kadar sıklıkta götürebildiklerinin, korunan alanlarda öğrencilerle hangi etkinlikleri düzenlediklerinin, bu etkinliklerde öğrencilere hangi becerileri hangi yöntemlerle kazandırabildiklerinin tespit edilmesi ayrıca tüm bu hususlarda coğrafya öğretmenlerimizin görüşleri ve uygulamada hangi güçlüklerle karşılaştıklarının tespit edilmesi ve bunlara bağlı olarak araştırmada elde edilecek verilerin coğrafya öğretimi içerisinde verilen doğal mirasın korunması eğitimi açısından analiz edilmesi ve mevcut durumun ortaya konulup, doğal mirasın korunması açısından coğrafya dersi içerisinde korunan alanlarla ilgili eğitimin ilerletilmesi açısından eksikliklerin giderilmesi için tespit ve önerilerde bulunulması büyük önem arz etmektedir.

1.4. Sayıtlar (Varsayımlar)

1. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının amaca hizmet ettiği,
2. Araştırmada coğrafya öğretmenlerinin görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulara içtenlikle cevap verdikleri ve kendi gerçek fikirlerini ifade ettikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

*2023-2024 eğitim öğretim yılı ile ,

*Adana’da 2023-2024 yılında farklı tür ve program uygulayan resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenleri ile,

*2023-2024 eğitim öğretim yılında uygulanmış olan coğrafya dersi öğretim programı ile ,

*Veri toplama aracı olarak belge taraması ve görüşme formunda yer alan sorularla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Doğal Miras: Doğal miras, yeryüzünün sahip olduğu, korunması gereken fizikî (yer şekilleri, su kütleleri, toprak) ve biyocoğrafik değerlerdir. Başka bir deyişle doğal miras biyolojik, jeolojik-jeomorfolojik ve hidrografik çeşitliliğin oluşturduğu değerlerdir (Doğaner, 1985).

Korunan Alan: Ekosistem hizmetlerinin ve kültürel değerlerin, tabiatla birlikte uzun vadeli korunması ve devamlılığın sağlanması amacıyla mevzuatla tanımlanan ve yönetilen coğrafi bir alandır (tarimorman.gov.tr, 2024).

Milli Park: Milli park; bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır (resmigazete.gov.tr, 2024).

Tabiat Anıtı: Korunan alan belirli doğal özellikleri korumak amacıyla yönetilir. Bu alanlar nadirliği, temsili ve estetik nitelikleri, kültürel önemi açısından olağanüstü ya da benzersiz olan bir ya da daha fazla doğal/kültürel özellik içeren alanlardır (Eroğlu, 2014).

Tabiatı Koruma Alanı: Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir, tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, türler ve tabii olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri ihtiva eden ve mutlak korunması gerekli olup sadece bilim ve eğitim amaçlarıyla kullanılmak üzere ayrılmış tabiat parçalarını ifade eder (yalova.csb.gov.tr, 2024).

Tabiat Parkı: Bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip , manzara büyüklüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarıdır (surdurulebilirlik.gov.tr, 2024).

Ekosistem: Bir yerdeki canlı ve cansız maddelerin karşılıklı etkileşimini içeren dinamik bir sistemdir (acikders.ankara.edu.tr, 2024).

Sulak Alan: Çekilmiş halde derinliği 6 m.'yi geçmeyen (deniz sularının bulunduğu yerler dahil) çok veya az tuzlu su, tatlı su, durgun veya akan, daimi veya geçici, tabii veya suni su çukurları, sulu veya turbalık alanlar, çayır, bataklık alanlar bu kapsama girdiğinden başka sulak alanlar içinde bulunup çekilmiş halde derinliği 6 m.'yi geçmeyen deniz suyu kütlesi veya ada ve sulak alanlara kıyısı bulunan nehirleri ve sahil bölgeleridir (Zor, 2014).

Taşınmaz Tabiat Varlığı: Jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde ve yer altında veya su altında bulunan tarihi mağaralar, kaya sığınaklar, özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzeri taşınmazlar (kulturelmiras.org, 2024).

Taşınır Tabiat Varlığı: Jeolojik devirlere ait olup, ender bulunmaları nedeniyle olağanüstü özelliklere sahip yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan korunması gerekli taşınır tabii değerlerdir (webdosya.csb.gov.tr, 2024).

Ramsar Alanı: İnsan ve çevresinin karşılıklı bağımlılıklarını tanıyarak, sulak alanların temel ekolojik fonksiyonlarının, su rejimlerini düzenlemek ve karakteristik bitki ve hayvan topluluklarının, özellikle su kuşlarının yaşama ortamlarını desteklemek olduğunu göz önüne alarak, sulak alanların ekonomik, kültürel, bilimsel ve rekreasyonel olarak büyük bir kaynak teşkil ettiğine ve kaybedilmeleri halinde bir daha geri getirilemeyeceğine inanarak, sulak alanların giderek artan şekilde kaybına sebep olacak hareketleri şimdi ve gelecekte durdurmayı isteyerek, su kuşlarının mevsimsel göçleri sırasında sınırlar aşabildiğini ve bu yüzden uluslararası bir kaynak olduğunu tanıyarak, sulak alanların ve onlara bağlı bitki ve hayvan topluluklarının korunmasının, ileri görüşlü ulusal politikalarla, koordineli uluslararası faaliyetlerin birleştirilmesi yoluyla sağlanması amacıyla birçok ülke tarafından imzalanmış Ramsar Andlaşmasına göre korunan sulak alanlardır (unesco.org.tr, 2024).

Anıt Ağaç: Doğanın kendilerine bahsettiği uzun ömürlerinden ötürü geçmişi geleceğe bağlayan değerli tartışılmaz doğal miras unsurlarıdır (csb.gov.tr, 2024).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Coğrafya ve Doğal Mirasın Korunması Eğitimi

Dünyamız insan nüfusunun 18. yy. ortalarından itibaren sıçramalar yaşayarak artmasına bağlı olarak kaynakları hızla tüketilmekte, bu uğurda devletler birbiri ile yarışmakta doğal kaynakları elde etme hırsı savaflara sahne olmaktadır. İnsanların bitmeyen para kazanma yarışı doğal kaynaklar üzerindeki baskıyı artırmıştır. Bu durum doğanın dengesini bozarak insanların sağlıklı yaşamasına engel teşkil edecek düzeylere ulaşmıştır. Flora yıpratılmış, hayvan türleri yok edilmiş, bir kısmı soyu tükenme tehlikesi ile karşı karşıya kalmış, endemik türler yok edilmişti. Doğal ortamlar yıpratılmış, bozulmuştur. Doğanın kendi içindeki işleyişi değişmiştir. Bu durum insanları doğayı korumaya sevk etmiştir. İnsanlar doğal ekosistemlerin kendi orjinalliği ile kalmasının sağlanmasını korunan alanların çoğaltılmasında bulmuştur.

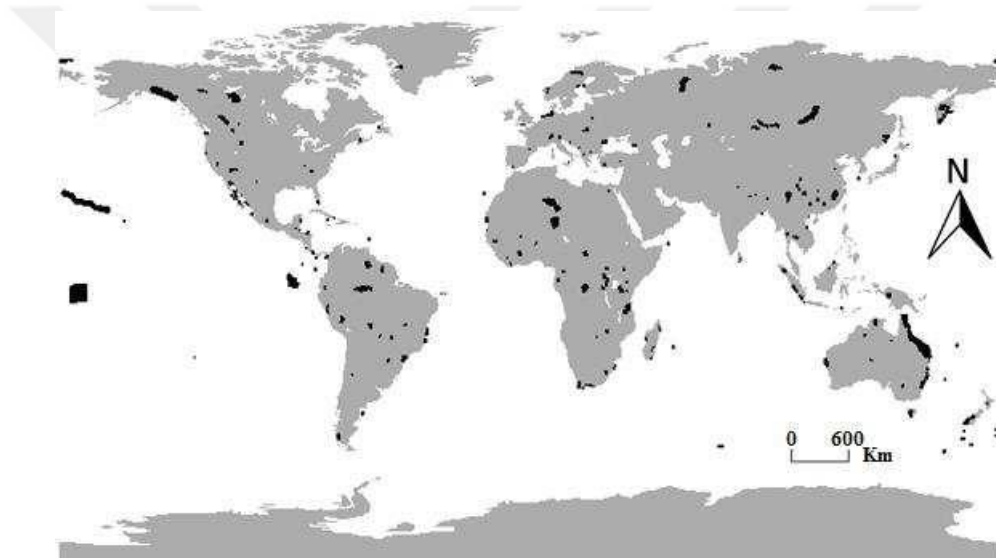
Doğa aynı zamanda insanların da doğal yaşama ortamıdır. Bozulmuş bir doğal ortamda bitkiler ve hayvanlar nasıl tür ve sayı olarak olumsuz etkileniyorsa aynı durum insanlar için de geçerli olup, bozulmuş bir ekosistemde sağlıklı bir hayat sürdürmeleri beklenemez. İşte bu sebeple insanın içinde yaşadığı doğal ortamı ve temel unsurları bozmadan faaliyetlerini sürdürmeli bunun tabana yayılması için gerekli eğitimleri almalı ve yeni kuşaklara sağlıklı bir Dünya bırakmak için gençlere de bu eğitimleri verdirmeli uygulamalı olarak doğaya çıkarmalı, görmelerini sağlamalıdır. Orman yağınlarına sebep olmamalı, tarlada anız yakmamalı, toprağını korumak için tarlasını eğimin tersi yönünde sürmel, erozyon ile mücadele etme yöntemlerini öğrenmeli, küresel ısınmaya sebep olacak fosil akıtları kullanmayı azaltmalıdır. Bunlar ülkelerin bekası için elzem bir durumdur.

Korunan alanlar, koruma amacına bağlı olarak “tür koruma alanı” ya da “karasal koruma alanı”, “deniz koruma alanı”, “korunan sulak alan” şeklinde sınıflandırılabilen gibi ulusal düzenlemelere bağlı olarak ülkeden ülkeye çeşitlilik gösterebilir (milli park, doğa rezervi, doğal sit, özel çevre koruma bölgesi, vs). Birçok ülkede, ağırlıklı olarak ilgili kamu kuruluşlarınca belirlenip yönetilmekle birlikte, bazı ülkelerde yerel yönetimler, topluluklar, sivil toplum kuruluşları ya da bireyler tarafından koruma altına alınmış alanlar da bulunmaktadır. Korunan alanlar arasındaki bu çeşitlilik, Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından kategorize edilmekte ve korunan alanların yönetiminde standardizasyon ve

uyum sağlanmaktadır. Genel olarak korunan alanlar, insan varlığının ve kaynak kullanımının (örneğin odun dışı orman ürünü toplama, su kullanımı, balıkçılık, avlanma, vs.) belirli koşullara göre sınırlandırıldığı ve yasaklandığı alanlar olsa da, geleceğe taşınması amaçlanan hassas doğal değerlerin dış etkenlere karşı daha iyi korunmasını sağlamak amacıyla, korunan alanın bünyesi içinde ya da çevresinde tampon alanlar da oluşturulabilir. Dünya’da doğa koruma uygulamalarının kurumsal bir yapı altında düzenlenmesi ve sistematik politikaların geliştirilmesi ABD’de milli parkların kurulması ile başlamıştır. 1872 yılında Yellowstone ve çevresinin milli park olarak ayrılmasını takiben milli parkların kurumsal yapısı düzenlenmiş izleyen süreçte doğal değerleri ve yaban hayatı ile öne çıkan pek çok alan koruma altına alınmıştır. ABD’nin ardından, yirminci yüzyılın ortalarından itibaren dünyadaki pek çok ülke milli parkları ve diğer alan koruma sistemlerini kendi bünyelerine dahil ederek hayata geçirmeye başlamışlardır. 1946 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü de (UNESCO) doğa koruma yaklaşımlarının çeşitlendirilmesine önemli katkılar sağlamış ve 1971 yılında “Biyosfer Rezervi” kavramını dünyaya kazandırmıştır. Özellikle 1970’li yılları takiben doğa koruma alanında uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik pek çok uluslararası sözleşme imzalanmıştır. Türkiye, Göçmen Yabani Hayvan Türlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Bonn Sözleşmesi) hariç tümünü imzalamıştır. Bunlardan bazıları: 1971 - Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (Ramsar Sözleşmesi) 1972 - Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi 1973 - Nesli Tehlikede Olan Yabani Bitki ve Hayvan Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşme (CITES Sözleşmesi) 1976 - Akdeniz’in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (Barselona Sözleşmesi) 1979 - Avrupa’nın Yaban Hayatı ve Yaşama Ortamlarını Koruma Sözleşmesi (Bern Sözleşmesi) 1992 - Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi 1983 - Göçmen Yabani Hayvan Türlerinin Korunmasına ilişkin Sözleşme (Bonn Sözleşmesi) 2000 - Avrupa Peyzaj Sözleşmesi. (wwf.org.tr, 2021).

Dünya’da doğa koruma girişimleri sanayi devrimi sonrasında hızla artmıştır. Dünya genelinde bakıldığında (Harita 1), doğal ve kültürel olarak korunan alanlar bazı ülkelerde 17. yy.’dan itibaren başlamış olduğu görülmekle birlikte bazı ülkelerde 20. yy.’da ortaya çıktığı görülmektedir. 1933 Yılında Uluslararası Flora ve Fauna’nın Korunması Konferansı düzenlenmiştir. 1966 yılında Venedik’te korunan alanlar ile ilgili olarak ilk defa bir tüzük çıkarılmıştır. UNESCO 17. Genel Konferansı, 17 Ekim-21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris’te toplanmış ve 16 Kasım 1972 tarihinde UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının

Korunmasına Dair Sözleşme'yi kabul etmiştir. Türkiye Sözleşmeye 14.04.1982 tarih ve 2658 sayılı Kanunla taraf olma kararı almış, Kanun Bakanlar Kurulu tarafından 23.05.1982 tarih ve 8/4788 sayılı Kararla onaylanmış ve 14.02.1983 tarih ve 17959 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Gerekli belgelerin UNESCO Genel Merkezi'ne sunulmasıyla Türkiye Sözleşmeye 16.03.1983 tarihinde resmen taraf olmuştur. 1972 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi'ne göre oluşturulan ve Dünya Mirası Komitesi (DMK) tarafından belirlenen Dünya Mirası Listesi'nde Dünya Miras Alanı olarak ilan edilen 1223 miras yer almaktadır. Bunların 952'si kültürel, 231'i doğal ve 40'i karma özelliktedir (unesco.org.tr, 2024).

Harita 2.1. Dünya Miras Alanları Haritası (unesco.org.tr).

Doğal miras alanı olarak kabul edilen yerlerden bazıları yeryüzünde ender rastlanılan bazıları ise yalnızca o bölgeye ait özellikler gösteren yerşekilleri, hayvan ve bitki topluluğuna sahip yerlerdir. Sanayileşme ve nüfus artışı sonucunda oluşan çevresel sorunlar doğal miras alanlarını tehdit etmektedir. Doğal miras alanlarının çevresinde meydana gelmiş olan sanayi tesisleri ve turizm tesisleri bu alanların tahrip edilmesine sebep olmakta, meydana gelen çevre kirliliği sebebiyle korunan alanlarda bulunan flora ve fauna türlerine zarar görmekte, ender bulunan bir neden olan korunması gereken özelliklerine yönelik tehdit içermektedir.

İnsanlara ait tüm etkinliklerin mekana bağılı olarak gerçekleşmesi, mekanı temel alan coğrafya dersinde kültür önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde coğrafi konum itibariyle ve yerleşme tarihlerinin de çok eski dönemlere dayanması sebebiyle, sadece doğal güzellikleri açısından değil geçmişte yaşamış olan uygarlıklarından kalan değerler ile de açık hava müzesi durumundadır. Coğrafya dersi için sadece doğayı oluşturan unsurların nasıl meydana geldikleri, oluşum sebepleri, insan hayatına etkileri gibi unsurlar değil aynı zamanda oluşumu itibariyle ve doğal güzelliği ile müstesna yere sahip olan koruma altına alınmış olan doğal miras alanlarımızı neden ve nasıl korumamız gerektiğine de öğrencilere aktarmak birincil amaçları arasındadır.

Dünya miras alanları Unesco tarafından belirlenen Dünya miras listesinde bulunan alanlar doğal ve kültürel olarak zenginliğe sahip, nadir bulunan ve estetik görünümüne sahip, ekolojik ve biyolojik süreçleri olan ve devam eden, korunması için doğal yaşam alanları olan, biyolojik çeşitlilikleri üstün evrensel değere sahip yerlerdir.

Dünya'nın en yüksek derecede korumaya sahip olan doğal mirasını korurken yerleşim sakinleriyle de ekonomik faaliyetlerinin etkilenmemesi için gerekli tedbirlerin alınması diğer önemli ve zorunlu bir durumdur.

Dünya mirasının temel olarak; Dünya mirası olma şartlarını taşıma, özgünlük ve bütünlük, koruma ve yönetim olmak üzere üç ana unsur Üstün Evrensel Değer (OUV) yönünden olması gerektiği hususu Unesco tarafından ortaya konulmuştur. Dünya Miras Sözleşmesi 1972 yılında oluşturulmuştur. Bu tarihten günümüze kadar Dünya mirası olarak hangi unsurların özellikle korunması gerektiği, miras alanlarındaki tahribatların nasıl onarılıp düzeltileceği konusunda farklı zamanlarda farklı görüşler ve uygulamalar olmuştur. Özellikle çok uzun zamanlı koruma gerektiren jeolojik ve jeomorfolojik karakterli doğal miras alanlarının korunması ile ilgili olarak donanımlı bir koruma planından söz edebilmek mümkün değildir.

Dünya miras alanlarının özgün turizm potansiyeline sahip doğal alanlar ve olağanüstü bilimsel nitelikli potansiyellerinden dolayı en önemli turizm çekim bölgelerinden olmaları ve doğal miras alanı ziyaretçilerinin bu turizme farklı metotlarla katılıyor olmalarının ekolojik çevre üzerinde muhtelif etkileri vardır. Evlerde konaklama, doğa yürüyüşleri, dağa tırmanma, kamp, piknik, rafting, balıkçılık, avcılık vb. faaliyetlerde bulunan doğal miras alanı ziyaretçileri, toprağı ve suyu çöp atarak kirletebilmekte, florayı tahrip edebilmektedir.

Geçmişten günümüze içinde bulunduğu ortam ile bütünleşerek yaşayan insan, edindiği kazanımları bir hayat tecrübesi mirası olarak gelecek kuşaklara bırakmış, Dünya üzerinde uygarlık bu birikim sayesinde gelişmiş ve ilerlemiştir. Özellikle doğa ile ilgili tecrübeleri deneyip yaşayarak öğrenen insanlar zamanla araştırmalara yönelmiş ancak üretimin vermiş olduğu kazanma gayesi insanları maddi rekabete sokmuştur. Bu rekabet zaman zaman savaflara dönüşmüştür. Doğal ortamlar bu savaflardan zarar görmüştür.

Coğrafya bilimi, insanlara kendi yörelerini ve ülkelerini tanımak, Dünya'yı tanımak için gerekli bilgi, düşünme ve analitik yeteneği kazandırmayı gaye edinmiştir. Coğrafya biliminin amaçları arasında doğayı tanımak ve keşfetmek kadar, doğada meydana gelen bozulmalar, bu bozulmaların sebepleri, sonuçları ve insanların hayatına olan etkileri yanında bu olumsuz etkilerden insanların nasıl korunacağı aynı zamanda bozulan doğa dengesinin yerine getirilebilmesi için alınması gereken tedbirler de bulunmaktadır.

İnsanlar İlk Çağ'lardan beri Dünya'yı tanımaya ve algılamaya yönelik keşif ve faaliyetlerde bulunmuştur. Yaptıkları bu çalışmalar sonucu elde ettikleri kazanımları formal ve informal eğitim yolu ile gelecek kuşaklara aktarmaya çalışmışlardır. Bu bağlamda ortaöğretim kurumlarında okutulan coğrafya dersi büyük öneme sahiptir. Coğrafya dersi öğrencileri yaşadığı yöreni, kendi ülkesini ve Dünya'yı tanıyarak, insanlar ile doğal ortam arasındaki etkileşimi açıklayabilen, yöresindeki ülkesindeki ve tüm yeryüzündeki doğal ortamlara karşı koruyup, geliştiren ve gelecek kuşaklara bozulmadan aktarılması sorumluluğu taşıyan birey olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Coğrafya derslerinde öğrenciyi hem yerel hem ulusal hem de küresel olarak insanla doğal ortam arasındaki ilişkiyi anlayıp, algılamaya, anlamlandırabilen, hayatı ile ve karşılaştığı olaylar ile doğal ortam arasında bağ kurup yorum yapabilen, çevresel sorunları görerek, önlenmesi ile ilgili sorumluluk duyan ve çözüm üretebilen, bu yönü ile de topluma rol model olan kişiler olarak yetiştirmek coğrafya dersinin başta gelen amaçları arasında yer almaktadır. Türkiye'de ortaöğretim öğrencilerine yönelik doğa okulları, doğa eğitimi gibi etkinlikler büyükşehirlerde bulunan özel okullarda uygulanan öğretim faaliyetleri arasında yer almaktadır. Devlet okullarında bu tip uygulamalar imkanların kısıtlı olması sebebi ile bulunmamaktadır. Geçmişte Tubitak tarafından maddi olarak desteklenmiş olan doğa eğitimi projeleri öğrencilerde doğal mirasın korunması konusunda büyük katkılar sağlamıştır. Bu eğitime katılan öğrenciler doğa içinde yaşayarak doğal gözlem yapmış, doğal ortam algıları gelişmiş ve doğa sevgisini kazandıkları tespit edilmiştir. Bu da doğal miras alanlarının önemini farketmelerini kolaylaştırmıştır. Doğa eğitimi konulu etkinliklerde öğrenci katılım

kontenjanının düşük olması ve maddi zorluklar sebebi ile yapılan doğa eğitimleri hedefinin daha geniş öğrenci kitlelerine ulaşamıyor olması var olan sınırlılıklardır. Bu çerçevede TÜBİTAK-MEB veya YÖK-MEB işbirliği ile bütün öğretim kurumlarına ulaşılmalı ve her ilde, mümkünse her ilçede “doğa eğitimi ve bilim okulları” açılmalıdır (Gülersoy, 2013).

Öğrencilerde doğal mirasın korunması ile ilgili olarak gerekli sorumluluk duygusu ve bilincin oluşturulmasında coğrafya dersi öğretim programı etkin bir önemde bulunmaktadır. Doğal miras ile ilgili kazanımlara hem eğitimle ilgili kanunlarımızda hem de coğrafya dersi öğretim programında yeterince yer verilmesi gerekmektedir. Coğrafya dersi öğretim programında doğal miras alanlarına yer verilmekle birlikte, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu olmak üzere Milli Eğitim ile ilgili diğer kanunlarda yaşadığımız ülkede hepimizin ortak mirası olan doğal miras alanları ile ilgili herhangi bir ifade yoktur.

Ortaöğretim coğrafya dersi programının 2.1. Öğretim programının Temel Felsefesi ve Genel Amaçları bölümünde; “Hızla artan teknolojik gelişmeler, özellikle bilgi-iletişim alanlarında yaşanan değişim; yerel, bölgesel, ulusal ve küresel etkileşimleri artırmıştır. Yerel, bölgesel, ulusal ve küresel ölçekteki etkileşimler sadece beşerî süreçler açısından değil doğal süreçler açısından da söz konusudur. Günümüzde coğrafi bilgiler günlük hayatta daha yoğun olarak kullanılmaktadır. Örneğin Dünyanın herhangi bir yerinde oluşan çevre sorunları, farklı ölçeklerde birçok yerde etkisini hissettirebilmektedir.” şeklindeki açıklamada doğal süreçler açısından da yerel, bölgesel, ulusal ve küresel etkileşim olduğu, bir yerdeki çevre sorununun başka bir yeri etkileyebildiği, bu açıdan her yeryüzündeki her noktanın doğal işleyişinin olduğu, bir yerdeki çevre sorununun başka bir yerdeki korunan alanı da tehdit edebileceği anlamında değerlendirilebilir. İlgili bölümün devamında 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan Coğrafya Dersi Öğretim Programıyla öğrencilere kazandırılması amaçlanan maddeler sıralanmış olup ;

- 1) 2. maddesinde “ İnsan-doğa ilişkisi çerçevesinde coğrafi becerileri kazanması”,
- 2) 5. maddesinde “ Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerleri anlama ve bu değerlere sahip çıkma bilinci geliştirmesi”,
- 3) 6. maddesinde “ Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci kazanması”,

4) 7. maddesinde “ Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavraması”,

5) 8. maddesinde “ Doğal ve beşerî kaynakların kullanımında “tasarruf bilinci” geliştirmesi”,

6) 9.maddesinde “ Doğal ve beşerî sistemlerin yerel ve küresel etkileşim içinde işleyişini anlamlandırması”,

7) 10. maddesinde “Kalkınma süreçlerinin doğayla uyumlu kılınmasının önemini kavraması”,

8) 11. maddesinde “ Doğal afetler ve çevre sorunlarını değerlendirerek bunlardan korunma ve önlem alma yollarına yönelik uygulamalar geliştirmesi ”,

9) 13. Maddesinde “ Coğrafi birikim ve sentez ülkesi olan Türkiye’nin bölgesel ve küresel ilişkiler açısından konum özelliklerini kavrayarak ülkesinin sahip olduğu potansiyelin bilincine varması”,

10) 14. maddesinde “ Coğrafi bilgilere sahip olmanın “vatan bilinci” kazanılmasındaki önemini kavraması”, şeklinde belirtilen ve öğrencilere coğrafya dersi öğretim programı ile kazandırılması hedeflenen bu amaçlara bakıldığında Milli Eğitim Bakanlığı Coğrafya Dersi Öğretim programı’nın doğal mirasın korunmasına yönelik olarak direk ve bağlantılı amaçlar taşıdığı görülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nın 2.2. Coğrafi Beceriler bölümünde; 2.2.1. Coğrafi Gözlem, 2.2.2. Arazide Çalışma, 2.2.3. Coğrafi Sorgulama adı altında belirtilen coğrafya konularıyla kazanılacak becerilerin doğal miras alanları ve korunmalarında direk kullanılacak ve öğrencilere kazandırılabilir olan coğrafi beceriler olduğu tespit edilmiştir. Zira, öğrenciler doğal miras alanlarına götürüldüklerinde öncelikle coğrafi gözlem yapmaları istenilecektir. Ayrıca, doğal miras alanlarına götürülen öğrenci bu bölgenin yeryüzü şekilleri, kayaç ve toprak yapısı, akarsu dere göl ve yeraltı su kaynakları gibi hidrografik özelliklerini ve bitki örtüsü durumunu arazi çalışması yaparak görececek ve miras alanının korunma sebebi ile mevcut fiziki ve beşeri durumunu ve bu özelliklerinin korumaya nasıl etki ettiği ile ilgili analiz yapabilecektir. Bunun yanı sıra coğrafi sorgulama becerileri de arazide buldukları bu süreçte problem tanımlama ve gelecekle ilgili tahminde bulunma yetenekleri gelişecektir. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim

Coğrafya Dersi Öğretim Programı'nın 2.3. Öğretim Programı Uygulanırken Dikkat Edilecek Hususlar bölümünde;

1) 2.3.2. maddesi “Öğretim programında yer alan konuların aktarılmasında diğer disiplinlerle ve günlük hayatla ilişkilendirilmesine imkân sağlayan etkinlik ve çalışmalara yer verilmelidir”,

2) 2.3.3. maddesi “Program, Coğrafyanın alanı gereği konulara bütünsel bir bakış açısı ile hazırlanmıştır. konular işlenirken kazanımların çerçevesinden çok uzaklaşmamak kaydıyla etkileşim hissettirilmeli, öğrencilerde olaylar ile ilgili çok boyutlu düşünebilme becerisi geliştirilmelidir”,

3) 2.3.6. maddesinde “Öğretmen, uygulama gezilerine önem vermelidir. Coğrafya dersi için vazgeçilmez olan arazi çalışmaları hem arazi çalışma becerisinin gelişmesi hem de pek çok coğrafi olayın yerinde görülüp konuların daha iyi algılanması için çok önemlidir”, şeklinde açıklanan hususlar incelendiğinde;

4) 2.3.6. maddesinde öğretmenin gezi ve arazi çalışmalarına yer vermesinin önemine değinilmiştir. Doğal mirasın korunması eğitiminde en etkili yöntem öğrencinin gezi yolu ile korunan alana götürülüp bu metot ile coğrafi amaç ve becerilerin kazandırılmasıdır.

5) 2.3.3. maddesinde konuların esasından uzaklaşmamak kaydı ile diğer konularla bağının hissettirilebileceği belirtilmiştir. Bu noktada, doğal mirasın korunması açısından korunan alanlar ile ilgili direk olmayan bağlantılı konularda bu ilke gereği fırsat eğitimi yapılarak, doğal mirasın korunması konusuna bağlantılı konular işlenirken değinilmelidir. Bu madde ile coğrafya dersi öğretim programının esnek bir yapıda olduğu ve coğrafya dersinin yapısı gereği ile de ırsat eğitimine uygun olduğu görülmüştür. 2.3.2. maddesinde de konular anlatılırken diğer disiplinler ve günlük hayatla ilişkilendirilmesi gerektiği belirtilerek, günlük hayatta doğal miras alanı olan korunan alanlarla ilgili televizyonda veya internette yer alan bir haber ile ilgili direk bağlantı kurulabileceği belirlenmiştir (MEB, 2018).

Türkiye’de korunan alanlarla ilgili olarak yasal düzenlemelere bakıldığında; 2872 sayılı Çevre Kanunu, 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu, 6831 sayılı Orman kanunu, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, Nesli Tehlike Altında Olan Yabani Hayvan ve Bitki Türlerinin Uluslararası Ticaretine İlişkin Sözleşmenin Uygulanmasına Dair Yönetmelik, Milli Parklar Yönetmeliği, Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği, Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla

Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları İle İlgili Yönetmelik olarak sıralanabilir (Yıldız vd., 2023).

Türkiye'nin Dünya Miras alanları listesinde 19'u kültürel ve 2'si karma olmak üzere 21 adet varlığı bulunmaktadır.

Bu varlıklar ve alınma tarihleri;

- 1) İstanbul'un Tarihi Alanları [1985]
- 2) Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas) [1985]
- 3) Hattuşa (Boğazköy) - Hitit Başkenti (Çorum) [1986]
- 4) Nemrut Dağı (Adıyaman - Kahta) [1987]
- 5) Xanthos-Letoon (Antalya - Muğla) [1988]
- 6) Safranbolu Şehri (Karabük) [1994]
- 7) Troya Arkeolojik Alanı (Çanakkale) [1998]
- 8) Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne) [2011]
- 9) Çatalhöyük Neolitik Alanı (Konya) [2012]
- 10) Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir) [2014]
- 11) Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa) [2014]
- 12) Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı [2015]
- 13) Efes (İzmir) [2015]
- 14) Ani Arkeolojik Alanı (Kars) [2016]
- 15) Afrodisias (Aydın) [2017]
- 16) Göbeklitepe (Şanlıurfa) [2018]
- 17) Arslantepe Höyüğü (Malatya) [2021]

18) Gordion (Ankara) [2023]

19) Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camiileri [2023], kültürel olarak yer almaktadır. Ancak;

20) Göreme Milli Parkı ve Kapadokya (Nevşehir) [1985]

21) Pamukkale-Hierapolis (Denizli) [1988], hem kültürel, hem doğal miras olarak listeye alınmıştır (kvmgm.ktb.gov.tr, 2024).

Ayrıca, Türkiye'nin Unesco Dünya Mirası Geçici Listesi'nde 72'si kültürel, 4'ü karma ve 3'ü doğal olmak üzere toplam 79 aday alanı bulunmaktadır (icomos.org.tr, 2024).

Anadolu Yarımadası jeopolitik konumu sebebiyle tarih boyunca birçok uygarlığa ve savaşlara sahne olması ve flora ve faunasının tahrip edilmesine rağmen günümüzde halen gen merkezi konumunda olması sebebi ile özel olarak korunması gereken bir alandır.

Türkiye'de Milli Parklar;

Tablo 2.1. Türkiye'de Milli Parklar (trthaber.com, 2024).

No	İli	Adı	İlan Tarihi
1	Adıyaman-Malatya	Nemrut Dağı	7.12.1988
2	Afyonkarahisar-Denizli	Akdağ	17.01.2024
3	Afyonkarahisar-Kütahya-Uşak	Başkomutan TMP	8.11.1981
4	Ağrı-Iğdır	Ağrı Dağı	17.11.2004
5	Ankara	Soğuksu	19.02.1959
6	Ankara	Sakarya Meydan Muharebesi TMP	8.02.2015
7	Ankara	Sarıçalı Dağı	28.10.2021
8	Antalya	Güllük Dağı - Termessos	3.11.1970
9	Antalya	Beydağları Sahil	16.03.1972
10	Antalya	Altınbeşik Mağarası	31.08.1994
11	Antalya-Isparta	Köprülü Kanyon	12.12.1973
12	Artvin	Hatila Vadisi	31.08.1994
13	Artvin	Kaçkar Dağları	31.08.1994

14	Aydın	Dilek Y. – B. Menderes D.	19.05.1966
15	Balıkesir	Kuşçenneti	27.07.1959
16	Balıkesir	Kazdağı	17.04.1994
17	Bayburt-Erzurum	Kop Dağı Müdafaası TMP	15.11.2016
18	Bolu	Yedigöller	29.04.1965
19	Bolu	Abant Gölü	10.06.2022
20	Bursa	Uludağ	20.09.1961
21	Çanakkale	Troya TMP	7.11.1996
22	Çorum	Boğazköy – Alacahöyük	21.09.1988
23	Denizli	Honaz Dağı	21.04.1998
24	Edirne	Gala Gölü	5.03.2005
25	Erzurum	Nene Hatun TMP	6.06.2009
26	Hakkari	Hakkari Cilo ve Sat Dağları	26.09.2020
27	Isparta	Kızıldağ	9.05.1969
28	Isparta	Kovada Gölü	3.11.1970
29	Kars-Erzurum	Sarıkamuş-Allahuekber Dağları	19.10.2004
30	Kastamonu-Bartın	Küre Dağları	7.07.2000
31	Kastamonu-Çankırı	Ilgaz Dağı	2.06.1976
32	Kastamonu-Çankırı	İstiklal Yolu TMP	2.11.2018
33	Kayseri	Sultan Sazlığı	17.03.2006
34	Kırklareli	İğneada Longoz Ormanları	13.11.2007
35	Konya	Beyşehir Gölü	11.01.1993
36	Konya	Derebucak Çamlık Mağaraları	7.06.2022
37	Manisa	Spil Dağı	22.04.1968
38	Muğla	Marmaris	8.03.1996
39	Muğla-Antalya	Saklıkent	6.06.1996
40	Muş	Malazgirt Meydan Muharebesi TMP	17.03.2018
41	Niğde-Adana-Kayseri	Aladağlar	21.04.1995
42	Osmaniye	Karatepe - Aslantaş	29.05.1958

43	Rize-Artvin	Karagöl – Sahara	31.08.1994
44	Siirt	Botan Vadisi	15.08.2019
45	Sivas	Divriği	02.11.2024
46	Şanlıurfa	Tek Tek Dağları	29.05.2007
47	Trabzon	Altındere Vadisi	9.09.1987
48	Tunceli	Munzur Vadisi	21.12.1971
49	Yozgat	Yozgat Çamlığı	5.02.1958

Ülkemizde 1961 yılında Antik eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu kurulmuş, eski eserlerle ilgili 1969 yılında bir kanun çıkarılmış, bu gelişmelerle birlikte doğal, kültürel ve tarihi şeklinde tümleşik ifade ile ilk kanun 1983 yılında 2863 sayılı Kültür ve tabiat varlıklarını Koruma Kanunu ile sağlanmıştır.1987 yılında koruma ifadesine ilaveten kullanma kavramı da eklenmiş böylece korumanın sadece devlete ait olmadığı bu konuda vatandaşa da görev düştüğü ilkesi yerleşmiştir.

Türkiye’de Tabiatı Koruma Alanları;

Tablo 2.2. Türkiye’de Tabiatı Koruma Alanları (tarimorman.gov.tr, 2024).

Sıra No	Tabiatı Koruma Alanı
1	Samsun Hacıosman Ormanı
2	Kırklareli Kasatura Körfezi
3	Hatay Tekkoz Kengerli Düz
4	Burdur Kargı Köyü Sığla Ormanı
5	Isparta Kasnak Meşesi
6	Sinop Sarıkum

7	İstanbul Beykoz Gökmarlık
8	Karabük Kavaklı
9	Karabük Çitdere
10	Bolu Kökez
11	Kütahya Vakıf Çamlığı
12	Balıkesir Kazdağı Gökmarı
13	Bolu Akdoğan ve Rüzgarlar Ebe Çamı
14	Muğla Sirtlandığı Halep Çamı
15	Bolu Kale Bolu Fındığı
16	Kırşehir Seyfe Gölü
17	Antalya Alacadağ
18	Kütahya Domaniç - Kaşalıç
19	Antalya Çıgıkara
20	Antalya Dibek
21	Artvin Çamburnu
22	Kahramanmaraş Körçoban

23	Düzce Demirciönü
24	Afyonkarahisar Dandindere
25	Muğla Kartal Gölü
26	Karaman Akgöl (Ereğli Sazlığı)
27	Gümüşhane Örümcek Ormanı
28	Artvin Camili-Efeler Ormanı
29	Artvin Camili-Gorgit
30	Denizli Çakıroluk
31	Uşak İtecik Lalesi

Ayrıca Türkiye’de korunan alan olarak ; 110 adet Tabiat Anıtı, 85 adet Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, 54 adet Muhafaza Ormanı, 20 adet Doğal Sit Alanı, 19 adet Özel Çevre Koruma Bölgesi, 13 adet Ramsar Alanı, 1 adet Biyosfer Rezerv Alanı, 16 adet Dünya Miras Alanı bulunmaktadır (csb.gov.tr, 2024). Kula Jeoparkı Unesco tarafından tescillenmiş olan ülkemizin ilk ve tek jeoparkıdır (mta.gov.tr, 2023).

Harita 2.2. Türkiye’de önemli doğa alanları haritası (dogaderneği.org, 2024).

Araştırma alanımız olan Adana ili’nde korunan alan olarak;

- Aladağlar Milli Parkı
- Yumurtalık Tabiatı Koruma Alanı
- Tuzla Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Akyatan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Kozan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Seyhan Baraj gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Körkün Eğlence Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Pos Çatalan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Anavarza Kayalıkları Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Kozan Baraj Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Tufanbeyli Kürebeli Yaban Hayatı Geliştirme Sahası
- Karanfil Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, bulunmaktadır.

2.2. Coğrafi Beceriler

2.2.1. Gözlem becerisi

Gözlem becerisi; olay ve olgulara dikkat etme, olay ve olguları algılama, tanımlama, olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama, olay ve gözlemlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme, olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, olay ve olguların benzer ve farklı yönlerini ortaya koyma, gözlediklerini kaydetme ve aktarma, gözlemlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme, gözlediklerini araştırmalarında veya gelecekle ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme, benzer olaylarla ilişkilendirme ve tekrar aynı olayla karşılaştığında ne yapması gerektiğine yönelik davranış geliştirme ile ilgilidir. Okul ve çevre şartlarının elverdiği ölçüde çevre gezileri ve alan çalışmaları düzenlenmesi, gözlemlemeye dayanan araştırma çalışmaları planlanması ve uygulanması bu becerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır (MEB, 2018).

Gözlem becerisi öğrencinin gezilerde arazide doğal ve beşeri ortamı gözlemlemesi, aralarındaki bağı izlemesi, kaydetmesi, yorumlaması şeklinde düşünüp, davranış geliştirmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. O halde doğam mirasın korunması eğitimim ile ilgili yapılacak olan gezilerde öğrenciler doğal miras alanını ve korunma nedenini, korunma amacına uygun korunup korunmadığını, korunma amacına yönelik tehditleri, bunları önlemek için alınabilecek tedbirleri gezi yolu ile doğal miras alanında coğrafi gözlem yaparak gözlem becerisini kazanabilecektir.

2.2.2. Arazide çalışma

Bu becerinin gelişmesi için sınıf dışında yapılan ve coğrafya dersi için bilimsel laboratuvar çalışmaları niteliğinde olan arazi çalışmalarına yer verilmesi önemlidir. Öğrencilerin sınıf dışında çevresinde olup biten olay ve olguları gözlemlemeleri için teşvik edecek çalışmanın amaçlarını belirleme, araştırma için plan tasarlama (araştırma öncesi gerekli kaynak, malzeme toplama, takvimlendirme, arazide gerekli olan materyali hazırlama), gerekli araç-gereç ve teknolojiyi kullanma, arazide veri toplama ve kaydetme, verileri analiz etme, sonuçlar çıkarma, öneriler geliştirme, rapor yazma gibi uygulamaları gerçekleştirebilecekleri çalışmalara ve projelere yer verilmesi bu becerinin gelişimine katkı sağlayacaktır (MEB, 2018).

Arazi çalışmasının nasıl yapılacağını, öncesinde nasıl hazırlık yapması gerektiğinin, arazide nelere dikkat etmesi gerektiğini, arazi çalışmasının gidilen yerin hangi

özelliklerini tespit amacıyla olduğunu, arazide bu özellikleri nasıl tespit edebileceği, arazide hangi teknolojik aletlerin kendisine lazım olduğunu kavrayacaktır. Arazi çalışmasında gidilen yer korunan bir alan ise korunma nedenini canlı görme imkanı bulması ve korumanın gerçekleşip gerçekleşmediğini ve gerçekleşmemiş ise nedenini görmeleri ve gelecekle ilgili tahmin yapıp, çözüm üretebilmelerini sağlayacaktır.

2.2.3. Coğrafi sorgulama

Coğrafi sorgulama alışkanlığının kazandırılması, etkinliklerin çeşitli becerilerin geliştirilmesi amacı ile yapılandırılmasını değil, öğrencilerde merak uyandırılarak oluşturulan soruların farklı etkinlik ve uygulamalar ile cevaplandırılmasını içerir. Coğrafyayı ilgilendiren tüm konularda kullanılabilir bu çeşit bir sorgulama, coğrafya dersleri ile öğrencilere verilmesi pek çok ülkede artık genel olarak kabul görmüş becerilerin geliştirilmesine de katkı sağlar. Bunlar; gözlem yapma, araştırma, arazi çalışması, analiz yapma, tahminde bulunma, kanıt kullanma, eleştirel düşünme, problem çözme, neden-sonuç ilişkisini görebilme, karar verme, bilgi kaynaklarına ulaşabilme, yeni bilgiler üretme, veri toplama, verileri tasnif etme, bilgi teknolojilerini kullanma, verileri harita, tablo ve grafik olarak gösterebilme şeklinde çoğaltılabilir (Demirci, 2006).

Öğrencinin doğal mirasın korunması ile ilgili olarak farkındalık düzeyinin artması ve doğal mirasın alanlarının yıprandığı ve korunması gerektiği ayrıca amacına uygun olarak korunup korunmadığı probleminin farkına varması için coğrafi sorugulama yeteneğinin gelişmesi gerekmektedir. Coğrafi sorgulama yeteneğinin gelişmesi de doğal miras alanlarını yerinde görmesi ve analizler yaparak, korunma amacına uygun kullanılıp kullanılmadığının, kendisinde ve insanlarda bu sorumluluk duygusunun gelişmesi için ne yapılması gerektiği ile ilgili sorgu yaparak, çözüm üretmesini sağlayacaktır.

2.3. Ortaöğretim Coğrafya Ders Proramında Kazanımların Doğal Mirasın Korunması ve Korunan Alanlar Açısından Değerlendirilmesi

Milli Eğitim Bakanlığımız 9. sınıf coğrafya öğretim programı incelendiğinde;

- 1) 9.1.1. “Doğa ve insan etkileşimini örneklerle açıklar”,
- 2) 9.4.1. “İnsanların doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir”,

3) 9.4.2. “Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimleri sonuçları açısından değerlendirir.” a) “Örnek olaylardan hareketle insanın atmosfer, litosfer, hidrosfer ve biyosfer üzerindeki etkilerine yer verilir.” b) “İnsanların doğal ortam üzerinde gerçekleştirdikleri değişimlerde, doğaya karşı duyarlı olmalarının gerekliliği vurgulanır”,

Milli Eğitim Bakanlığımız 10. sınıf Coğrafya dersi öğretim programı incelendiğinde;

1) 10.1.4. “Kayaçların özellikleri ile yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerini ilişkilendirir”,

2) 10.1.10. “Türkiye’deki su varlıklarının genel özelliklerini ve dağılımını açıklar”,

3) 10.1.14. “Türkiye topraklarının kullanımını verimlilik açısından değerlendirir” “b) Gelecek nesillere daha yaşanabilir bir ülke bırakabilmek için topraklarımızın korunmasının gerekliliğine değinilir”,

4) 10.1.17. “Türkiye’deki doğal bitki topluluklarının dağılımını yetiştirme şartları açısından analiz eder. Türkiye’deki endemik ve relict bitkilerin dağılımı, önemi ve korunması gerekliliği üzerinde durulur”,

5) 10.4.3. “Türkiye’deki afetlerin dağılımları ile etkilerini ilişkilendirir”,

Milli Eğitim Bakanlığımız 11. sınıf Coğrafya dersi öğretim programı incelendiğinde;

1) 11.1.1. “Biyocoşunluluğun oluşumu ve azalmasında etkili olan faktörleri açıklar”,

2) 11.1.2. “Madde döngüleri ve enerji akışını ekosistemin devamlılığı açısından analiz eder”,

3) 11.1.4. “Su ekosisteminin unsurlarını ve işleyişini açıklar”, b) “Ramsar Sözleşmesi’ne vurgu yapılır” c) “Türkiye’deki sulak alanların endemik zenginliğinin önemi ve korunmasının gerekliliği üzerinde durulur”,

4) 11.2.5. “Şehirlerin küresel ve bölgesel etkilerini fonksiyonel açıdan yorumlar”,

5) 11.3.1. “İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılımlarını belirleyen faktörleri açıklar”,

6) 11.3.6. “Ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolünü açıklar”,

- 7) 11.3.7. “Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütleri etki alanları açısından değerlendirir”,
- 8) 11.4.1. “Çevre sorunlarını, oluşum sebeplerine göre sınıflandırır”,
- 9) 11.4.2. “Madenlerin ve enerji kaynaklarının çevre üzerindeki etkilerini örneklerle açıklar”,
- 10) 11.4.3. “Yenilenemeyen kaynakların kullanımını tükenebilirlik ve alternatif kaynaklar açısından analiz eder”,
- 11) 11.4.4. “Farklı gelişmişliğe sahip ülkelerdeki doğal kaynak kullanımını çevresel etkileri açısından değerlendirir”, a) “Doğal kaynakların etkin kullanımında çevre planlamasının önemine değinilir”,
- 12) 11.4.5. “Arazi kullanımına ilişkin farklı uygulamaları çevre üzerindeki etkileri açısından değerlendirir”,
- 13) 11.4.6. “Çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçlerini küresel etkileri açısından analiz eder”, a) “Çevre ve insan sağlığı açısından atıklardan korunma yöntemlerine yer verilir”, b)“Teknolojik değişimlerin çevresel sonuçları ve insana etkilerine örnekler üzerinden değinilir”,
- 14) 11.4.7. “Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını geri dönüşüm stratejileri açısından değerlendirir”, şeklinde ifade edilen amaçların korunan alanlar ile ilişkilendirilebileceği görülmüştür.

Milli Eğitim Bakanlığımız 12. sınıf Coğrafya dersi öğretim programı incelendiğinde;

- 1) 12.2.2. “Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar”,
- 2) 12.2.3. “Nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimlerle ilgili çıkarımlarda bulunur. Teknolojik değişimler ve doğa ilişkisine ait örneklerden yararlanılarak doğa ve uzayın kullanımına ait değerlendirmelere yer verilir”,
- 3) 12.2.5. “Türkiye’deki bölgesel kalkınma projelerini ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri açısından değerlendirir. Kalkınma projelerinin gerekçeleri üzerinde durulur”,

4) 12.4.2. “Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalarını karşılaştırır. Çevre sorunlarının önlenmesinde insana düşen sorumluluğa yer verilir”,

5) 12.4.3. “Çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkilerini açıklar”,

6) 12.4.4. “Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar. Doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditlere karşı duyarlı olmanın önemine vurgu yapılır”,

7) 12.2.14. “Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar”,

a) “Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilir”,

b) “Türkiye'nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer verilir”, c) “Coğrafi işaret kavramı ve Türkiye'deki örneklerine yer verilir”,

8) 12.2.15. “Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklar”, (MEB, 2018). Müfredat dahilinde belirtilen kazanımların doğal mirasın korunmasına yönelik olarak korunan alanlarla direk veya dolaylı olarak ilgili bulunduğu tespiti yapılmıştır

9.1.1. kazanım maddesi, “Doğa ve insan etkileşimini örneklerle açıklar” şeklindedir. 9. Sınıf düzeyindeki bu kazanım ile; insanın doğa ile iç içe yaşadığı, doğadan hayatının etkilendiği ve kendi faaliyetleri ile doğayı olumsuz etkileyebildiği açıklanarak, doğal miras alanlarına yönelik gerekli bilincin verilmesi aksi halde doğal miras alanları kullanılırlen müstesna özelliğinden dolayı korunan doğal miras alanının bu özelliğinin bozulacağı, bunun da doğal servetimize zarar vereceği ve günümüzde ve gelecekte doğaya, miras alanlarına ve insanların hayatına olumsuz etkileri olacağı açıklanarak, bu yönüyle doğal mirasın korunması açısından öğrencilere aktarılabilir.

9.4.1. kazanım maddesi, “İnsanların doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir” şeklindedir. 9. Sınıf düzeyindeki bu kazanım ile ilgili olarak insanın gerek tarım gerek hayvancılık gerekse sanayi faaliyetleri ile doğadaki hammaddeleri kullandığı, bunu yaparken ve bu faaliyetleri sonucunda doğayı ve doğal miras alanlarını tahrip ettiği, bunun yanı sıra doğal miras alanlarını rekreasyon ve turizmin çeşitli dallarını yaparak kullandığı, bu faaliyetleri sonucunda da doğal miras alanlarında bozulmalar meydana geldiği, bu konuda insanların bilinçli olması gerektiği aktarılabilir.

9.4.2. kazanım maddesi, “Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimleri sonuçları açısından değerlendirir”, a) “Örnek olaylardan hareketle insanın atmosfer, litosfer, hidrosfer ve biyosfer üzerindeki etkilerine yer verilir”, b) “İnsanların doğal ortam üzerinde gerçekleştirdikleri değişimlerde, doğaya karşı duyarlı olmalarının gerekliliği vurgulanır” şeklindedir. 9. Sınıfın bu kazanımında doğal ortam içersinde istisna özellikleriyle sebebi ile koruma altına alınmış olan doğal miras alanlarının insanların faaliyetleri ile olumsuz etkilendiği ve bozulduğu belirtilir ve bu konuya dikkat çekilerek korunma amaçlarına uygun olarak yönetilip, insanların doğal miras alanlarında ve çevresinde bu alanları olumsuz etkileyecek davranışlardan kaçınması ve bu anlamda sorumluluk taşıması gerektiği belirtilerek doğal miras alanlarının korunması ile bağlantı kurulabilir. Sanayi faaliyetleri sonucunda su, hava ve toprağa karışan atıkların doğal ortamı kirlettiği aynı zamanda doğal miras alanları içinde bir tehdit unsuru olduğu açıklanabilir.

10.1.4. kazanım maddesi, “Kayaçların özellikleri ile yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerini ilişkilendirir” şeklindedir. 10. Sınıf düzeyindeki bu kazanım ile ilgili olarak ders işlenirken öğrencilere korunan alanların bir kısmının oluşumunda ve korunmaya değer özelliklerinin meydana gelmesinde kayaçların etkin olduğu belirtilir. Manisa Kula Devlitleri ve Ürgüp ve Göreme’de bulunan Peribacaları’nın oluşumunda volkanik kökenli kayaçların etkili olduğunu ve bu adı geçen yerlerin korunan alan statüsünde oldukları belirtilebilir.

10.1.10. kazanım maddesi, “Türkiye’deki su varlıklarının genel özelliklerini ve dağılışı açıklar” şeklindedir. 10. Sınıf düzeyindeki bu kazanımla ilgili olarak Türkiye’nin su varlıkları ve özellikleri anlatılır ve sulak alanların su varlığımız içinde bulunduğu, kuşların önemli barınma, üreme ve göç yolları üzerinde buldukları ve bu sebeple de sulak alanların birçoğunun korunan alan statüsünde bulunduğu açıklanabilir.

10.1.14. kazanım maddesi, “Türkiye topraklarının kullanımını verimlilik açısından değerlendirir”, “b) Gelecek nesillere daha yaşanabilir bir ülke bırakabilmek için topraklarımızın korunmasının gerekliliğine değinilir” şeklindedir. 10. Sınıflar düzeyindeki bu kazanım işlenirken toprağın bitkiler açısından da önemine değinilir. Korunan alanlar içerisinde bitki çeşitliliği yönünden korunan alanlar olduğu ve bunlar açısından toprağın önemine değinilebilir.

10.1.17. kazanım maddesi, “Türkiye’deki doğal bitki topluluklarının dağılışı yetişme şartları açısından analiz eder. Türkiye’deki endemik ve relict bitkilerin dağılışı, önemi ve korunması gerekliliği üzerinde durulur” şeklindedir. 10. Sınıf düzeyinde bulunan bu kazanım

ile ilgili olarak endemik ve relik bitki karakterleri nedeni ile korunan alanlar olduğu, bu bitkilerin korunması gerektiği, aski halde yok olacakları ve bu sebeple endemik ve relik bitkilerin bulunduğu sahaların korunan alanlar içindeki önemine açıklanabilir.

10.4.3. kazanım maddesi, “Türkiye’deki afetlerin dağılışı ile etkilerini ilişkilendirir.” şeklindedir. 10. Sınıf düzeyinde bulunan bu kazanımla ilgili olarak öğrencilere doğal afetlerden öncelikle kendi canımızı sonra malımızı ve daha sonra da korunan alanları korumamız gerektiği, korunan alanların sadece beşeri faaliyetler ile değil aynı zamanda doğal afetler ile de zarar görebileceği ve korunan alanların doğal afetlere karşı korunması hususunun teknik bir konu olduğu belirtilebilir.

11.1.1. kazanım maddesi, “Biyçeşitliliğin oluşumu ve azalmasında etkili olan faktörleri açıklar” şeklindedir. Doğal miras alanları içerisinde korunma sebebi olarak biyçeşitlilik yönünden zengin ve önem arz eden korunan alanlar mevcuttur. İlgili 11. sınıf kazanımı işlenirken kazanım maddesinde biyçeşitliliğe olumsuz etki eden faktörler açıklanırken bunların aynı zamanda biyçeşitlilik yönünden korunan alanlara da zarar verdiği yönünde bilgi verilip, bu yöndeki faaliyetlerden uzak durulması ve önleme yolları açıklanabilir.

11.1.2. kazanım maddesi, “Madde döngüleri ve enerji akışını ekosistemin devamlılığı açısından analiz eder” şeklindedir. 11. Sınıfın bu kazanımında ekosistemin en iyi şekilde korunarak, bozulmadan günümüze kadar ulaşmış olan parçaları olan korunan alanların da madde döngü sisteminin ve enerji akışının bozulmasından etkileneceği ve tedbirlerin uygulanması için azami gayret gösterilmesi gerektiği belirtilebilir.

11.1.4. kazanım maddesi, “Su ekosisteminin unsurlarını ve işleyişini açıklar”, b) “Ramsar Sözleşmesi’ne vurgu yapılır”, c) “Türkiye’deki sulak alanların endemik zenginliğinin önemi ve korunmasının gerekliliği üzerinde durulur” şeklindedir. Ramsar Sözleşmesi’nin Sulak Alanların Korunmasına Dair Türkiye’nin de katıldığı Uluslararası Sözleşme olduğu açıklanır, Dünya’da ve Türkiye’de biyçeşitlilik açısından zengin birçok sulak alanın Ramsar Sözleşmesi kapsamında korunduğu belirtilir. Türkiye’den ve Dünya’dan örnekler verilir. Endemik türlerin sulak alanlarda da mevcut olduğu belirtilir ve korunması için özel itina gösterilerek uluslararası sözleşme olan Ramsar’ın yapıldığı ve yürürlükte olduğu belirtilir.

11.2.5. kazanım maddesi, “Şehirlerin küresel ve bölgesel etkilerini fonksiyonel açıdan yorumlar” şeklindedir. Doğal miras alanı olan korunan alanların bulunduğu şehirlerin, doğal miras alanlarının kendi yapı ve özelliklerine göre rekreasyon, piknik, kamp, doğa yürüyüşleri, rafting, kara avcılığı, balıkçılık gibi çeşitli turizm etkinliklerine sebep olmasından dolayı gerek bulunduğu ilden ve gerekse çevre illerden insanların yoğun ilgisine maruz kaldığı bunun da bölgesel etkiye sahip olduklarını gösterdiği, bazı korunan alanların daha müstesna özelliklerinden dolayı peribacaları gibi küresel etkiye sahip olduğu ve tüm Dünya ülkelerinden turist çektiği belirtilebilir.

11.3.1. kazanım maddesi, “İlk kültür merkezlerinin ortaya çıkışı, yayılışı ve dağılımlarını belirleyen faktörleri açıklar” şeklindedir. 11. Sınıf düzeyindeki bu kazanım öğrencilere verilirken, Dünya'nın ilk kültür medeniyetlerinin ortaya çıktığı alanların günümüzde hemen hepsinin koruma altında olduğu ve birçoğunun Dünya Miras Listesi'nde bulunduğu belirtilir. Türkiye'de Çorum Alacahöyük ve Dünya'da da Çapan Maya Alanı, Aztek Tapınağı, İnká Cusko, Mısır Piramitler'in birer örnek olduğu belirtilir.

11.3.6. kazanım maddesi, “Ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolünü açıklar” şeklindedir. 11. Sınıf düzeyindeki bu kazanımla ilgili olarak öğrencilere, korunan alanların turizm cazibe merkezi olduğu ve uluslararası turizmde büyük çekim sebebi olduğu belirtilir.

11.3.7. kazanım maddesi, “Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütleri etki alanları açısından değerlendirir” şeklindedir. 11. Sınıflar düzeyindeki bu kazanımla ilgili olarak doğal miras alanlarının korunması hususunda, Unesco'nun Dünya Miras Sözleşmesi ve Dünya Miras Listesi ile bu alanda çalışma yapan uluslararası kuruluş olduğu belirtilebilir.

11.4.1. kazanım maddesi, “Çevre sorunlarını, oluşum sebeplerine göre sınıflandırır” şeklindedir. 11. Sınıf düzeyindeki bu kazanımla ilgili olarak öğrencilere doğal miras alanlarının da insanların yoğun ziyaretleri sebebi ile çevre sorunlarına maruz kaldığı ve korunmalarını gerektiren özelliklerini bu sebeple kaybedebilecekleri açıklanabilir.

11.4.2. kazanım maddesi, “Madenlerin ve enerji kaynaklarının çevre üzerindeki etkilerini örneklerle açıklar” şeklindedir. 11. sınıf düzeyindeki bu kazanım maddesi öğrencilere verilirken madenlerin yer kabuğunu oluşturan kayaçların açılarak ve üzerindeki örtü olan toprağın kaldırılarak yapılan kazılar neticesinde ortaya çıkarıldığı, bunun da korunan alanlar çevresinde olması halinde korunma sebebi olan özelliklerine zarar vereceği belirtilebilir.

11.4.3. kazanım maddesi, “Yenilenemeyen kaynakların kullanımını tükenebilirlik ve alternatif kaynaklar açısından analiz eder” şeklindedir. 11. Sınıf düzeyinde bulunan bu kazanım ile ilgili olarak öğrencilere, yenilenemeyen enerji kaynakları olan kömür, petrol vb. fosil kökenli yakıtların aşırı kullanımının tüm doğa ile birlikte korunan alanlar için de tehlike oluşturduğu, özellikle fosil kökenli yakıtların sebep olduğu sera gazı etkisi ile meydana gelen küresel ısınmanın korunan alanlar içerisinde en fazla sulak alanların kurumasına sebebiyet vererek etkisini gösterdiği, küresel ısınmanın yine endemik ve relikt bitkiler yönünden de tehlike oluşturduğu açıklanabilir.

11.4.4. kazanım maddesi, “Farklı gelişmişliğe sahip ülkelerdeki doğal kaynak kullanımını çevresel etkileri açısından değerlendirir”, a) “Doğal kaynakların etkin kullanımında çevre planlamasının önemine değinilir” şeklindedir. 11. Sınıf düzeyindeki bu kazanım maddesi ile ilgili olarak öğrencilere doğal kaynakların aşırı tüketildiğinde doğanın dengesinin bozulacağı, doğal kaynakların tükeneceği, bunun insanların beslenmesine ve sağlığına olumsuz etki edeceği, özellikle sanayi devrimi sonrası kömür ve petrol gibi organik kökenli enerji kaynaklarının sanayi tesislerinde aşırı kullanımı sonucunda Dünya’da küresel ısınma yaşandığı, küresel ısınmanın da sulak alanlar ve flora üzerinde ayrıca fauna üzerinde olumsuz etkiler gösterdiği, sulak alanlar ve ayrıca bitki, hayvan türü çeşitliliği bakımından korunan doğal miras alanlarında doğal kaynakların aşırı kullanımının olumsuz etkileri görüldüğü açıklanabilir.

11.4.5. kazanım maddesi, “Arazi kullanımına ilişkin farklı uygulamaları çevre üzerindeki etkileri açısından değerlendirir” şeklindedir. 11. Sınıf düzeyindeki bu kazanım öğrencilere verilirken, doğal miras alanları olan korunan alanlar içinde bulunan yerleşim yerlerinde özel mülkiyet alanlarının bulunduğu, bu yerlerde insanların tarım ve hayvancılık için kullandıkları arazileri daha dikkatli kullanmaları, bu faaliyetleri yaparken korunan alanın özelliğine olumsuz etki edecek olumsuz davranışlardan kaçınmaları konusunda açıklama getirilebilir.

11.4.6. kazanım maddesi, “Çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçlerini küresel etkileri açısından analiz eder”, a) “Çevre ve insan sağlığı açısından atıklardan korunma yöntemlerine yer verilir”, b) “Teknolojik değişimlerin çevresel sonuçları ve insana etkilerine örnekler üzerinden değinilir” şeklindedir. 11. Sınıf düzeyindeki bu kazanım öğrencilere verilirken, çevre sorunlarının yerelde, ülke genelinde ve küresel olarak farklı şekillerde oluşabileceği, bir alandaki çevre sorununun başka bir yeri ülkelerarası etkileyebileceği, atıklardan korunma yöntemleri anlatılırken korunan alanları ziyaret ettikten sonra alanı temizlememiz

gerektiği aksi halde korunan alanlarda çöp birikmesi sonucu bozulmalar olabileceğine değinilebilir.

11.4.7. kazanım maddesi, “Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını geri dönüşüm stratejileri açısından değerlendirir” şeklindedir. 11. Sınıf düzeyindeki kazanım maddesi öğrencilere aktarılırken, geri dönüşümün doğal kaynakların çevre kirliliği sonucu yıpranmasını önlediği bunun doğal miras alanları için de geçerli olduğu açıklanabilir.

12.2.2. kazanım maddesi, “Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar” şeklindedir. Şeklindeki 12. Sınıf düzeyindeki bu kazanımda öğrencilere sanayileşme neticesinde kırsaldan kentlere doğru göç gerçekleştiği be bunun da kentleşmeyi artırdığı ancak sanayileşmenin meydana getirdiği su, hava ve toprak kirlenmesinin flora ve fauna potansiyel ve çeşitliliğine aynı zamanda endemik türlere zarar verdiği tüm bunların da doğal miras alanları için tehlike arz ettiği açıklanabilir.

12.2.3. “Nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimlerle ilgili çıkarımlarda bulunur. Teknolojik değişimler ve doğa ilişkisine ait örneklerden yararlanılarak doğa ve uzayın kullanımına ait değerlendirmelere yer verilir” şeklindedir. 12. sınıf düzeyindeki bu kazanım ile ilgili olarak öğrencilere nüfusun artışına bağlı olarak sanayinin insan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak daha geniş alanlara yayıldığı bunun da çevre üzerinde ve doğal miras alanları üzerinde olumsuz etkileri olduğu ayrıca insanın kendisinin de nüfus artışına bağlı olarak doğayı oluşturan tüm unsurlar üzerinde ayak izinin arttığını aynı zamanda teknolojinin gelişimi ile birlikte doğa ve doğal miras alanları üzerinde yan etkilerinin görüldüğu belirtilebilir.

12.2.5. kazanım maddesi, “Türkiye’deki bölgesel kalkınma projelerini ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri açısından değerlendirir. Kalkınma projelerinin gerekçeleri üzerinde durulur.” şeklindedir. 12. sınıf düzeyindeki bu kazanım ile ilgili olarak öğrencilere, bölgesel kalkınma projeleri sahalarında bulunan doğal miras alanları için bölgesel kalkınma planlarına özel maddeler konulabileceği ve bu yolla daha iyi korunmaları sağlanabileceği belirtilebilir.

12.4.2. kazanım maddesi, “Farklı gelişmişlik düzeyine sahip ülkelerin çevre sorunlarının önlenmesine yönelik politika ve uygulamalarını karşılaştırır. Çevre sorunlarının önlenmesinde insana düşen sorumluluğa yer verilir” şeklindedir. 12. sınıfların bu kazanımı öğrencilere verilirken ülkelerin gelişmişlik düzeyinin insanların eğitim düzeyi ile doğru orantılı olduğu, çevre sorunlarının önlenmesi ve çevre sorunlarının doğal miras alanlarını

olumsuz etkilememesi için gerekli olan doğal mirasın korunması bilincinin eğitimle kazandırılabilceği belirtilir. Gelişmiş ülkelerde insanların doğal miraslarını gelecek kuşaklara bırakabilmek için gerekli eğitim ve bilinçle donatıldığı açıklanabilir.

12.4.3. kazanım maddesi, “Çevresel örgüt ve anlaşmaların çevre yönetimi ve korunmasına etkilerini açıklar” şeklindedir. 12. sınıf düzeyindeki bu kazanım açıklanırken çevre koruması ile ilgili kuruluşlar açıklanır ve Dünya Miras Sözleşmesi'nin de doğal miras alanlarını korumaya yönelik olarak ülkeler tarafından imzalandığı ve ülkelerin ortak hareket ederek gerekli yasal yükümlülükleri yerine getirdiği belirtilebilir.

12.4.4. “Ortak doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditleri açıklar. Doğal ve kültürel mirasa yönelik tehditlere karşı duyarlı olmanın önemine vurgu yapılır” şeklindedir. 12. sınıf düzeyindeki bu kazanım ile ilgili olarak öğrencilere doğal ve kültürel miras alanlarımız olan korunan alanların korunma sebeplerinin farklılık arz ettiği, herbirinin yasalar ile koruma altında olduğu, bizlerin milli servetimiz olan doğal ve kültürel miras alanlarımızı korumak için olumsuz etkilerden korunması için dikkatli olmamız ve topluma örnek olmamız gerektiği açıklanabilir.

12.2.14. kazanım maddesi, “Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar”, a) “Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilir”, b) “Türkiye'nin Dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer verilir” şeklindedir. 12. sınıf düzeyinde olan bu kazanım öğrencilere aktarılırken, her doğal miras alanının korunma özelliğine göre ya doğal ya da kültürel bir sembol olduğu ve buldukları mekanın adı ile özdeşleştiği, insanların o doğal miras alanının adı geçince bulunduğu yer ile telaffuz ettiği, Türkiye'nin Unesco Dünya Mirası Listesi'nde bulunan doğal miras alanları ve buldukları yerleşim yerleri gösterilebilir.

12.2.15. kazanım maddesi, “Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklar” şeklindedir. 12. sınıf düzeyindeki bu kazanım ile ilgili olarak öğrencilere, Türkiye'nin turizm potansiyeli içerisinde doğal miras alanı olan korunan alanların da bulunduğu, bunların 21 adetinin Unesco Dünya Mirası Listesi'nde yer aldığı ve Dünyaca tanındığı, bu sebeple bu alanların yoğun turizme sahne oldukları belirtilebilir.

Ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programı incelendiğinde, doğal miras alanlarının korunması açısından korunan alanlar ile direk bağlantılı kazanımlara 11. ve 12. sınıflarda bulunduğu, 9. ve 10. Sınıflar düzeyinde ise fırsat eğitimi şeklinde doğal miras alanlarının korunması ile irtibatlandırılacak kazanım maddeleri bulunduğu görülmektedir. Yine 11. sınıf ve 12. sınıf düzeyinde direk olmasa da öğretmenin her bir korunan alan ve doğal mirasın kendine özgü olan korunma sebebi ile ilişkili olacak birçok kazanım bulunmaktadır. Korunan alan ve doğal mirasın korunması kavramı ile irtibatlandırılacak şekilde kazanımlarda fırsat eğitimi ile öğrencilere hem ilgili kazanım verilebilirken hem de aynı kazanımın doğal miras alanlarını ilgilendiren yönü olduğu da verilebilir durumdadır. Bu da coğrafyanın yapısı ve araştırma alanının çeşitliliği ve bu yelpazeli araştırma alanı içerisinde doğal mirasların her birinin kendine özgü korunma sebeplerinin yer alıyor olması ve korunma sebeplerinin coğrafyanın geniş araştırma alanı içindeki alan ve konularla örtüşmesi, öğretmenlerin doğal mirasın korunması ile vereceği eğitime gereken iyileştirici altyapıyı sağlayan unsurlardır.

Sınıflar düzeyinde öğretim programlarının hepsinde bulunan çevre ve toplum ünitelerinde, öğrencilere çevrenin insan üzerinde etkisi, insan faaliyetleri ile bunların çevre ve doğal miraslar üzerindeki etkileri, çevre ve doğa ile uyumlu bir insan hayatına ilişkin kazanımlar, doğal çevreyi korumaya yönelik önlemlerin ve projelerin mekana etkileri, ortak doğal mirasın ekosistemdeki var olan öneminden başlayarak miraslara yönelik tehditleri sorgulaması, iyi bir insan ve yurttaş olarak çevre bilincine ve doğal miras alanlarının korunmasına yönelik bilgi ve bilinç sahip olmaları amaçlanmıştır.

Ayrıca, coğrafya dersi öğretim programına ve içerdiği kazanımlara bağlı olarak yazılmış olan coğrafya ders kitabında bulunan etkinliklerde doğal mirasın korunması açısından korunan alanlar dahil tüm ekosistemleri kendi işleyişlerine müdahale etmeden, bozulmalarına sebebiyet vermeden, korumayı hedefleyen etkinlikler olup, öğrencilerde doğal mirası koruma bilinç ve davranışını pekiştirecek niteliktedirler.

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan ortaöğretim kurumları farklı türlerde bulunmakta her biri kendi programını uygulamaktadır. Coğrafya dersi her lisede aynı haftalık saat ve aynı kazanımlar üzerinden okutulmamaktadır. 9. ve 10. sınıflarda tüm ortaöğretim kurumlarında haftalık 2 saat zorunlu olarak okutulmakta ve kazanımlarda tüm lise türlerinde birebir aynı olmaktadır. 11. ve 12. sınıf düzeylerinde coğrafya dersi genel olarak seçmeli olarak okutulmaktadır. 11. ve 12. sınıflarda seçmeli coğrafya dersi, haftalık 2 saatlik ve 4 saatlik

coğrafya dersi programı bulunmakta olup, okullar kendi programlarına göre 2 saatlik veya 4 saatlik olanı tercih edebilmektedir. Haftalık 4 saat olan coğrafya dersi öğretim programında tüm kazanımlar yer almakta iken, haftalık 2 saat olan coğrafya dersi haftalık ders saati yarıya düştüğünden kazanımları da azaltılarak okutulmaktadır. Bu da doğal miras alanlarının korunması açısından öğrencilere verilecek olan kazanımların ya bulunmamasına ya da kazanımların madde sayısının düşürülmesine neden olmaktadır.

12. sınıfların TYT ve AYT sınavlarına hazırlandığı, okula da devamsızlık haklarını maksimum kullanarak geldikleri sınıf düzeyi olduğu göz önüne alındığında, doğal miras alanlarının korunması açısından korunan alanlar ile ilgili kazanımların öğrencilere 9. , 10. ve 11. sınıflarda verilmesi daha uygun olacaktır.

11. sınıf ve 12. sınıf coğrafya dersi öğretim programlarının doğanın geleceği ve yaşamın sürdürülebilirliğini koruma içeriğine sahip olduğu görülmekle birlikte, 9. ve 10. sınıf düzeyindeki coğrafya dersi öğretim programlarının direk olarak olmasa da dolaylı olarak doğal mirasın korunması ile ilgili olduğu gözlenmiştir. Bu kazanımların öğrencilere aktarılırken özellikle gezi ve arazi çalışmalarında karşılaşılan mali ve bürokratik zorlukların giderilmesi, doğa bilim okulları, doğa eğitim kamplarının yaygınlaştırılması, okullarımızda Korunan Alanlar veya Doğal Miras Alanlarını Koruma Sosyal Kulüplerinin kurulması, yapılan tiyatro ve drama etkinliklerinde doğal miras koruma konulu temaların işlenmesi, okulda doğal miras koruma konulu gazete çıkarılması, yakın doğal miras alanlarına gezi düzenlenmesi, yakın çevrede bulunan korunan alanlar ve doğal miras alanları gezilerek belgesel hazırlanıp okulda konferans salonunda sunum yapılması hususları öğrencilerde doğal mirasın korunması açısından korunan alanları tanıma ve koruma bilincinin oluşmasında etkili olacağı kanaatindeyiz.

Miras coğrafyalar jeolojik zaman süreçlerinin ve olayların bize ulaştırdığı, insanın sanayi devriminden itibaren yok edici ve yıkıcı etkisine rağmen bizlere ulaşabilmiş olan yerlerdir. Dünya’ımızda jeolojik, jeomorfolojik, hidrolojik, hidrojeomorfolojik, flora ve fanuna bakımından zengin rezerv içeren, tarihi, kültürel kendine özgü ve bozulmamış alanlar bizlerin sahip olduğu miras coğrafyalardır. Jeomorfolojik doğal miras alanları piroklastik koni, kaldera, maar, falez, kıyı oku, tombolo, kıyı kumulu, Ria kıyı tipi, delta, buzullar, sirkgölü, buzul set gölü, kanyon, şelale vb. olabileceği; Biyocoğrafik doğal miras alanları endemik türler, relikt türler, flora rezerv ve çeşitliliği yüksek olan yerler olabileceği; Toprak doğal miras alanları, Hidroğrafik doğalmiras alanları akarsular, göller, sulak alanlar yönünden örnekleri mevcuttur.

Ortaöğretim kurumlarımızda coğrafya dersi öğretim programımızda ve buna göre oluşturulan ders kitabında öğrencilere doğal miraslarımızın neler olduğu, nerelerde olduğu, hangi özellikleri itibariyle koruma altında oldukları, Dünya miras listesinde ülkemizde bulunan doğal miras alanları, ülkemizde bulunan ve Unesco Dünya Mirası listesine aday yerler konularında bilgi verilmektedir. Öğrencilerin doğal miras alanlarının korunması ile ilgili kazanımları içselleştirmesi ve bunu hayatlarının her zaman diliminde ve her mekanında bu sorumluluğu hissedip, topluma da bu konuda örnek olabilmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin kendilerinin de doğal mirasın ortağı olarak korunan alanlara sahip çıkıp, doğal miras alanlarındaki çevresel sorunları ve bozulmaları durdurmak veya en aza indirmek için sorumluluk duyarak, bu yönde davranışlar içerisinde olmaları yegane hedeftir. Öğrencilerin ayrıca doğal mirasımız olan korunan alanların turizme de hizmet ettiğini ve bunun geleneksel deniz turizminden farklı olduğunu anlamalarının sağlanması gerekmekte olup, bu yolla öğrencilerde gerekli çevre bilinci meydana gelmiş olacaktır. Öğrencilerin orman ekosistemi, su ve sulak alanlar ekosistemleri, toprak, fauna, flora, jeopark, jeomorfolojik ekosistem, milli park, doğa koruma alanları, tabiat anıtları, Türkiye'nin ekolojik bölgeleri, kıyı şeritleri, delta alanları, endemik türleri, relikt bitkileri gibi konularda bilgi sahibi olup, sosyal hayatta da karşılaştıklarında gereken önbilgiye ve hazırbulunuşluğa sahip olup koruma konusunda her an harekete hazır ve eyleme dönük hale getirilmelidir.

Doğal kaynakların akılcı ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olarak ne olduklarını anlamaları, özelliklerini tanımaları, korumak için neler yapılması gerektiğini anlamaktan geçtiği gerçeği ile öğrenciler bu doğrultuda yetiştirilmelidir. Doğal miras alanlarının korunmasında sadece yasal mevzuatın yeterli olmadığı, tüm bireylerin akılcı mantıklı ve vicdani olarak doğayı ve ülkemize olan sorumluluğumuz gereği doğal mirasımızı yaşatarak, bozulmadan geleceğe aktarmanın görevimiz olduğu hususunun öğrenciler tarafından farketmeleri sağlanmalıdır.

Hızla artan nüfus karşısında insanların bitmek tükenmek bilmeyen sınırsız ihtiyaçlarına karşı özellikle 19. yy. başlarında başlayan sanayi devrimi ve sonrasında doğal kaynaklar hızla tüketilmiş, tahrip edilmiş, niceliklerinde ve niteliklerinde olumsuz yönde büyük değişimler olmuştur. Dünya'daki ormanların çok az bir kısmı bozulmamış orman olarak kalabilmiştir.

Karasal ve denizel ekosistemler insan faaliyetleri karşısında tehdit altında bulunmaktadır. Sanayi devrimi sonrası hızlı artan hammadde arayışı sömürgecilik yarışına dönüşmüş ve Dünya savaşları da bu temel sorun ile ortaya çıkmışlardır. Ayrıca savaşlar ile de doğal miras alanları büyük zararlar görmüştür. Sömürgecilik adeta bir talan ve yağmaya dönüşmüş, ardından da savaşlar doğal miras alanlarını tahrip etmiştir. Sanayi tesisleri hem havayı hem toprağı hem de suyu kirletmiş aynı zamanda flora ve fauna rezerv ve çeşitliliğine zarar vermiş, endemik ve relik bitkileri ortadan kaldırmıştır. Hızla artan nüfus neticesinde doğadaki tahribat artmıştır. Çevresel sorunlara neden olan etkenleri ortadan kaldırmak doğal mirasımız olan korunan alanları da muhafaza etmemizi sağlayacaktır. Doğal miras alanlarımızı koruyarak kullanmayı prensip haline getirmek temel vatandaşlık görevimizdir ve bu davranışı da coğrafya derslerinde öğrencilere kazandırmamız gerekmektedir.

Türkiye; Demir Çağı'ndan itibaren ekosistemleri yoğun bir insan baskısına maruz kalmıştır. Toprak örtüsü, su kaynakları ve sulak alanları, flora ve faunası yoğun bir biçimde tahrip edilmiştir. Bunda yaşanılabilir iklimi, verimli toprakları ve jeopolitik önemi sebebiyle tarihi çağlardan beri birçok uygarlığa ev sahipliği yapması etkili olmuştur. Bu tahribat günümüzde devam etmektedir. Doğal miras alanlarını koruma faaliyetleri kapsamında karasal alanlarımızın %7'lik bir kısmı koruma altına alınmıştır. Önemli kuş alanları Türkiye nüfusunun %14'ünü kapsadığı halde, 255 önemli kuş alanından %26 sı koruma altına alınmıştır. Korunarak kullanılan doğal alanlar ülkemizin doğal mirası olarak gelecek kuşaklara aktarılabilir. Bunun için önemli doğa alanlarımızı korumaya alma çalışmaları hızlanmış sayıları artırılarak korumaya alınan alanlar etkin olarak korunmaları sağlanmıştır. Doğal miras alanlarının korunması yaygın eğitim faaliyetleri ve kitle iletişim araçları ile verilebileceği gibi bu konuda en etkili eğitimin örgün eğitimde ders programlarına kazanımlar konularak ve bu kazanımlar öğrencilere kazandırılarak sağlanması en etkili olan yöntemdir. Örgün eğitim içerisinde coğrafya dersi programı içerisinde doğal miras alanlarının korunması amacıyla konulan kazanımlar öğrencilere akatarılarak doğal miras alanlarının ne olduğu neden ve nasıl korunması gerektiği ve korumaya karşı etkin katılımlarının sağlanması için gerekli bilincin verilmesi gerçekleştirilebilmektedir. Coğrafya dersi bu konuda mihver özelliindedir. Coğrafya derslerinde doğal miras alanlarının korunması ile ilgili olarak sadece teorik eğitim değil uygulamaya yönelik olarak gezi ve arazi çalışmaları mutlaka yapılmalıdır. Öğretim programına yapıcı geliştirici katkılar sunmak gereklidir.

Yaz mevsiminde üniversitede akademisyenler ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenlerinden oluşan uzman personelin istihdam edileceği doğa okulları, doğa toplulukları, doğa eğitimi ve bilim okulları her il ve ilçede açılmalı, açılması desteklenmeli, sürekli eğitim politikası haline getirilmelidir. TÜBİTAK, MEB, YÖK işbirliği haline protokol haline getirilip her il ve ilçeye yaygınlaşması sağlanmalı, resmi programa dönüşmesi sağlanmalıdır. Bu faaliyette coğrafya öğretmenlerinin mutlaka bu faaliyetler içerisinde yer alması sağlanmalıdır. Okullarda doğal miras eğitsel kulübü, doğa eğitsel kulpleri kurulmalı aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği'ne göre işletilen sosyal kulüpler listesine Doğal Miras Kulübü eklenmelidir. Doğal kulüplerinin doğal mirası korumaya yönelik önemli katkısı coğrafya dersi öğretim programının uygulanmasıyla ilgili açıklamalarda yer alması sağlanmalıdır. Tubitak'ın doğal mirası koruma açısından korunan alanlar ile ilgili projelere daha duyarlı olduğunu, bu projeleri destekleyerek göstermesi de son derece önemlidir. Okulda doğal mirasla ilgili pano çalışmaları süreklilik arz edecek şekilde yapılmalıdır. Ayrıca her İl ve İlçede Milli Eğitim Bakanlığı, Orman Bakanlığı ve Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı işbirliği ile oluşturulacak Orman Müzesi, Doğal Yaşam Parkı gibi alanlar hem öğrencilerde hem de toplumun genelinde doğal mirasın korunmasına yönelik bilincin oluşmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Doğal miras alanları ve korunan alanlar hem halkta hem de öğrencilerde ilgi ve merak uyandıran alanlardır. Doğal ve özgün olması, turizme yönelik olarak insanların aileleriyle birlikte dinlenip, piknik yapabileceği mesire alanı olarak hizmet vermeleri sebebi ile toplumun her zaman yoğun ilgisine maruz kalmaktadır.

Coğrafya öğretmenlerinin ders işlenirken doğal miras alanı ve korunan alanlar ile ilgili konuları işlerken, doğal miras alanlarından ve korunan alanların video ve fotoğraflarından faydalanmaktadır. Doğal miras alanları ve korunan alanlar ile ilgili yıl içerisinde yapılacak çalışmalar sene başında yıllık planlarda, zümre toplantılarında gösterilmeli ve planlanmalıdır. Yıllık planlara doğal miras alanlarına yapılacak geziler doğal miras alanı ile ilgili kazanımların işlendiği tarihlere denk getirilerek işlenmelidir. Zümre toplantılarında belirlenen proje ve performans ödevlerinde doğal miras alanları ve korunan alanlar ile ilgili konular belirlenip, öğrencilerin doğal miras alanları ve korunan alanlar ile ilgili ödevler yaparak, bu ödevlere yapmak için doğal miras alanları ve korunan alanları ve korunma sebepleri ve mevcut korunma durumlarını araştırmaları sağlanmalıdır. Okullarda öğretmenler doğal miras alanlarının korunması ile ilgili konuları işlerken, derse girmeden önce doğal miras alanları ve korunma

nedenleri ile ilgili videolar, belgeseller, slaytlar ve fotoğraflar hazırlayarak sınıfa getirir ve öğrencilere izlettirir. Slaytları okul içinde doğal miras alanları ile ilgili slaytları diğer öğrencilere de konferans salonunda izletebilir. Doğal miras alanları ve korunması ile ilgili olarak bir korunan alana yapılan gezi ile ilgili, gezinin videosu ve fotoğrafları okulda panolarda sergilenip aynı zamanda geziya katılmayan öğrencilerin de görmeleri amacıyla konferans salonunda tüm öğrencilere izlettirilebilir. Yapılacak gezilerle ilgili olarak gününbirlik gidip gelinebilecek mesafede bir korunan alan olması, öğretmenin öğrencileri geziye götürmeden önce kendisinin gezinin yapılacağı korunan alanı önceden görmesinin ve öğrencilere hangi becerileri ve yetkinlikleri, gezinin hangi safhasında ve gezi alanının neresinde kazandıracığını belirlemesinin gezinin amacına ulaşması açısından iyi bir planlama evresi olacaktır. Öğretmenin gezi alanını önceden görmesi aynı zamanda gezide zamanı etkin kullanmak açısından da fayda sağlayacak olup, alanı önceden tanınması öğrencileri arazide risk oluşturacak yerlerde uyarması ve önlem alması açısından da büyük fayda sağlayacaktır.

2.4. Coğrafya Eğitiminde Korunan Alanların Önemi

Korunan alanlar kendine özgü bir özelliği olan, korunmaması durumunda bu özelliğine kaybetme riski bulunan yerlerdir. Geçmişten günümüze insan müdahalesi olmaksızın oluşumundaki korunmayı gerektirir özelliği kaybetmeden ulaşabilmiştir. Korunmaması durumunda yok olacak bundan da yine o bölgedeki ekosistem ve insanlar etkilenecektir.

Coğrafyanın doğanın insan ve yaşamına etkisi aynı zamanda insanın doğaya olan etkilerini incelediği göz önüne alındığında insan doğaya sahip çıkmalıdır. Aksi halde yaşayacağı doğal bir ortam kalmama riski ile karşı karşıyadır. Korunan alanlar da doğanın bize bahsettiği müstesna alanlardır. Yasalarla korunma altına alınmıştır. Sadece yasaların caydırıcı bir güç olmadığı, insanların korunan alanları koruma bilinç ve sorumluluğuna ulaşmadığı sürece yasalarla tek taraflı korunamayacakları aşikardır.

Coğrafya derslerinde öğrencileri gezi ve gözleme çıkarmadan yapılan tüm anlatım ve etkinlikler tam amacına ulaşamama riski altındadır. Coğrafyanın laboratuvarı olan doğal ortam, korunan alanlarla ilgili kazanımlar işlenirken mutlaka kullanılmalıdır. Öğrenci merkezli olan gezi yöntemi ile öğrenci, yapılandırılmış eğitim gereği uygulamaya dönük öğrenmesi gerektiğinden korunan alanlara yapılan gezilerde korunan alanın eden korunduğu ve korunmaya değer özelliğini canlı olarak görme imkanı yakalar ve korumanın amacına ulaşır

ulaşmadığını yerinde görür. Koruma amacına ulaşmamış ise korunan alandaki bozulmanın nedenlerinin de yerinde görür ve çözüm üretmeye yönelik düşüncesi gelişir.

Öğrenciler korunan alanlara yapılavak gezilerde; doğada yürüyüş ve hareket tarzı, kamp kurma, doğada yaşama, yön tayini, harita kullnma, GPS kullanma gibi beceri ve yetkinlikleri kazanır.

Korunan alanların korunması duygusu insanlara coğrafya derslerinde ortaöğretim kurumlarında işlenmesi gereken bir sorumluluktur. Bu açıdan bakıldığında coğrafya müfredatında korunan alanlara yeterli düzeyde kazanım ve zaman ayrılmalıdır. Öğretmenlerin öğrencileri korunan alanlara geziye götürülmesi; okul idareleri, milli eğitim müdürlükleri, belediyeler , Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve özel kuruluşlarca desteklenmelidir.

2.5. Korunan Alanların Doğal Mirasın Korunması Açısından Önemi

Doğal miras alanları, Dünya'nın jeolojik devirler boyunca tüm aşamalarından geçerek günümüze kadar orjinalliğini kaybetmeden gelebilmiş olan, süregelen flora ve fauna çeşitliliğinin en güzel örneklerini sunan, kendine özgü ve olağanüstü doğal güzellikler barındıran, nesli tükenmek ile karşı karşıya kalmış bitki ve hayvan türlerinin hayatını devam ettirebildikleri nadir bulunan doğal alanlardır.

Doğa koruma, günümüzde doğal alanların insanların bitmek tükenmek bilmeyen çok kazanma arzusu sebebi ile tahribinin artması sonucu gündeme daha çok yerleşmiştir. Doğa, tarihi devirlerde de savaşlar ve doğal kaynakların paylaşılabilmesi sebebi ile aşırı şekilde bozulmuş ve günümüze değin süregelen şekilde tedrici olarak bu bozulma artmış, sanayi devrimi sonrası hızlanarak hat safhaya ulaşmıştır. Nüfusun hızla artması sonucunda artan insan talebinin karşılanması için daha çok hammaddeye ihtiyaç duyulması doğal alanların ve içinde müstesna yeri olan doğal miras alanlarının tahribini artırmıştır. Doğal miras alanlarının onarılamayacak derecede bozulması insanların sağlıklı yaşamına da büyük katkı sağlayan ekosistemlerin zincirleme olarak bozulmasına sebep olmuş ve insanların çözüm yolları aramaya başlamıştır. Doğal miras alanlarının bozulmaması, bu bozulmanın insanların sağlığını, sosyal ve ekonomik yaşamını da tehdit etmemesi ve gelecek kuşaklara da sağlıklı olarak aktarılması amacıyla yasal mevzuat ile muhafaza altına alınmış, doğal miras alanlarının kullanımı kontrollü hale getirilmiş ve korunan alan kavramı ve uygulaması ortaya çıkmıştır. Korunan alanlar çeşitli sınıf ve düzeylerde kategorilere ayrılmış, ulusal ve uluslararası mevzuat ile korunması ve geleceğe

yönelik idamesi sağlam temele bağlanmıştır. Günümüzde birçok uluslararası kuruluş ülkeleri doğayı koruma noktasında birleştirmiş ve çeşitli anlaşmalar ortaya çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler'in, IUCN (ULUSLARARASI DOĞA KORUMA BİRLİĞİ) haricinde mevcut olan doğa koruma yaklaşımları mevcut olup, bunlar; birincisi "Biyosfer Rezervler" ve ikincisi "Dünya Miras Alanları" şeklindedir. Biyosfer rezerv uygulaması ilgili olarak çalışmalar, insanların kalkınma arzusunun hayatın doğal akışını bozmaması için karşılaşılan sorunları çözmeye yöneliktir. Hem insanların sosyal ve ekonomik olarak mevcut ve gelecekteki durumunu korumak aynı zamanda biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliğini sağlamak temel amaçtır. İkinci metotta Dünya Miras Alanları ile ilgili olarak, Dünya Doğa ve Kültür Mirasını Koruma Sözleşmesi ile tüm ülkelerin kendi sınırları içerisinde yer alan doğal ve kültürel miraslar tüm insanlığın ortak malı ve mirası olarak tanımlanmış ve korunmaları bu uluslararası sözleşmeye bağlanmıştır. Dünya Kültürel ve Doğa Mirası Sözleşmesi; tüm insanlığın ortak değeri ve mirası olan korunan alanların en baştan itibaren belirlenmesi, koruma altına alınması, sürdürülebilir şekilde nasıl korunacağı, tüm Dünya'ya tanıtılması ve koruma amacına uygun olarak yönetilmesi ile ilgili tüm ülkelere yasal olarak uymaları gereken esasları belirtmiştir. Unesco Dünya Miras Komitesi oluşturulmuş, Dünya Miras Listesi'ni oluşturmakta ve tüm ülkelerin sözleşmeye dahil olan korunan alanlarını nasıl koruyup, yönettiklerini izlemektedir. Unesco Dünya Mirası Listesi oluşturmuş ve bu liste sürekli olarak da güncellenmektedir. Yatırımların sadece ekonomik kazanç temelli düşünülmesi doğada büyük, onarımı zor hatta imkansız tahripler oluşturmaktadır. İnsanı ve hayatını önemseyen anlayışın hem devletlerde hem de özel sektörde yerleşmesi gerekmektedir. Doğal miras alanları hümanizm temelli yaklaşımlarla ve bu bilincin çocuklara ve gençlere de verilmesi ile sürdürülebilir olarak korunabilecektir. Bu konuda eğitimin önemi büyüktür. Ortaöğretim kurumlarımızda okutulan coğrafya dersi bu konuda hem gençleri dolayısıyla tüm insanlığı korunan alanların öneminin kavratılması ve doğal mirasın korunmasındaki yeri ve öneminin kavratılmasında vazgeçilmez bir üstünlüğe sahiptir. Tüm ülkelerde coğrafya derslerinin içeriğinde korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili anlatım, görseller ve etkinliklerin artırılması gerekmektedir. Bu konuda verilecek eğitimin en etkili gerçekleşeceği yer okullar olması yanında sadece okullara düşen bir görev olmayıp; üniversiteler, STK'lar, kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, özel sektör gibi toplumun tüm kesimleri tarafından korunan alanların doğal miras alanlarının korunmasındaki yeri ve önemi yapılacak etkinlik ve faaliyetlerle desteklenmesi gerekmektedir.

Doğal miras alanları insanlığın ortak malıdır. Bu alanları gelecek nesillere ulaştırmak her bireyin katkı sunması ile olabilecek bir görevdir. Bu ortak görevi yerine getirirken sadece kanunların bu alanları korumaya aldığı için değil aynı zamanda kendi çocukları ve gelecek nesiller için bozulmamış korunan alanlar bırakması gerektiğinin farkına varması gerekmektedir. Korunan alanların doğal miras alanlarının kaleleri olduğu bir gerçektir. Doğal mirası gelecek nesillere ulaştırmak için korunan alanlardaki tüm faaliyetlerde insanoğlunun azami dikkat göstermesi ve yasalara uygun hareket etmesi gerekmektedir.

Doğal miras alanlarının her biri kendi buldukları çevrede ayrı bir ekosistem işleyişine katkıda bulunmaktadır. Sadece kendi buldukları bölge için değil, ekosistemler birbirine bağlı olduğu için her bir korunan alan ülke doğasına ve dolayısıyla tüm Dünya ekosistemine katkılar sağlamaktadır. Bu durumda bir korunan alanın bozulması sonucunda başka bir korunan alan veya ekosistem etkilenmesi mümkündür. Örnek olarak ormanları ele alırsak, ekosistemdeki yeri ve önemi büyük olup, su dengesini sağlaması, oksijen üretmesi, taşkın ve selleri kontrol altında tutmadaki faydası, içerisinde yaşayan fauna ve flora çeşitliliğinin idame ettirmesi, rekreasyon alanı olarak hizmet etmesi, ekonomik katkıları, su ve rüzgar erozyonuna karşı kökleri ile toprağı tutarak direnç kazandırması şeklinde özetlenebilir. Bu durumda orman ekosisteminde yaşanan bir bozulmanın yukarıda sayılan tüm ormanaltı ekosistemlere ne kadar olumsuz etki edeceği ortadadır. Bu sebeple korunan alanlarla ilgili mevzuat, korunan alanların sadece buldukları bölge için değil hem buldukları ülke hem de tüm Dünya için korunmasını amaçlamıştır. Bununla birlikte doğal miras alanları sadece beşeri etkenlere karşı değil aynı zamanda doğal afetlere karşı da koruma altında tutulmalıdır. Doğal miras alanları Dünya’da yaşayan tüm bireylerin ve aynı zamanda gelecek nesillerin ortak mirasıdır. Bu ortak miras korunan alan kavramı ve uygulaması ile muhafaza altına alınmıştır. Bu anlamda her bir bireye düşen sorumluluklar vardır. Doğal miras alanları insanların sadece kendi vicdanına kalmaması amacıyla yasa ile koruma altına alınmışlar ve korunmaktadırlar. Yasalar ile korumaktan daha etkili olan insanların eğitilerek korunan alanların önemini kavramaları ve sorumluluk sahibi hale getirilmeleridir.

Doğal mirasın korunmasında, korunan alanlara önem derecesine göre çeşitli statüler verilmektedir. Bu önem derecesi buraya uygulanan korumanın derecesini etkilemektedir. Korunan alana verilen değer gerekenden altında olmaması gerekmektedir. Aksi halde bu durum korunan alanın gereken korumadan mahrum kalmasına sebep olacaktır. Küresel ısınma sebebi

ile sulak alanlar hızla kurumaktadır. Bu durumda sulak alanların korunma ihtiyaçları artmıştır. Sulak alan niteliği taşıyan her bir yerin koruma altına alınması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Korunan alanlarda yaşayan halk özellikle bilinçlendirilmelidir. Korumanın gerekçesi halkın gelir ve geçim kaynağını olumsuz etkiliyor ise bu konuda zararları tam olarak tanzim edilmelidir. Korunan alanda yaşayan kendiler olduğu için ve dışarıdan gelen turistlerden önce yerel halkın korumaya birinci derecede katılımı zorunlu ve öncelikli olduğu için halk eğitilmeli, ikne dilmeli ve varsa zararları sürdürülebilir şekilde karşılanmalıdır. Bu yol ile korumaya tabandan başlanmış olacak ve etkisi de güçlü olacaktır. Dışarıdan gelen insanlar görsel ve sesli uyarı sistemleri ile yönlendirilmelidir. Hal ve hareketleri mümkün mertebe sayıları artırılarak kameralar ile izlenmelidir. Bu yol ile insanlar korunan alan içerisindeki davranışlarını kontrol ederek hareket edecektir ve korumaya aktif olarak katılmaları artacaktır.

2.6. İlgili Araştırmalar

Yapılan araştırmanın bu bölümünde doğal miras, korunan alanlar, doğal miras eğitimi, coğrafya eğitiminde doğal miras alanları, doğal mirasın korunması açısından korunan alanların ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programında kullanımının değerlendirilmesi ile ilgili ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

Aksu (2018), Türkiye koruma deneyiminin uluslararası koruma tüzükleri ve dünya kültürel ve doğal mirasının korunmasına dair sözleşme çerçevesinde değerlendirilmesi adlı yüksek lisans tezinde; Türkiye’de uluslararası koruma tüzüklerine uygun olarak kendi iç tüzüğü ile korunan alanların yasalar ile üst düzeyde koruma altında olduğunu Mardin örneği ile anlatmıştır.

Gümüş (2018), Yeni Bir Doğa Kavramı: UNECSO Jeoparklar çerçevesinde Çamlıdere (Ankara) Fosil Ormanı Fizibilite Çalışması adlı yüksek lisans tezinde; Çamlıdere’de bulunan fosil ormanının Unesco’nun jeoparklarla ilgili bakış açısı ve tüzüklerine göre değerlendirmiş ve buranın zengin potansiyeline işaret etmiştir.

Koca vd. , (2016), korunan Alanlarda Etkili Planlama ve Sürdürülebilir Alan Yönetimi Üzerine Kaçkar Dağları Milli Parkı’nın İncelenmesi adlı makale çalışmalarında; Kaçkar Dağları’nın uzun vadede olan gelişim planlamasını incelemiş, bölgede yaşayan yerel halk ile uzmanlar ve milli parkın yöneticileri ile görüşmeler sağlanmış, yerel halkın bölgedeki

planlamalar ve uygulamalar sebebi ile sorunlar yaşadığını, şablon planlamaların ve uzman istihdamının eksikliğine işaret etmiştir.

Bayram (2024), somut olmayan kültürel miras algısının somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algı üzerine etkisi adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; Türkiye'nin gerek konumu gerek sahip olduğu coğrafi özellikler gerekse geçmişte üzerinde yaşamış uygarlık ve devletlerin verdiği ortak payda ile zengin bir kültürel mirasa sahip olduğunu anlatmıştır.

Gülersoy (2013), doğal mirasın korunması açısından sosyal bilgiler ve coğrafya müfredat programlarının incelenmesi adlı makalesinde; Doğal miras alanlarının ve korunması yasalarla sağlanan yerlerin ortaokul sosyal bilgiler ve lise ve üniversite coğrafya bölümleri müfredatların neredede kullanıldığını irdelediği çalışmasında korunan alanlarla ilgili olarak Milli Eğitim müfredatında yeterli düzeyde kazanıma yer verildiği ancak uygulamada öğretmenlerin imkansızlıklar sebebi ile öğrencileri araziye çıkaramadığı bu sebeple yapılan eğitim yapılandırmacı yaklaşıma göre somut olarak yaşanmadığı ve bunun büyük eksiklik olduğu tespitini yapmıştır.

Sevim (2024), korunan alanlarda turizm faaliyetlerinin gelişimi ve etkileri üzerine bir araştırma: Büyükkada (İstanbul) Örneği adlı yüksek lisans tezinde; Büyükkada'nın İstanbul'a da yakın olması sebebi ile onbinlerce turist ağırladığını, yoğun olarak yaşanan turizm faaliyeti neticesinde ulaşım ile ilgili aksaklıklar, çevre kirlenmesi, görüntü kirliliği, ses kirliliği ve kültürel miras alanlarında bozulmalara neden olduğunu açıklamıştır.

Alptürker (2022), Kültürel Mirasın Korunmasında Sivil Toplum Kuruluşları: Çadıra Doğan Güneş Örneği adlı makalesinde, son yıllarda küreselleşme, sanayileşme ve kentleşmenin yol açtığı tehdit nedeniyle, uzun bir geçmişe sahip insanoğlunun yarattığı kültürel miras, giderek daha ciddi bir krizle karşı karşıya kaldığını, bu sorunla mücadelede hükümetlerle birlikte uluslararası örgütler gibi hükümet dışı aktörler de yer aldığını ve bu aktörler kültürel mirasın korunması ve yaşatılmasına yönelik çalışmalar başlattığını, bu aktörler arasında oldukça önemli bir role sahip olduğu düşünülen sivil toplum kuruluşlarının da kentin sorunlarına çözüm üretmek ya da belirli konularda kamuoyu oluşturarak farkındalık yaratmak ve bu doğrultuda projeler üretmek konusunda oldukça işlevsel olduğu bilinmekte olduğunu, bu bağlamda bu çalışmada somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunmasında sivil toplum kuruluşlarının rolü ve önemi incelenmiş, bu amaç doğrultusunda bir sivil toplum kuruluşu olan

Mara Mahallesi Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin (MARADER) yörük kültürünün yaşatılması amacıyla yürütülen “Çadira Doğan Güneş” adlı proje incelenmiş, yürütülen çalışmada; yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen bilgiler doğrultusunda bir sivil toplum kuruluşu olarak MARADER'in yürütülen proje kapsamında düzenlediği panel, toplantı vb. etkinlikler bakımından kültürel mirasın korunmasına yönelik bir farkındalık yarattığının görüldüğü tepitini yapmıştır.

Göksu (2022), korunan alanlarda taşıma kapasitesi ve ziyaretçi memnuniyetinin belirlenmesi: Karagöl-Sahara Milli Parkı örneği adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; Şavşat'ta bulunan Karagöl-Sahara Milli Parkı'nda yürütülmüş ve alanda günde 4395 ziyaretçinin olduğu, bunun da korunan alanda yıpranmalara sebep olduğu tespit edilmiştir.

Oğurlu ve Aksan (2010), biyolojik çeşitliliğin ülkemiz açısından önemi ve korunan doğal alan planlamalarına yansıtılması adlı ormancılık kongresinde yaptıkları bildiride; Biyoçeşitlilik bakımından ormanlar, doğal miras alanları gibi yerlerde yapılacak olan muhafaza çalışmaları ve bunlara ait planlamalarda biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliği, korunarak geliştirilmesi, gelecek kuşaklara bozulmadan aktarılması için nelere dikkat edilmesi gerektiğini açıklamıştır.

Çiçekçi (2022), kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği konusunda bir araştırma: Tirilye (Mudanya) örneği adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; Tirilye'de Rumlardan kalma birçok manastır, kilise, Rum mezarlığı bulunduğunu, bu sebeple korunması gereken doğal sit alanı ilan edildiğinin, yoğun yaşanan ziyaretler sebep ile çevresel kirliliğin görüldüğünü tespit etmiştir.

Baykal (2006), Acarlar Longozu (Sakarya) örneğinde korunan alanlarda eğitim ve bilinçlendirme araçlarının genel özelliklerinin saptanması adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; korunan alanlarda görülen hizmetler ile bilgilendirme, bilinçlendirme çalışmalarına yönelik yaptığı çalışmasında Acarlar Longozu'nda yürüyüş park alanları, gözetleme kulesi, bilgilendirme ve yön levhaları, danışma gibi hizmetlerin yerinde olduğu tespitini yapmıştır.

Tonyalıoğlu vd. , (2020), Korunan alanlarda bütüncül yönetim: Büyük Menderes Deltası ve Bağlantılı Sulak Alan Sistemi adlı makale çalışmalarında; Bafa Gölü Tabiat Parkı, Sarıkemer Taşkını, Dilek Yarımadası Milli Parkı, Azap Gölü sulak alanlarında bütüncül yaklaşımla korunan alan yönetiminin oluşturulmasının gerekliliğini açıklamıştır.

Köse (2003), Bolu yöresinde Milli Parklar Yasası kapsamında korunan alanların genel özellikleri ve yönetimi adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; Abant Gölü Tabiat Parkı ve Yedigöller Milli Parkı'nın ülkemizdeki en önemli korunan alanlardan olduğu, yoğun ziyaretçi akının sahne olduğu bunun sonucunda oluşan risklerle ilgili tespitlerde bulunmuştur.

Taze (2008), Korunan alanların hukuksal statüsü adlı yüksek lisans tezi çalışmasında; korunan alanların hukuksal dayanakları ve statülerine vurgu yapılarak statülerinin daha iyi anlaşılması ve uygulayıcılar başta olmak üzere yol gösterici olması amacı ile ve sorunlara hukuksal yolla çözüm bulunması amaçlanarak yapmıştır.

Olğun (2019), Korunan doğal alanların rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi adlı yüksek lisans tezi çalışmasında korunan alan tanımı ve korunan alanların nelere dikkat edilerek belirlendiği ile ilgili olarak; içinde doğal ve kültürel zenginlikler barındırması, soyu tükenme ile karşı karşıya kalan flora ve fauna türlerinin korunması, ekosisteme büyük katkı yapan zengin biyoçeşitlilik içermesi, çevreden gelen olumsuzluklardan korunmasının istenilmesi, korunmasına sürdürülebilirlik kazandırılabilmesi, korunmasının büyük bir ihtiyaç olması, yasalarla koruma altına alınmış olması, rekreasyon ve turizm faaliyetlerine imkan tanıyor olması ve bulunduğu bölgeye ekonomik yönden katkı sağlıyor olması, şeklinde sıralamıştır.

Garipağaoğlu (2013), Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri adlı makalesinde; gezi-gözlemin coğrafyada vazgeçilmez bir yöntem olduğunu; bu metotla öğrencilerin coğrafi olayları yerinde gözleyip, araştırıp, ilişkilendirip, yorumlayıp, sonuçlandıracağını; gezinin diğer öğretim metotlarını da birarada kullanan bir yöntem olduğunu belirtmiştir.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Doğal mirasın korunması açısından korunan alanların ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programının değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada; Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Coğrafya dersi öğretim programı incelenmiş, coğrafya öğretmenlerinin doğal mirasın korunması ile ilgili kazanımları işlerken kullandıkları yöntem teknik, araç gereç ve öğrencilere kazandırabildikleri beceri, kazanım ve yetkinliklerle ilgili görüşleri ele alınmıştır. Bu sebeple nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak yapılmıştır. Nitel araştırma bütünü kapsayan ve disiplinler arası olacak bir bakış açısı referans olarak, araştırmanın problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla inceleyen bir yöntemdir (Altunışık vd. , 2010). Durum çalışması ise; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatlarıyla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının olmadığı durumlarda kullanılan görgül bir araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Araştırmada coğrafya öğretmenlerine herhangi bir müdahalede bulunulmadan elde edilmiş olan verilerin düzenli bir şekilde toplanıp, verilerin analiz edilip, çok yönlü olarak araştırmanın amacına yönelik yorumlanması hedeflenmiştir.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı farklı tür ve alanlarda eğitim öğretim yapan resmi ve özel ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örneklem ile belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde ele alınan ölçüt Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programını uygulayan ve doğal miras alanlarının korunması açısından kazanımlarda korunan alanların bulunduğu programı uygulayan coğrafya öğretmeni olmalarıdır.

Katılımcıların coğrafya dersi öğretim programını uygularken doğal mirasın korunması açısından korunan alanlara sınıf içindeki derslerde kazanımlara bağlı olarak ne kadar değinebildikleri, doğal mirasla bağlantılı olan konularda fırsat eğitiminden faydalanarak doğal mirasın korunması hususuna ne oranda değinebildikleri, öğrencileri korunan alanlara yılda kaç kez geziye götürebildikleri hususlarını yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılında Adana’da görev yapan 15 coğrafya öğretmeni ile görüşülerek gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların görüşme formunun kişisel bilgiler bölümünde “Daha önce ziyaret ettiğiniz korunan alanlar nerelerdir ?” sorusu yöneltilmiş vermiş oldukları cevaplarda; hepsinin yanıt verdiği ve farklı koruma statülerinde ve ülkenin muhtelif yerlerinde bulunan korunan alanları bizzat yerinde görerek ziyaret ettikleri ve korunan alanlara yönelik kişisel olsun ve mesleki olarak olsun ilgilerinin olduğu, coğrafya öğretmeni olarak öğrencileri de daha sonra korunan alanlara geziye götürmek amacıyla ve onlara daha faydalı olmak amacıyla kendi birikimlerini artırmak amacıyla korunan alanları ziyaret ettikleri görülmüştür.

Tablo 3.1. Katılımcıların daha önce ziyaret ettikleri korunan alanlar.

Katılımcıların Gezdikleri Korunan Alanlar	f	Katılımcı Öğretmen
Yumurtalık Lagünü Tabiat Koruma Alanı	5	Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö11
Göreme Milli Parkı	4	Ö6, Ö8, Ö9, Ö8
Akyatan Gölü Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı	4	Ö1, Ö5, Ö13, Ö14
Nemrut Dağı Milli Parkı	4	Ö1, Ö11, Ö14, Ö15
Yedigöller Milli Parkı	3	Ö1, Ö11, Ö12
Aladağ Küp Şelalesi Doğal Sit Alanı	3	Ö6, Ö11, Ö13

Karatepe Arslantaş Milli Parkı	3	Ö5, Ö6, Ö9
Aladağlar Milli Parkı	3	Ö6, Ö11, Ö13
İlgaz Dağı Milli Parkı	2	Ö11, Ö14
Dağlıcak Tabiat Parkı	2	Ö5, Ö9
Hattuşa Dünya Miras Alanı	1	Ö7, Ö10
Abant Gölü Milli Parkı	2	Ö1, Ö11
Ihlara Vadisi Özel Çevre Koruma Bölgesi	1	Ö8, Ö13
Sultan Sazlığı Milli Parkı	2	Ö12, Ö13
Kula Küresel Jeoparkı	1	Ö2
Acarlar Longozu Sulak Alanı	1	Ö2
Seyhan Baraj Gölü Yabak hayatı Geliştirme Sahası	1	Ö3
Şekerpınarı Doğal Sit Alanı	1	Ö4
Tatarlı Doğal Sit Alanı	1	Ö4
Kapıkaya Kanyonu Kesin Korunacak Hassas Alan	1	Ö4
Göcek Özel Çevre Krouma Bölgesi	1	Ö5
Pamukkale Kesin Korunacak Hassas Alan	1	Ö7

Seyfe Gölü Ramsar Alanı	1	Ö7
Harbiye Şelalesi Doğal Sit Alanı	1	Ö8
İstanbul Tarihi Yarımadası Dünya Miras Alanı	1	Ö10
Yozgat Çamlığı Milli Parkı	1	Ö11
Kazdağları Milli Parkı	1	Ö11
Uludağ Milli Parkı	1	Ö11
Kuşçenneti Milli Parkı	1	Ö12
Efes Antik Kenti Dünya Miras Alanı	1	Ö15
Göbeklitepe Dünya Miras Alanı	1	Ö15
Altınbeşik Mağarası Milli Parkı	1	Ö15
Dilek yarımadası Milli Parkı	1	Ö1
Spil Dağı Milli Parkı	1	Ö1

3.3. Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, coğrafya öğretmenlerinin doğal mirası koruma açısından korunan değerlerin coğrafya öğretim programındaki yerinin ve bu hedefe yönelik öğretim sürecinde nasıl ve ne kadar kullanıldığının farkındalığını ölçen yarı yapılandırılmış gözlem formu sorularıdır. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Kıncal vd. , 2015).

Verilerin elde edilmesinde araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Anket sorularında ilk önce kişisel bilgiler yer almaktadır. Daha sonra, doğal miras olan korunan alanları derslerde ne kadar sıklıkta ve hangi amaçları işlerken değindikleri, korunan alanlara gezi yapıp yapmadıkları şeklinde sorular yöneltilmiştir. Coğrafya ğretmenlerinin tecrübe ve görüşlerinin ayrıntılı olarak tespit edilebilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir. Görüşme formu iki bölüm ve 9 sorudan oluşmaktadır. Formun birinci bölümünde öğretmenlerin kişisel bilgileri ve daha önce ziyaret ettikleri korunan alanları tespit etmeye yöneliktir. Görüşme formunun ikinci bölümünde doğal miras alanlarının korunması açısından korunan alanlara ilişkin coğrafya dersi ğretim programı kazanımlarına yönelik okulda sınıf içi, okul geneli ve okul dışı çalışmalara katılmaları ve bunları uygularken karşılaştıkları güçlükleri tespit etmeye yöneliktir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama süreci 2023-2024 eğitim ğretim yılı ikinci dönemi sonunda 2024 Mayıs ayı içerisinde gerçekleşmiştir. Araştırma yapılırken uygulanan görüşme formu için Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektrlğnce Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alınmış ve çalışma bu şekilde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından Milli Eğitim Bakanlığı coğrafya dersi ğretim programı incelenerek doğal mirasın korunması ve korunan alanlarla ilgili tespitler yapılp başlanarak, alanında uzman akademisyen eşliğinde hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak devam edilmiştir. Araştırmacı yapılan çalışmada coğrafya öğretmenlerine, ğretim programının kazanımları ile ilgili ve uygulanması ile ilgili tespitleri ve görüşlerinden dolayı kendilerine herhangi bir yaptırımın söz konusu olmayacağı açık bir şekilde ifade edilmiş, gerekli yasal izinlerin alındığı söylenerek kendilerine araştırma için alınan izin belgeleri gösterilmiştir. Araştırmada görüşme formu uygulanan öğretmenlere elde edilecek verilerin araştırma ile sınırlı kalacağı, kişisel verilerinin üçüncü kişilerle paylaşılmayacağı ile ilgili teminat verilip katılımcıların araştırmaya ve araştırmacıya güvenlerinin sağlanıp, tutarlı yanıtlar vermeleri amaçlanmıştır. Görüşme sağlanırken öğretmenlerin görüşme formundaki sorulara gerçekçi ve iten cevaplar vermeleri için herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Çalışma grubu olan coğrafya öğretmenlerine çalışmanın hedeflerine yönelik gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve görüşme formu önceden isimleri belirlenerek gerekli onaylar alınmış olan coğrafya öğretmenlerine uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu vasıtasıyla elde edilmiş olan veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

İçerik analizi yöntemi, belirli bir konuda ya da alanda birbirinden bağımsız olarak yapılan nitel ve nicel çalışmaların derinlemesine incelenip düzenlenmesi anlamına gelir (Ültay vd. , 2021).

Bu sebeple araştırmada coğrafya öğretmenleri ile yapılmış olan görüşmeler neticesinde elde edilmiş olan veriler temalar şeklinde gruplandırılarak tablolara aktarılmıştır. Öğretmenler Ö1 , Ö2, Ö3, Ö8, Ö10, Ö15.... şeklinde kesitlenerek, görüşleri ve açıklamaları alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

3.6. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik kriterlerinin sağlanması önemli bir unsurdur. Nitel araştırmalarda geçerlilik, daha çok araştırmacının olağan durumu ne kadar objektif aktarabildiği ile ilgili bir durumdur. Araştırmada çalışma grubuna uygulanan görüşme formuna göre sağlanan veriler içerik analizine tabi tutulmadan önce uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşme formunda ikinci bölümde yer alan sorular 12 adet iken ancak uzman tarafından ikinci bölüm soruları 9 adete düşürülmüştür. Çalışmada öneriler kısmında araştırmacı tarafından hazırlanmış olan 17 adet öneri uzman tarafından fazla bulunmuş ve alt problemleri de içerecek şekilde azaltılması tavsiye edilmiştir. Uzman rehberliğine ve uzman görüşünden faydalanılarak sonucunda içerik analizi yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verileri araştırmacı bağımsız olarak incelemeye tabi tutmuş ve gerekli kodlar oluşturulmuştur. Coğrafya öğretmenlerinin alt problemlere ait açıklama ve cevapları araştırmanın konusuna uygun olarak tartışılmıştır. Öğretmenlerin alt problemlere ilişkin görüşleri doğrudan alıntılarla ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Araştırmaya katılanların görüşleri yorum eklenmeden direkt aktarıldığı takdirde güvenilirlik artacaktır. Elde edilen veriler detaylı incelenerek, tablolara aktarılmış ve doğrudan alıntılar yapılarak geçerlilik ve güvenilirliğin artması amaçlanmıştır. Bu şekilde elde edilmiş verilerin durumları ile araştırmacının tespitlerini bir arada görerek yorum yapma imkanı sağlanmış ve güvenilirlik artırılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma ile ilgili hazırlanmış olan 9 alt probleme ilişkin verilerin analizi yapılmış, elde edilen veriler aşağıda ifade edilmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Birinci alt problemle ilgili olarak; “Size göre konunan alan nedir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.1. Katılımcılara göre korunan alanın ne olduğu açıklamaları.

Korunan alanın ne olduğunu dair açıklaması	f	Katılımcı Öğretmen
Gelecek nesillere bozulmadan aktarılması için korunması	5	Ö1, Ö3, Ö7, Ö10, Ö15
Artan beşeri faaliyetlere karşı korunmadığı takdirde yok olma tehlikesinin olması	4	Ö1, Ö6, Ö7, Ö9
Nadiren görülmesi	3	Ö1, Ö2, Ö3
Oluştğundan beri doğasında bulunan korunmaya değer özelliğini kaybetmemiş olması	2	Ö4, Ö5
Doğal ve kültürel değer	1	Ö5
Biyçeşitlilik içermesi	1	Ö5
Yasa ile korunması	1	Ö1
İçerisinde yapılaşmaya izin verilmemesi	1	Ö6

Belli bir özelliğine göre korunmaya alınmış olması	1	Ö8
Doğal ve tarihi mekanın bozulmaması için insan müdahalesine izin verilmemiş olması	1	Ö11
Devlet tarafından veya Uluslararası Örgütler tarafından sınırlarının belirlenmiş olması	1	Ö13
Varlığını koruyabilmesi için önlemler alınmış olması	1	Ö15

Katılımcılara ait olan problem ilişkin verilen cevapların birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Coğrafya öğretmenlerinin korunan alan nedir sorusuna verdikleri cevaplarda; en fazla üzerinde durulan ve belirtilen cevabın, gelecek nesillere bozulmadan aktarılması için korunan doğal alan olduğudur. İkinci olarak en fazla üzerinde durulan cevabın, artan beşeri faaliyetlere karşı korunmadığı takdirde yok olma tehlikesinin olduğudur. Verilen cevaplarda ayrıca; yok olmaması gerektiği, kendi özelliğini kaybetmeden günümüze kadar ulaşmış olduğu, doğal ve kültürel değerlerin özellikle biyoçeşitliliğin geleceğe güvenle taşınması için dış etkenlere karşı daha iyi korunması için koruma altına alınmış olduğu, korunmaya değer özellikleri nedeniyle yasa ile koruma altına alınmış olduğu, içinde yapılaşmaya izin verilmediği gibi husulara değinilerek tanımlamalar ve açıklamalar yapılarak cevaplar verildiği görülmektedir.

Araştırmaya katılan coğrafya öğretmenlerinin büyük kısmının korunan alan nedir sorusuna anlamlı ve gerçeği yansıtan tanımlamalar yaptıkları görülmüştür. Ö12'nin verdiği cevaba bakıldığında “Korunan alan herhangi bir beşeri faaliyete izin verilmeyen alandır” şeklinde cevap verdiği ve korunan alan içersinde hiçbir insan faaliyeti olmadığı gibi bir anlam karmaşası yaşadığı; Ö14'ün yaptığı tanıma bakıldığında; “Tabiatta döngü için anlam ifade eden mekansal ekosistemlerdir” yetersiz bir tanım yaptığı ve kısmen anlam karmaşası yaşadığı tespit edilmiştir. Verilen diğer cevapların korunan alan tanımını yönelik olduğu görülmüştür.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İkinci alt problemle ilgili olarak; “Size göre korunan bir alanda bulunması gereken özellikler neler olmalı?” sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.2. Katılımcılara göre korunan bir alanda bulunması gereken özellikler.

Korunan bir alanda bulunması gereken özellikler hakkındaki açıklamaları	f	Katılımcı Öğretmen
Tarihi ve kültürel izler taşıması	4	Ö7, Ö11, Ö12, Ö13
Dünya’da ender bulunması	4	Ö2, Ö6, Ö7, Ö9
Kendine özgü özellik taşıması	3	Ö1, Ö9, Ö13
Relikt ve Endemik türler barındırıyor olması	3	Ö6, Ö7, Ö13
İnsan müdahalesi olmadan kendini korumuş olması	2	Ö1, Ö4
Korunmaması durumunda yok olma tehditinin bulunuyor olması	2	Ö10, Ö15
Ulusal, uluslararası öneme haiz olması	1	Ö2
Oluşumundaki ve korunmasını gerektiren özelliği kaybetmemiş olması	1	Ö4
Doğal güzellikler açısından belli öneme sahip olması	1	Ö5

Korunmasındaki ekosistem döngüsünün tehlikeye girmiş veya girme ihtimalinin olması	1	Ö7
Neslinin tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalması	1	Ö7
Turizm potansiyeli için değer oluşturması	1	Ö7
Biyçeşitlilik barındırması	1	Ö11
Ekolojik dengeyi sağlıyor olması	1	Ö12
Orman, su kaynakları vb. doğaya katkısının olması	1	Ö12
Sulak alan olması	1	Ö12
Doğal canlı yaşamı içermesi	1	Ö12
Hasar alabilme tehlikesi olması	1	Ö14
Ekolojik döngünün parçası olması	1	Ö14
Yok olması durumunda zarar boyutunun yüksek olması	1	Ö14

Katılımcılara yöneltilen “Size göre korunan bir alanda bulunması gereken özellikler neler olmalı?” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; tarihi, kültürel izler taşıması şeklinde belirtilen cevabın yoğunluk kazandığı görülmüştür. Dünya’da ender bulunması cevabının ikinci sırada yoğunluk kazandığı, kendine özgü özellikler taşıması ve relik ve endemik türler barındırıyor olması şeklinde belirtilen cevapların üçüncü sırada yoğunluk kazandığı tespit edilmiştir. İnsan müdahalesi olmadan kendini korumuş doğal yaşam alanları olduğu, korunmadığı takdirde özelliğini kaybedebilecek olması, şeklinde belirtilen açıklamaların dördüncü sırada yoğunluk kazandığı tespit edilmiştir. Verilen diğer cevaplarda

ise; ulusal veya uluslararası öneme haiz olması, oluşumundaki ve korunmasını gerektiren özelliği kaybetmemiş olması, doğal güzellikler açısından belli öneme sahip olması, korunmasındaki ekosistem döngüsünün tehlikeye girmiş veya girme ihtimalinin olması, neslinin tükenme tehlikesiyle karşı karşıya kalması, turizm potansiyeli için değer oluşturması, biyoçeşitlilik barındırması, ekolojik dengeyi sağlıyor olması, orman, su kaynakları vb. doğaya katkısının olması, sulak alan olması, doğal canlı yaşamı içermesi, hasar alabilme tehlikesi olması, ekolojik döngünün parçası olması ve yok olması durumunda zarar boyutunun yüksek olması şeklinde korunan alanlarda bulunması gereken özelliklerin yer aldığı görülmüştür.

Ö3'ün "Size göre korunan bir alanda bulunması gereken özelliklerdir?" şeklindeki soruya "toprak, nehir, göl, deniz, bitki, hayvan türleri, yerçekilleri (vadi, plato, peribacaları vb.), tarihi kalıntılar, insana ait günümüze ait çok değerli eserler" şeklinde cevap verdiği, günümüze ait diyerek korunan alanların geçmişten günümüze intikal etmiş olan doğal miras alanları olduğunu gözardı ettiği tespit edilmiştir.

Diğer coğrafya öğretmenlerinin verdikleri cevapların korunan alan özellikleriyle örtüştüğü görülmüştür.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Üçüncü alt problemle ilgili olarak; "Adana'da bildiğiniz korunan alanlar hangi özelliklerine göre korunmaktadır?" sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.3. Katılımcılara göre Adana'da bildikleri korunan alanların hangi özelliklerine göre korunduğu.

Adana'da bildikleri korunan alanların hangi özelliğine göre korunduğu	f	Katılımcı Öğretmen
Yumurtalık Lagünü biyoçeşitlilik açısından	7	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö7, Ö10, Ö11
Akyatan Lagünü biyoçeşitlilik açısından	4	Ö1, Ö5, Ö10, Ö14
Aladağ Küp Şelalesi doğal sit alanı olması ve sulak alan	3	Ö1, Ö7, Ö9

Kapıkaya Kanyonu jeomorfolojik açıdan	3	Ö1, Ö6, Ö7
Dağılcak zengin biyoçeşitlilik barındırdığından	2	Ö5, Ö9
Aladağ Milli Parkı doğal güzellikleri açısından	2	Ö7, Ö11
Anavarza Kalesi tarihi özelliği nedeniyle	2	Ö1, Ö9
Tuzla Lagünü biyoçeşitlilik açısından	1	Ö1
Tatarlı Göleti	1	Ö1
Şekerpınarı doğal sit alanı ve sulak alan olması sebebiyle	1	Ö1
Tepebağ evleri	1	Ö1
Yılankale tarihi özelliği nedeniyle	1	Ö1

Katılımcılara yöneltilen “Adana’da bildiğiniz korunan alanlar hangi özelliklerine göre korunmaktadır?” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; genel olarak Yumurtalık Lagünü’nün biyoçeşitlilik açısından korunduğunu belirttikleri cevabın birinci sırada yoğunluk kazandığı; Akyatan Lagünü biyoçeşitlilik açısından korunduğunu belirttikleri cevabın ikinci sırada yoğunluk kazandığı; Aladağ Küp Şelalesi doğal sit alanı olması ve sulak alan olması sebebiyle ve Kapıkaya Kanyonu jeomorfolojik açıdan korunduğunu belirttikleri cevapların üçüncü sırada yoğunluk kazandığı; Dağılcak zengin biyoçeşitlilik barındırdığından korunduğu, Aladağ Milli Parkı doğal güzellikleri açısından korunduğu ve Anavarza Kalesi tarihi özelliği nedeniyle şeklindeki cevapların da dördüncü sırada yoğunluk kazandığı görülmüştür. Korunan alanların statülerini doğru belirtenler olduğu gibi, hiç statü belirtmeyenler veya yanlış belirtenler de olduğu görülmüştür. Korunan alan olarak belirttikleri ancak bu yerin korunan alanlar içerisinde bulunmadığı şeklinde cevaplar da

mevcuttur. Korunan alanı belirttiği halde korunma nedenini belirtmeyen cevaplar da mevcuttur. Hiç cevap vermeyen de bulunmaktadır. Adana İli'nde bulunan korunan alanlar; Aladağlar Milli Parkı, Yumurtalık Tabiatı Koruma Alanı, Tuzla Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Akyatan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Kozan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Seyhan Baraj gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Körkün Eğlence Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Pos Çatalan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Anavarza Kayalıkları Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Kozan Baraj Gölü Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Tufanbeyli Kürebeli Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Karanfil Dağı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'dır.

Ö3'ün cevabında Adana İli'nde bulunan herhangi bir korunan alan ismini yazmadığı ve anlam kargaşası yaşadığı; Ö4 ve Ö9'un verdiği cevapta Kozan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası içerisinde tabiat parkı statüsünde bulunan Dağılcağ'ın milli park olarak belirtildiği; Ö6 ve Ö11'in Yumurtalık Tabiatı Koruma Alanını milli park olarak belirttiği; Ö12'nin sulak alanlar ve göçmen kuşların göç yolları üzerinde olmaları şeklinde korunma sebebi belirttiği halde korunan alan ismi belirtmediği; Ö13'ün hiçbir korunma sebebi ve korunan ismi belirtmediği gibi çok genel bir ifade ile doğal özelliklerine göre korunduklarını belirterek anlam kargaşası yaşadığı; Ö15'in verdiği cevapta doğal güzelliklerine ve tarihi özelliklerine göre şeklinde belirterek korunan alan ismi belirtmediği görülmüştür.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü alt problemle ilgili olarak; "Korunan alanlar coğrafya dersinde nasıl değerlendirilebilir?" sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.4. Katılımcılara göre korunan alanların coğrafya dersinde nasıl değerlendirilebileceği.

Korunan alanların coğrafya derslerinde nasıl değerlendirilebileceği konusundaki açıklamaları	f	Katılımcı Öğretmen
Gezi düzenlenerek korunan alanlarla ilgili farkındalık kazandırılması	2	Ö2, Ö5
Çevrenin korunması ve çevreye saygı kazandırılması	2	Ö1, Ö12

Vatan sevgisi kavratılması	1	Ö1
Doğal miras alanlarının korunması	1	Ö1
Doğal alanların korunmasındaki rolü	1	Ö1
Doğanın geleceği ile ilgili önemi	1	Ö1
Sürdürülebilir yaşam alanı olarak önemi	1	Ö1
Ekolojik Yaşam Alanlarının Korunmasındaki rolü	1	Ö1
İnsan yaşamına katkı sunduğunun kavratılması	1	Ö4
Gelecek nesiller için sürdürülebilir yaşam alanı oluşturulması bakımından önemi	1	Ö11
Gezi gözlem sahası ve ders uygulama alanı olması	1	Ö14
Öğrencilerin ilgi ve dikkatini çekecek bir konu ve koruma konusunda bilinç oluşturulması	1	Ö15

Katılımcılara yöneltilen “Korunan alanlar coğrafya dersinde nasıl değerlendirilebilir?” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; Gezi düzenlenerek korunan alanlarla ilgili farkındalık kazandırılması ve Çevrenin korunması ve çevreye saygı kazandırılması şeklinde belirtilen cevapların birinci sırada yoğunluk kazandığı görülmektedir. Verilen diğer cevaplara bakıldığında; korunan alanların doğanın güzide örnekleri olarak insan müdahalesi olmadan günümüze kadar bozulmadan ulaştığı, belli bir doğal veya kültürel özelliğine göre yasa ile korunma altında olduğu, ülkenin veya Dünya’nın ortak mirası olduğu ve gelecek kuşaklara aktarılması gerektiği, korunan alanların neden korunması gerektiği kavratılarak vatan sevgisini pekiştireceği, korunan alanların insanlığın ortak mirası olduğu,

korunan bölgenin insan yaşamına katkısının ilişkilendirilebileceği, gelecek nesiller için sürdürülebilir yaşam alanı oldukları, gezi ve gözlem sahası ve ders uygulama alanı olarak değerlendirilebileceği, derslerde öğrencinin ilgisini çekeceği şeklinde korunan alanların coğrafya derslerinde değerlendirilebileceği konusunda coğrafya öğretmenlerinin görüşleri olarak tespit edilmiştir.

Ö6'nın verdiği cevapta, coğrafya dersi kazanımları içerisinde gerek direk gerekse dolaylı olarak hemen hemen çoğu kazanımda korunan alanlarla bağlantı kurulabileceğini ve fırsat eğitimi yapılabileceğini vurgulayarak çok önemli bir metoda değinmiştir.

Ö8'un verdiği cevap, "korunan alanlar günümüz tarihindeki önemi, korunan alanların eski kültür ile yeni kültür arasındaki değişimi" şeklindedir ve anlam kargaşası yaşadığı görülmektedir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Beşinci alt problemle ilgili olarak ; "Coğrafya dersi öğretim programı açısından korunan alanların programın hedefleri ile yeterlik derecesi size göre nasıldır?" sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.5. Katılımcılara göre coğrafya dersi öğretim programı açısından korunan alanların programın hedefleri ile yeterlilik derecesine ilişkin görüşleri.

Coğrafya dersi öğretim programı açısından korunan alanların programın hedefleri ile yeterlilik derecesine ilişkin görüşleri	f	Katılımcı Öğretmenler
Yeterli düzeyde değildir	10	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö12, Ö15
Yeterlidir	3	Ö7, Ö8, Ö14
Korunan alanlarla ilgili kazanımlar vardır ancak daha fazla yer verilmelidir	1	Ö11

Korunan alanlara yer verilmektedir ancak daha fazla görsel yer almalıdır

1

Ö13

Katılımcılara yöneltilen “Coğrafya dersi öğretim programı açısından korunan alanların programın hedefleri ile yeterlik derecesi size göre nasıldır?” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; yeterli olmadığı yönündeki cevapların birinci sırada yoğunluk kazandığı görülmüştür. Ö7 , Ö8 ve Ö14’ün coğrafya dersi öğretim programı açısından korunan alanların programın yeterlilik derecesinin iyi düzeyde ve yeterli olduğu görüşünü belirttiği; diğer coğrafya öğretmenlerinin genel olarak özetle yetersiz olduğu yönünde görüş belirttiği tespit edilmiştir. Ö13’ün “Korunan alanlarla ilgili daha fazla görsel verilebilir” şeklinde cevap vererek kazanımların yeterli, görsel olarak yetersiz olduğunu belirttiği görülmüştür. Ö11’in korunan alanlarla ilgili kazanımların olduğunu ancak daha fazla yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Genel olarak bakıldığında coğrafya öğretmenlerinin büyük oranda coğrafya dersi öğretim programı açısından korunan alanların programın hedefleri ile yeterlik derecesi size göre nasıldır sorusuna verdikleri cevaplarda; korunan alanlarla ilgili kapsamın düşük olduğu, genişletilmesi ve kazanımların artırılması, daha çok yer verilmesi ve ayrıntılı işlenmesi gerektiği yönündedir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Altıncı alt problemle ilgili olarak; “Coğrafya dersi öğretim programımızda korunan alanlarla ilişkili gördüğünüz amaçları işlerken hangi yöntem tekniklerden faydalanıyorsunuz ?” sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.6. Katılımcıların coğrafya dersi öğretim programında korunan alanlarla ilişkili gördükleri amaçları işlerken hangi yöntem tekniklerden faydalandıklarına dair açıklamaları

Coğrafya dersi öğretim programında korunan alanlarla ilişkili gördükleri amaçları işlerken hangi yöntem tekniklerden faydalandıklarına dair açıklamaları

f

Katılımcı Öğretmen

Anlatım	8	Ö2, Ö5, Ö6, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14
Etkileşimli tahta ve internet üzerinden video, görsel ve belgesel izletmek	8	Ö1, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö12, Ö15
Gezi-Gözlem	5	Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö8
Beyin fırtınası	3	Ö2,Ö5,Ö11
Problem çözme	2	Ö2, Ö5
İnternet üzerinden araştırma	2	Ö3,Ö15
Soru cevap	2	Ö3, Ö11
Korunan alan yönetici ve görevlilerinden yararlanma	1	Ö3
Genelleme	1	Ö3
Karşılaştırma	1	Ö3
Analiz	1	Ö3
Bireysel Çalışma	1	Ö5
Tartışma	1	Ö5
Grup Çalışması	1	Ö12
Örnek olay	1	Ö14

Katılımcılara yöneltilen “Coğrafya dersi öğretim programımızda korunan alanlarla ilişkili gördüğünüz amaçları işlerken hangi yöntem tekniklerden faydalanıyorsunuz” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; anlatım ve etkileşimli tahta ve internet üzerinden video, görsel ve belgesel izletmek cevaplarının birinci sırada yoğunluk kazandığı; gezi-gözlem metodunun ikinci sırada yoğunluk kazandığı; üçüncü sırada beyin fırtınası cevabının yoğunluk kazandığı; problem çözme, internet üzerinden araştırma ve soru-cevap metotlarının da dördüncü sırada yoğunluk kazandığı görülmüştür. Ayrıca verilen cevaplara genel olarak bakıldığında; Korunan alan yönetici ve görevlilerinden yararlanma, genelleme, karşılaştırma, analiz, grup çalışması, örnek olay ve haritada yer gösterme metotlarını kullandıklarını belirttikleri görülmüştür. Genel olarak göze çarpan hususun görsel tanıtım ve video izletme metotlarını kullandıklarını belirttikleri ancak korunan alanlara gezi düzenlenmesi metodunun az kullanıldığıdır. Ö1, Ö3, Ö6, Ö7 ve Ö8’in korunan alanlarla ilgili kazanımları öğrencilere aktarılan gezi metodunu kullandıklarını belirttikleri görülmüştür. Diğer coğrafya öğretmenlerinin cevaplarında gezi metodunu kullandıklarına dair bir açıklama yoktur. Bilindiği üzere gezi metodu korunan alanlarla ilgili kazanımlar öğrencilere aktarılırken etkili metottur. Korunan alanlarla ilgili kazanımların öğrencilere aktarılmasında gezi metodu okullarda mali ve idari güçlükler sebebiyle yapılamamaktadır. Ö1, Adana dahilinde bulunan korunan alanlara yılda bir kez ancak geziye gidebildiklerini belirtmiştir. Ö6, gezi gözlem metodunu kullandığını ve bu yolla kalıcı öğrenme sağladığını belirtmiştir. Ö7, korunan alanlara gezi yaparken belediyeden araç temin ettiğini belirtmiş ve maddi zorlukların üstesinden bu şekilde geldiğini açıklamıştır.

Ö9’un verdiği “konu ders kitaplarında yetersiz olduğu için pek ilgi çekmiyor” şeklindeki açıklaması ile anlam kargaşası yaşadığı görülmüştür. Ö8, anonim hikayeler yöntemini kullandığını belirtmiş olup, bu yöntem korunan alanlarla ilgili kazanımların öğrencilere aktarılmasında kullanılamayan bir yöntemdir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Yedinci alt problemle ilgili olarak; “Size göre coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabiliyor musunuz?” sorusu yöneltmiştir.

Katılımcıların alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.7. Katılımcılara göre coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabilmelerine dair açıklamaları

Coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabilmelerine dair açıklamaları	f	Katılımcı Öğretmen
İlgi oluşturuyorum	7	Ö1, Ö4, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14
İlgi oluşturamıyorum	5	Ö2, Ö5, Ö7, Ö8, Ö12
Az miktarda ilgi oluşturuyorum	1	Ö15

Ö1, Ö4, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13 ve Ö14’ün coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabiliyor musunuz sorusuna verdikleri cevapta, yeterli ilgiyi oluşturabildiklerini belirttikleri görülmüştür. Ö8 ve Ö13’ün tek kelime ile yeterli ilgiyi oluşturduklarını belirttikleri ancak bunu nasıl yaptıklarını açıklamadıkları; Ö1, Ö10, Ö11 ve Ö14’ün gezi yoluyla öğrencilerde korunan alanlar konusu işlerken gereken ilgiyi oluşturduklarını belirttikleri; Ö4’ün öğrencilere korunan alanlarla ilgili soru sorarak merak uyandırdığını belirttiği; Ö15’in tam olarak istenilen düzeyde olmasa da bir miktar gereken ilgiyi oluşturabildiğini belirttiği ancak bunu nasıl yaptığını açıklamadığı görülmüştür.

Ö2, Ö5, Ö7, Ö8 ve Ö12'nin coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabiliyor musunuz sorusuna verdikleri cevapta, ilgiyi oluşturmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Ö2, görseller ile korunan alanlar konusuna dikkat çekmeye çalıştığını bunun yeterli olmadığını, korunan alanlara gezi yapılarak yaparak yaşayarak öğrenme yoluyla yeterli ilginin oluşacağını belirttiği; Ö5'in de Ö2 gibi yeterli ilgiyi oluşturmadığını, yaparak yaşayarak öğrenme ilkesi gereği ancak gezi düzenlenmesi yolu ile öğrencilerde gerekli dikkati çekebileceklerini belirttiği; Ö7'nin coğrafya dersi öğretim programında korunan alanlara yeterli düzeyde yer verilmediği ve ders kitaplarında da gereken düzeyde yer açılmadığı için öğrencinin dikkatini çekmediğini belirttikleri görülmüştür.

Ö3 ve Ö6'nın soru ile ilgili cevap vermediği, anlam kargaşası yaşadığı görülmüştür.

Katılımcılara yönetilen coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabiliyor musunuz sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; yeterli ilgiyi oluşturduğunu belirtenlerin çoğunlukta olduğu ve ilgi oluşturma yöntemi olarak en fazla gezi metodunu kullandıklarını belirttikleri görülmüştür.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sekizinci alt problemle ilgili olarak; “Doğal mirasın korunması açısından programda korunan alanlarla ilgili kazanımlar çerçevesinde korunan alanlarda ne gibi etkinlikler gerçekleştiriyorsunuz?” sorusu yöneltmiştir.

Katılımcıların alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.8. Katılımcılara göre doğal mirasın korunması açısından programda korunan alanlarla ilgili kazanımlar çerçevesinde korunan alanlarda ne gibi etkinlikler gerçekleştirdiklerine dair açıklamaları

Coğrafya ders programında korunan alanlarla ilgili kazanımlar çerçevesinde korunan alanlarda ne gibi etkinlikler gerçekleştiriyorsunuz	f	Katılımcı Öğretmen
Gözlem	6	Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15

Çevre Temizli yaptırıyorum	3	Ö1, Ö3, Ö6
Korunan Alan Yöneticilerinden bilgi alıyorum	1	Ö3
Yürüyüş	1	Ö1
Piknik	1	Ö3

Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö15'in korunan alanlarla ilgili olarak yaptıkları etkinlikler arasında gözlem etkinliğinde bulduklarını ifade ettikleri cevabın birinci sırada yoğunluk kazandığı tespit edilmiştir. Ö1, Ö3 ve Ö6'nın verdiği cevapta; korunan alanlarda çevre temizliği yaptıklarını belirttiği görülmüştür. Ö3'ün korunan alan yöneticilerinden yardım aldığını ve piknik etkinliğinde bulunduğunu belirttiği görülmüştür. Ö1'in yürüyüş etkinliği yaptırdığını belirttiği; Ö8'in korunan alanlara gezi düzenlediğini belirttiği; Ö10'nun yakın çevrede bulunan korunan alanlara gezi düzenlediğini bu imkan yok ise vidolar izlettiğini belirttiği; Ö12'nin yakın çevredeki korunan alanlara gezi düzenlediğini ancak bunun çok sınırlı olabildiğini ifade ettiği; Ö15'in gezi ile ilgili olarak maddi zorluklar ve öğrencilerin sorumluluğunu alamk gibi güçlükler sebebi ile korunan alanlara gezi yapmakta ve ulaşmakta zorluk çektiklerini ancak geçen yıl Göreme Milli Parkı'na gezi düzenlediklerinin ifade ederek yaşadıkları sorunlara işaret ettiği buna rağmen bir adet gezi yapabildiklerini belirttiği görülmüştür. Ö5'in korunan alanlarla ilgili etkinlikleri okulda yaptığını, gezi yapamadığını ancak gezinin yapılacak etkinlikler bakımından en etkili metot olduğunu belirttiği görülmüştür.

Katılımcılara yönetilen "Doğal mirasın korunması açısından programda korunan alanlarla ilgili kazanımlar çerçevesinde korunan alanlarda ne gibi etkinlikler gerçekleştiriyorsunuz?" sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; Ö2, Ö4, Ö9, Ö13 ve Ö14'ün korunan alanlara gezi düzenleyemediklerini belirttikleri görülmüştür. Ö2, Ö4, Ö9 ve Ö14'ün sınıfta korunan alanlarla ilgili video izlettiklerini belirttikleri, Ö13'ün ise derslerde korunan alanları neden korumamız gerektiği ile ilgili sınıfta konunun önemine vurgu yaptığını belirttiği görülmüştür.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dokuzuncu alt problemle ilgili olarak; “Korunan alanlarda gerçekleştirdiğiniz etkinliklerle öğrencilerde hangi yetkinlik, beceri ve değeri kazandırabiliyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir.

Katılımcıların alt probleme ilişkin vermiş oldukları cevaplara yönelik bulgular şu şekildedir.

Tablo 4.9. Katılımcılara göre korunan alanlarda gerçekleştirdikleri etkinliklerle öğrencilerde hangi yetkinlik, beceri ve değeri kazandırabildiklerine dair açıklamaları

Korunan alanlarda gerçekleştirilen etkinliklerde öğrencilerde hangi yetkinlik, beceri ve değeri kazandırabildiklerine dair açıklamaları	f	Katılımcı Öğretmen
Doğayı koruma	4	Ö2, Ö5, Ö12, Ö14
Çevreyi Koruma Farkındalığı	4	Ö3, Ö6, Ö12, Ö14
Vatan sevgisi	3	Ö1, Ö3, Ö9
Korunan alanların neden korunması gerektiği (Ben ne yapabilirim etkinliği)	3	Ö2, Ö7, Ö10
Ülkemizin doğal miras alanlarını gelecek nesillere bırakmak	2	Ö9, Ö11
Doğal miras alanlarının korunmasında gönüllü birey olma	2	Ö3, Ö11
Korunan alanlarda oluşacak olan tahribatın geri dönülmez olduğu konusunda farkındalık kazandırılması	2	Ö2, Ö5
Doğa sevgisi	1	Ö1

Gelecek kuşaklara bozulmamış doğa duygusu bırakmak içerikli hümanizm	1	Ö1
Bitki ve Hayvan sevgisi kazandırma	1	Ö1
Gezilerde örnek davranış sergilenmesi becerisi	1	Ö6
Gözlem yetkinliği	1	Ö7
Araştırma yetkinliği	1	Ö8
Ekosistemi koruma	1	Ö14
Korunan Alanların Korunması için neler yapılması gerektiği	1	Ö15
Doğada yürüyüş	1	Ö1
Arazide hareket etme	1	Ö1
Korunan alanların korunmasına yönelik sorumluluk duygusu kazandırılması	1	Ö13

Katılımcılara “korunan alanlarda gerçekleştirdiğiniz etkinliklerle öğrencilerde hangi yetkinlik, beceri ve değeri kazandırabiliyorsunuz” sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında; doğayı koruma değeri ve çevreyi koruma farkındalığı değerinin birinci sırada yoğunluk kazandığı görülmüştür. Korunan alanların neden korunması gerektiği bilgi ve becerisi (ben ne yapabilirim etkinliği) ve vatan sevgisi değerinin ikinci sırada yoğunluk kazandığı görülmüştür. Ülkemizin doğal miras alanlarını gelecek nesillere bırakmak değeri, doğal miras alanlarının korunmasında gönüllü birey olma becerisi ve korunan alanlarda oluşacak olan tahribatın geri dönülmez olduğu konusunda farkındalık kazandırılması

becerisinin üçüncü sırada yoğunluk kazandığı görülmüştür. İlgili soruya verilen cevaplara bakıldığında ayrıca; doğa sevgisi değeri, gelecek kuşaklara bozulmamış doğa duygusu bırakmak içerikli humanizm değeri, bitki ve hayvan sevgisi değeri, gezilerde örnek davranış sergilenmesi becerisi, gözlem yetkinliği, araştırma yetkinliği, ekosistemi koruma becerisi, korunan alanların korunması için neler yapılması gerektiği becerisi, doğada yürüyüş yetkinliği, arazide hareket etme yetkinliği, korunan alanların korunmasına yönelik sorumluluk duygusu becerisi cevaplarının bulunduğu tespit edilmiştir. Ö4'ün korunan alanlara gezi yapamadıklarını bu sebeple herhangi bir beceri kazandıramadığını belirttiği görülmüştür.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç

Doğal mirasın korunması açısından korunan alanların ortaöğretim ders programında kullanımının değerlendirilmesi adlı bu çalışmada, coğrafya öğretmenlerinin ortaöğretim coğrafya dersi programında korunan alanlara ne kadar yer verildiği ve korunan alanları ve korunmalarının önemini öğrencilere öğretirken gerek sınıfta ders anlatırken gerekse okul içi ve dışı uygulamalarda hangi yöntem ve teknikleri kullandıkları, öğrencilere hangi yetkinlik ve becerileri kazandırabildiklerini ve bu konuda karşılaştıkları güçlüklerle ilgili görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Birinci alt problemle ilgili olarak; “Size göre konunan alan nedir?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “gelecek nesillere bozulmadan aktarılması için korunan doğal alan olduğu” cevabı frekans değeri en yüksek olan cevap olmuştur. İlgili araştırmalar bölümünde yer vermiş olduğumuz Gümüş (2018), “Yeni Bir Doğa Kavramı: UNECSO Jeoparklar çerçevesinde Çamlıdere (Ankara) Fosil Ormanı Fizibilite Çalışması” adlı yüksek lisans tezinde; “insanoğlu doğayı tanıdıkça onun değerinin farkına varmaya başlamıştır. 1800’lü yıllarda milli park kavramının doğuşu bugün daha etkin ve kapsamlı bir koruma-kullanma ölçütü olan Jeoparklara öncülük etmiştir. Doğa korumada en fazla çelişkiye düşülen nokta insanoğlunun doğal kaynakları kullanırken bu kullanımın hangi sınırlar içerisinde kalması gerektiğinin tam kesinleşmemiş olmasıdır. Doğal kaynaklar olmadan

yaşamımızı sürdürmemiz mümkün değildir, öte yandan doğal kaynakların belirli bir kendini yenileme gücü vardır ve bu sınır aşıldığı zaman kaynaklar kısa sürede geri dönüşümsüz olarak tükenebilmektedir. Jeoparkları diğer doğa koruma ölçütlerinden ayıran en önemli nokta doğa koruma ve kullanımını sürdürülebilir bir çerçevede birleştirmiş olmasıdır. Jeoparklar bir yerin salt peyzaj değerinin ötesine geçerek, sahadaki jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları bilimsel eğitsel değerlerinden ötürü doğa mirası olarak kabul etmektedir. Jeoparklar yer tarihinin gizli olduğu bu hazineleri korumayı, korurken de jeoturizm kapsamında kullanarak sahanın ekonomik olarak kalkınmasına katkıda bulunmayı hedeflemektedir”, şeklinde açıklamaları mevcuttur. Bu izahlardan da anlaşılacağı üzere doğal kaynakların yaşamımızı sürdürmemiz için olmazsa olmaz olduğu, insanların doğal kaynakları kullanırken doğanın kendini yenileme sınırını aşmaması gerektiği ve bu şekilde sürdürülebilir olarak doğayı koruyabileceğimizi belirtmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formumuzda birinci alt problemle ilgili olarak; “size göre konunan alan nedir?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların gelecek nesillere bozulmadan aktarılması için korunan doğal alan olduğu cevabı göz önüne alındığında, araştırmamızdaki katılımcıların da korunan alanların bozulmaması ve bozulmadan gelecek kuşaklara sürdürülebilir bir kullanım ile aktarılması tespitinde buldukları gözlenmiştir.

İkinci alt problemle ilgili olarak; “Size göre korunan bir alanda bulunması gereken özellikler neler olmalı?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “tarihi ve kültürel izler taşıması” ve “Dünya’da ender bulunması” şeklinde verilen cevapların birbirine eşit frekans düzeyi ile en yüksek verilen cevaplar olduğu görülmüştür. İlgili araştırmalar bölümünde yer vermiş olduğumuz Olgun (2019), “korunan doğal alanların rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi: Bolu örneği” adlı yüksek lisans çalışmasında korunan alanların belirlenmesinde hangi özelliklerine dikkat edildiği ile ilgili olarak; kontrollü kullanılan alan, varlığını devam ettirebilmesi için bakım ve onarımı yapılan alan, biyoçeşitlilik barındıran alan, sürdürülebilirliğin sağlanması için yasal önlemler alınmış alan, nesli tükenme tehlikesi altına giren bitki ve hayvan türlerini barındıran alan, çevreden zarar gelebilecek zararlardan uzak tutulmak istenen alan, sulak alanlar barındıran alan, bulunduğu bölgeye ekonomik imkan sulan alan, rekreasyon ve turizme imkan veren alan, korunması büyük ihtiyaç olan alan, nadir bulunan türler barındıran alan, şeklinde korunan alanlarla ilgili öne çıkan özelliklere yer verilmiştir. Katılımcıların cevaplarına bakıldığında korunan alanların hemen hemen tüm özelliklerine değindikleri görülmekle birlikte ilgili araştırmalarda belirttiğimiz kaynaklarda sıralanan korunan alan özelliklerinin tümüne katılımcılarca verilen

cevaplar yelpazesi içinde rastlamanın mümkün olduğu tespiti yapılmıştır. Katılımcıların korunan alan algısının tam ve yerinde olduğu görülmüştür.

Üçüncü alt problemle ilgili olarak; “Adana’da bildiğiniz korunan alanlar hangi özelliklerine göre korunmaktadır?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “Yumurtalık Lagünü’nün biyoçeşitliliğinin korunması amacıyla korunan alan statüsüne alındığı” şeklinde verilen cevabın birinci sırada frekans yoğunluğuna sahip olduğu görülmüştür. Verilen cevaplara bakıldığında Adana İli’nde bulunan korunan alanların çoğuna değinildiği ve korunma sebeplerinin doğru belirtildiği görülmüştür. Bunun yanında koruma statüsü bulunmayan alanların da belirtildiği görülmekle birlikte Adana ili’nde bulunan korunan alanın doğru belirtildiği ancak statüsünün doğru belirtilmediği cevaplar da görülmüştür. Alt problem ilişkin olarak katılımcıların cevaplarına bakıldığında büyük oranda Adana İli’nde bulunan korunan alanlara ve korunma sebeplerine hakim oldukları görülmüştür.

Dördüncü alt problemle ilgili olarak; “Korunan alanlar coğrafya dersinde nasıl değerlendirilebilir?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “gezi düzenlenerek korunan alanlarla ilgili farkındalık kazandırılması” ve “çevrenin korunması ve çevreye saygı kazandırılması” şeklinde verilen cevapların birbirine eşit frekans düzeyi ile en yüksek verilen cevaplar olduğu görülmüştür. Gülersoy (2013), “Doğal mirasın korunması açısından sosyal bilgiler (ortaokul) ve coğrafya(orta ve yükseköğretim programlarının değerlendirilmesi” adlı makalesinde; her ilde, mümkünse her ilçede ortaokul, lise ve üniversite öğrencilerine yönelik, özellikle yaz mevsiminde, uzman kişilerin istihdam edildiği “doğa okulları”, “doğa eğitimi ve bilim okulları” açılmalı, il merkezlerinde “tabiat tarihi müzesi”, “botanik bahçesi”, “doğal yaşam parkı” ve “orman müzesi” vb. gibi mekanlar oluşturulmalıdır. Bireylerde doğal mirasın korunması bilincinin oluşturulmasında, sosyal bilgiler ve coğrafya dersi/dersleri öğretim programları işlevsel bir konuma ve öneme sahiptir. Ortaöğretim coğrafya müfredat programı genel amaçlarıyla öğrencinin, “Yakın çevresinden başlayarak ülkesine ve dünyaya ait mekânsal değerlere sahip çıkma bilinci geliştireceği”, “Ekosistemin işleyişine yönelik sorumluluk bilinci geliştireceği”, “Doğa ve insanın uyumlu birlikteliği ve sürekliliği için mekânsal planlamanın önemini kavrayacağı” öngörülmektedir. Bu çerçevede ortaöğretim coğrafya öğretim programları genel amaçlarının, “doğal mirasın korunması” bilinci oluşturmaya yönelik bir içeriğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Coğrafya dersi ortaöğretim müfredat programının uygulanması ile ilgili açıklamalar başlığı altında, öğretmenin arazi çalışmalarına ve inceleme gezilerine önem vermesi gerektiği

belirtilmiştir. Aynı maddenin devamında, bu geziler aracılığıyla öğrencilerin doğal ve tarihî çevreyi koruma bilinci edinebilecekleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirebilecekleri ve bunlar yanında değer eğitimi de verilebileceğine değinilmiştir. Arazi gezilerinin (bürokratik ve malî engeller kaldırılarak) ve doğal mirasın korunmasına yönelik projelerin yanında “doğa ve bilim okullarının”, “doğa eğitim kamplarının” açılması, okullarda “doğal miras” eğitsel kulüplerinin veya “tiyatro, drama toplulukları”nın oluşturulması vb. kazanımların öğrencilerce içselleştirilmesine yardımcı olabilecektir”, şeklindeki açıklamaları göz önüne alındığında; araştırmamızda katılımcıların coğrafya derslerinde korunan alanların nasıl değerlendirilebileceğine yönelik verdiği cevapların ilgili araştırmada tespit edilmiş olan korunan alan eğitiminde öğrencilerin geziye götürülmelerine yönelik karşılaşılan gereklilik ve ihtiyaçla örtüştüğü görülmektedir. Korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili olarak katılımcıların coğrafya dersinin önemini farkında oldukları ve doğal mirasın korunması ile ilgili kazanımların öğrenciye aktarılmasında korunan alanlara gezi düzenlenerek korunan alanların muhafazası ile ilgili farkındalığın en etkili yöntem olarak bizzat korunan alan üzerinde arazide kazandırılabilceğini belirttikleri görülmüştür.

Beşinci alt problemle ilgili olarak; “Coğrafya dersi öğretim programı açısında korunan alanların programın hedefleri ile yeterlik derecesi size göre nasıldır?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “Yeterli düzeyde değildir” cevabının yoğunluk kazandığı görülmektedir. Yeterli olduğunu belirtenler olmakla birlikte bunun oranının düşük olduğu görülmüştür. İlgili araştırmalarda yer vermiş olduğumuz Gülersoy (2013), “Doğal mirasın korunması açısından sosyal bilgiler (ortaokul) ve coğrafya(orta ve yükseköğretim programlarının değerlendirilmesi” adlı makalesinde; doğal miras ve korunması kavramlarını içeren ünite ve kazanımlar, ülkemiz sosyal bilgiler öğretim programlarında kapsamlı bir şekilde yer almalı, ortaöğretim coğrafya müfredat programlarında ise 12. sınıftan itibaren 10. veya 11. sınıfa çekilmelidir”, şeklinde açıklamaları bulunmaktadır. Katılımcıların bazıları ilgili araştırmada yer aldığı şekliyle, coğrafya dersi müfredatında korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili doğrudan bağlantılı kazanımların az sayıda olduğu ve 11 ve 12. sınıflarda yoğunlaştığını, son sınıfların üniversite sınavına hazırlanmaları sebebi ile izin haklarını tamamen kullandıkları ve farklı türlerdeki ortaöğretim kurumlarında haftalık 2 veya 4 saat olarak seçmeli olarak okutulması sebebi ile de korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili kazanımların 9. ve 10. sınıf düzeylerine kaydırılması uygun olacağı belirtilmiştir. Katılımcıların, coğrafya dersi müfredatında korunan alanlar ve doğal mirasın korunması ile ilgili olarak kazanımların

yetersiz olduğu görüşleri ve farklı ortaöğretim kurumlarında seçmeli olarak haftalık 2 veya 4 saatlik okutulması sebebi ile genellik ve eşitlik ilkesi gereği 9. ve 10. sınıflarda da coğrafya dersinin zorunlu olarak okutulması sebebi ile korunan alanlarla ilgili kazanımların 9. Ve 10. Sınıf düzeylerine aktarılması ve yayılması ile ilgili tespitlerinin ilgili araştırmalarda da yerinde olduğu gibi tarafımızca da doğru olacağı tespiti yapılmıştır.

Altıncı alt problemle ilgili olarak; “Coğrafya dersi öğretim programımızda korunan alanlarla ilişkili gördüğünüz amaçları işlerken hangi yöntem tekniklerden faydalanıyorsunuz?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “anlatım” ve “etkileşimli tahta ve internet üzerinden video, görsel ve belgesel izletmek” cevaplarının birbirine eşit frekans düzeyi ile en yoğunlukta verilen cevaplar olduğu görülmüştür. İlgili araştırmalarda yer verdiğimiz Garipağaoğlu (2013), Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri adlı makalesinde; gezi-gözlemin coğrafyada vazgeçilmez bir yöntem olduğunu; bu metotla öğrencilerin coğrafi olayları yerinde gözleyip, araştırıp, ilişkilendirip, yorumlayıp, sonuçlandıracağını; gezinin diğer öğretim metotlarını da birarada kullanan bir yöntem olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların gezi yöntemini kullandıklarını belirtenlerin sayısının az sayıda olduğu görülmüştür. Gezi yönteminin korunan alanlarla ilgili kazanımların öğrenciye aktarılmasında en etkili yöntem olduğunu ancak bürokratik ve maddi sebeplerle gezi düzenleyemediklerini belirtenler çoğunlukta olmakla birlikte gezinin sorumluluğunun yüksek olduğunu bu sebeple çekinip düzenleyemediğini belirten katılımcı da mevcuttur. Katılımcıların çoğunluğunun korunan alanlarla ilgili kazanımları işlerken anlatım ve etkileşimli tahta üzerinden video ve belgesel izletme yöntemini kullandıkları görülmüştür. Yukarıda belirttiğimiz Garipağaoğlu (2013), gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri adlı makalesinde belirttiği gibi, gezi metodu uygulanırken anlatım, soru-cevap vb. birçok yöntem de kullanılabilmekte ve coğrafyanın laboratuvarı konumunda olan arazide yaşayarak öğrenme imkanı sunmaktadır. Büyükşehir Belediyelerinin İl Milli Eğitim Müdürlükleri ile yaptığı işbirliği ile okullara gezi için ücretsiz otobüs imkanı da verildiği göz önüne alındığında korunan alanlarla ilgili kazanımlar işlenirken öğretmenlerin bu ücretsiz taşıma imkanlarından da faydalanarak öğrencileri en azından yılda bir kez kendi şehirlerinde bulunan en yakın bir korunan alana geziye götürülerek korunan alan ve doğal mirasın korunması eğitiminin uygulamalı olarak verilmesi öğretimin ve öğrenmenin tam gerçekleşmesi ve kalıcı olması için mutlaka yerine getirilmesi gerekmektedir.

Yedinci alt problemle ilgili olarak; “ Size göre coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabiliyor musunuz?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “yeterli ilgiyi oluşturduğunu” belirtenlerin sayısı olarak daha fazla olduğu, yeterli ilgiyi oluşturamadıklarını belirtenlerin sayısının biraz daha az olduğu görülmüştür. Ancak, yeterli ilgiyi sınıfta görsel göstererek oluşturduğunu fakat bunun yeterli olmadığını, yeterli ilginin korunan alanlara gezi düzenlenmesi yolu ile oluşturulabileceğini belirten katılımcılar da mevcuttur. Korunan alanlarla ilgili anlatım ve görsellerin ders kitabında yeterli olmaması sebebi ile öğrencide yeterli ilginin oluşmadığını belirten katılımcı da mevcuttur. Katılımcıların cevapları da göz önünde bulundurulduğunda ve coğrafya öğretim yöntem ve teknikleri baz alınarak öğrencide yeterli ilginin oluşturulması ile ilgili sadece video ve belgesel izletmenin gereken ilginin oluşmasında tam olarak yeterli olmayacağı, korunan alanlar gibi müstesna bir konu işlenirken öğrencinin araziye çıkarılarak yakın bir yerdeki korunan alanda bizzat yerinde gereken ilgi tam olarak sağlanabilecektir.

Sekizinci alt problemle ilgili olarak; “Doğal mirasın korunması açısından programda korunan alanlarla ilgili kazanımlar çerçevesinde korunan alanlarda ne gibi etkinlikler gerçekleştiriyorsunuz?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “gözlem” cevabının frekans sıklığında birinci sırada olduğu görülmüştür. Katılımcıların öğrencileri korunan alanlara götürdüklerinde doğal mirasın korunması konusunda öğrencilerin geziye götürdükleri alanın korunma sebebini doğal olarak görmeleri, korumanın amacına uygun gerçekleşip gerçekleşmediğini yerinde görmelerini sağlamak için onlara gözlem yapma imkanı vermeleri, korunan alanda gözlediklerini koruma sebebi ile karşılaştırma imkanı vermeleri gerekmektedir. Gözlem sonucunda korumanın amacına uygun gerçekleşmiş ise bunu neyin etkilediğini veya koruma amacına uygun gerçekleşmemiş ise buna etki eden faktörleri de gözlem yolu ile bulmalarının sağlanması sebep-sonuç ilişkisi içinde analiz yeteneklerinin de gelişmesini sağlayacaktır. Katılımcıların verdiği cevaplar içinde; yürüyüş yapmak, piknik yapmak, korunan alan yöneticilerinden bilgi almak ve korunan alanda çevre temizliği yaptırmak gibi ifadeler de bulunmaktadır. Korunan alan yöneticilerinden bilgi almak öğrencilere işin uzmanı tarafından verilecek hazır bilgiler içerecek ve onları daha çabuk düşünmeye sevk edecektir. Ayrıca çevre temizliği yaptırmaları korumanın bir parçası olan işlem olup, korunan alanlarda nasıl hareket etmeleri konusunda davranışlarını pekiştirecek niteliktedir.

Dokuzuncu alt problemle ilgili olarak; “Korunan alanlarda gerçekleştirdiğiniz etkinliklerle öğrencilerde hangi yetkinlik, beceri ve değeri kazandırabiliyorsunuz?” şeklinde yöneltilen soruda katılımcıların verdiği cevaplar içerisinde “doğayı koruma” ve “çevreyi koruma farkındalığı” değerlerinin birbirine eşit frekans düzeyi ile en yoğunlukta verilen cevaplar olduğu tespit edilmiştir. Korunan alanlarda verilecek olan eğitimin temel amacının doğa içinde bulunan doğam mirasın korunması olduğu düşünüldüğünde katılımcıların doğayı koruma değerini öğrencilere kazandırdıklarını belirtmeleri korunan alanlarda verilen eğitimin temel amacına yönelik somut başarı olduğunu gösterir. Aynı zamanda çevreyi koruma farkındalığını kazandırdıklarını belirtmiş olmaları yine korunan alan eğitiminin diğer temel amaçlarından birisini teşkil etmekte olup, katılımcıların korunan alanlarda öğrencilere temel becerileri kazandırdıklarını göstermektedir. Katılımcıların korunan alanlara yaptıkları geziler sırasında öğrencilere; doğa sevgisi değeri, gelecek kuşaklara bozulmamış doğa duygusu bırakmak içerikli humanizm değeri, bitki ve hayvan sevgisi değeri, gezilerde örnek davranış sergilenmesi becerisi, gözlem yetkinliği, araştırma yetkinliği, ekosistemi koruma becerisi, korunan alanların korunması için neler yapılması gerektiği becerisi, doğada yürüyüş yetkinliği, arazide hareket etme yetkinliği, korunan alanların korunmasına yönelik sorumluluk duygusu becerisi cevaplarının bulunduğu ve korunan alanlarda kazandırılacak olan beceri, yetkinlik ve değerleri öğrencilere aktarabildiklerini söyleyebiliriz. tespit edilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı coğrafya dersi öğretim programının incelenmesi sonucunda; gerek Milli Eğitim Bakanlığı coğrafya dersi müfredatı amaçları içinde olsun gerekse müfredat içinde yer alan kazanımlarda olsun doğa sevgisi, çevreye saygı sorumluluğu, korunan alanlarla ve doğal miras alanları ile ilgili olara yer verildiği görülmüştür. Araştırmanın alt amaçları ile ilgili olarak katılımcılarla yapılandırılmış form ile yapılan görüşme neticesinde; korunan alanlar ve doğal miras alanları ile ilgili kazanımları işlerken öğrencileri geziye götürmekte zorlandıklarını, genel olarak anlatım ve etkileşimli tahta yolu ile öğrencilere video ve belgesel izlettiklerini ancak geziye götürülerek tam olarak ilgilerinin çekilebileceği ve ilgili kazanımlar kapsamında beceri, yetkinlik ve değerleri kazandırabileceklerini belirttikleri, müfredat içerisinde yeterince yer verilmediğini bu sebeple gereken ilgiyi toplayamadıklarını belirtenler de olmuştur. Araştırma konumuz ile alakalı olarak katılımcıların da belirttiği üzere ortaöğretim coğrafya müfredatında korunan alanlarla ilgili kazanımların yetersiz olduğu, 11 ve 12. sınıflarda yoğunluk kazanıyor olması sebebi ile bu sınıf düzeylerinde coğrafya dersinin zorunlu tutulması veya korunan alanlarla ilgili

kazanımların 9. ve 10. Sınıf düzeylerinde coğrafya dersinin her türlü ortaöğretim kurumunda zorunlu olması sebebi ile bu sınıf düzeyine kaydırılmasının korunulan alanlarla ilgili verilen eğitimin her öğrenciye ulaşmasını sağlayacak ve daha etkili olacağı, korunulan alanlarla ilgili verilecek eğitimde en etkili yöntemin gezi olduğu ve belediyelerin de okullara gezi için ücretsiz otobüs imkanı sunduğu göz önüne alındığında ayrıca bazı katılımcıların gezide öğrenci sorumluluğunu almaktan çekindiğini belirtmeleri, bazı katılımcıların gezi düzenleyemediklerini belirtmeleri de göz önüne alınarak değerlendirildiğinde, gezi yapılması için bir engel olmadığı, belediyelerce ulaşımın ücretsiz sağlandığı, korunulan alanlarla ilgili en etkili öğretim şekli olan gezinin mutlaka yapılması gerektiği ve bu yol ile öğrencilerde doğal mirasın korunması açısından korunulan alanların önemi, neden ve nasıl korunması gerektiğini kavramaları, bu alanlarda nasıl hareket etmeleri gerektiği ve bu konuda topluma rol model olmaları konularında kalıcı davranış değişikliği meydana geleceği tespit edilmiştir.

Hızla artan nüfus karşısında insanların bitmek tükenmek bilmeyen sınırsız ihtiyaçlarına karşı özellikle 19. yy başlarında Batı Avrupa’da başlayan Sanayi Devrimi ve sonrasında doğal kaynaklar hızla tüketilmiş, tahrip edilmiş, niteliklerinde ve niceliklerinde olumsuz yönde büyük değişimler olmuştur. Karasal ve denizel ekosistemler insan faaliyetleri karşısında tehdit altında bulunmaktadır.

Türkiye, Demir Çağı’ndan itibaren ekosistemleri yoğun bir insan baskısına maruz kalmıştır. Toprak örtüsü, su kaynakları ve sulak alanları, florası, faunası yoğun bir biçimde tahrip edilmiştir. Bunda coğrafi konumu, üç kıtayı birbirine bağlayan konumda olması, ticaret yolları güzergahında olması, iklimi ve tarıma uygun arazileri, su imkanları vb. geçmiş uygarlık ve devletlerin Anadolu’ya ilgisini artırmış bunun sonucunda da Anadolu’da doğal alanlarda ahribat artmıştır. Günümüzde bu tahribat devam etmektedir.

Doğal miras alanlarını koruma faaliyetleri kapsamında Türkiye’de karasal doğal miras alanlarımızın sınırlı sayıda olan kısmının koruma altına alındığını görmekteyiz. Önemli kuş alanları Türkiye yüzölçümünün önemli genişlikte bir kısmına tekabül etmiş olduğu halde bunun ¼’lük bir kısmının korunulan alan statüsüne alındığını görmekteyiz. Korunarak kullanılan doğal alanlar ülkemizin doğal miras alanı olarak gelecek nesillere korunabilerek ulaştırılabilecektir. Bunun için de önemli doğal miras alanlarımızı korumaya alma çalışmaları hızlanarak korunulan alan sayıları artırılmaya çalışılmakta, korumaya alınan alanlar etkin olarak korunmaları sağlanmaktadır. Bunu genele ve tabana yaymak, yaygınlaştırmak gerekmektedir.

Doğal miras alanlarının korunması açısından korunan alanlar ve nasıl korunabilecekleri hususunda yaygın eğitim yolu ile gerek halk eğitimi merkezlerinde gerekse kitle iletişim araçları ile tüm topluma her yaşta vatandaşlara yapılabilir. Korunan alanlar ile ilgili kurum ve kuruluşlar da kitle iletişim araçları yolu ile doğal miras alanı olan korunan alanların korunması konusunda tüm topluma mesaj verebilir. Ancak bu örgün eğitimde coğrafya derslerinde ders programı içeriği ve hedefine bağlı kalarak öğrencilere doğal miras alanlarının ne olduğu, korunan alanların statüleri ve nerelerde bulunduğu, hangi özelliklerine göre korundukları, bu koruma statüsünün hedefine uygun yerine getirilip getirilemediği, korunamıyorsa neden korunamadığı, korunması için nelere yapılması gerektiği gibi konularda öğrencilerin yetişmesini sağlamak onlara coğrafi bakış açısı ile korunan alanlara bilimsel bir bakış tarsi getireceği gibi mantıklı ve geçerli olarak korumaya aktif katılımlarını da sağlayacak olan en etkili yöntemdir. Coğrafya dersi doğayı, oluşumunu sebep ve sonuçları ile inceleyen bir bilim dalı olduğu için doğal miras alanı olan korunan alanların muhafaza edilerek gelecek kuşaklara bozulmadan aktarılmasında mihver konumdadır. Bu özelliğinden dolayı coğrafya dersi programını doğal miras alanlarının korunması açısından korunana alanlara ne kadar yer verildiği ve bu konunun uygulayıcıları olan coğrafya öğretmenlerinin ders programındaki korunan alanlarla ilgili kazanımları ve bunların genel kazanımlar içindeki yeri ve oranı ayrıca uygulamada da ne tür yöntemlerle bu kazanımları öğrencilere aktardıklarını, ne gibi etkinlikler yaptıklarını, korunan alanlara gezi yapıp yapamadıklarını, bu konuda karşılaştıkları güçlükleri tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla bu çalışmada kaleme alınmıştır.

Yeryüzünde doğal ortamlardaki ve biyolojik rezerv ve çeşitlilikteki kayıplar hat safhaya ulaşmış olduğundan konu uluslararası kuruluşlarca da büyük bir önemle üzerinde durulur hale gelmiştir. Uluslararası kuruluşların da hükümetler düzeyinde toplandığı, karar aldığı göz önüne alındığında alınan kararlar uyulması zorunlu hususlardır. Bu kararlarda coğrafya dersleri içerisinde doğal miras alanları olan korunan alanlarla ilgili her ortaöğretim kurumu düzeyinde okutulacak şekilde coğrafya dersleri içerisinde ayrı bir ünitenin her sınıf düzeyinde doğal miras alanları ve korunmaları ile olması yönünde bir karar olmasının lisede öğrenim gençler için doğal miras alanlarını korumak açısından büyük katkı sağlayacaktır. Çünkü denizlerde, göllerde, akarsularda, sulak alanlarda, bitki örtüsünde, hayvan tür ve sayısında, relik ve endemik türlerin neslinin tükenmesinde her geçen kötüye doğru bir gidiş vardır. Buna dur demenin en önemli yolunun yasalarla korumaktan daha fazla önem arz eden eğitim yolu ile olduğu bir gerçektir. Zira, eğitilmiş insan sorumluluk sahibidir, doğaya zarar

vermez, insanlığın ve ülkesinin geleceği için doğayı korur ve eğitimli insanlar için caydırıcı yasalardan daha çok kendi mantık ve vicdanları ön plandadır ve bu yolla hareket ederler.

WWF (Dünya Koruma Vakfı) Dünya'daki en gelişmiş doğa koruma ağıdır. Dünya'daki doğal ortam kayıplarının bertaraf edilebilmesi için öncelikle doğal ortam kayıplarının sıfıra indirilmesi gerektiğini, ikinci olarak yaşanan tür kayıplarının ortadan kaldırılması gerektiğini, son olarak da insanların üretiminden ve tüketiminden kaynaklanan ekolojik bozulmanın yarı oranında azaltılması gerektiğini açıklamıştır. Burada insanların ve doğal ortamların birlikte var olması amaçlanmış ve birlikteliğin sürdürülebilirliği vurgulanmıştır. Ancak, doğal miras alanlarının korunması ve korunan alanların neden ve nasıl korunması gerektiği ile ilgili herhangi bir eğitim faaliyetinden söz edilmemiş olduğu görülmektedir.

5.2. Öneriler

Doğal mirasın korunması açısından korunan alanların ortaöğretim ders programında kullanımının değerlendirilmesi” adlı bu çalışmamızda; 2023-2024 yılında Adana İli’nde görev yapan onbeş coğrafya öğretmeni ile yarı yapılandırılmış gözlem formu kullanılarak görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan katılımcılar resmi ve özel farklı türlerdeki ortaöğretim kurumlarında korunan alanlar ve doğal mirasın korunması kazanımlarını öğrencilere öğreten coğrafya öğretmenleridir. Görüşme ve araştırma 2023-2024 yılında yürürlükte bulunan ortaöğretim coğrafya dersi müfredatı kapsamında yapılmıştır. Araştırma konumuzda da belirtildiği üzere doğal miras alanlarını korumak açısından korunan alanların coğrafya dersi öğretim programındaki yeri ve önemini değerlendirmek bakımından coğrafya öğretmenlerinin de görüşlerinin göz önünde bulundurarak öğretim programına yapıcı ve geliştirici katkılar sunmak ve gereklidir. Yapılan araştırma neticesinde tespit edilen bulgular doğrultusunda çeşitli öneriler getirilmiş olup, bunlar aşağıda sıralanmıştır.

1) Ortaöğretim coğrafya dersi öğretim programında genel olarak korunan alanlar ve doğal mirasın korunması konusu ile ilgili kazanımlara yer verilmekle birlikte, bunun 11. ve 12. sınıflarda yoğunlaşması, 11. ve 12. sınıflarda coğrafya dersinin haftalık iki veya dört seçmeli olarak seçmeli ders kapsamında okutuluyor olması, iki saatlik seçilerek okutulması durumunda müfredatta bulunan kazanımların yarı yarıya azaltılarak yıllık plana aktarılması yanında son sınıf öğrencilerinin de TYT-AYT sınavlarına hazırlanıyor olmaları sebebi ile devamsızlık haklarını sonuna kadar kullanıyor olmaları korunan alanlar ve doğal miras

alanlarının korunması konularının her öğrenciye ulaşmasını ve kazandırılmasını engellemekte, bu durum korunan alanlar ve doğal mirasın korunması gibi iyi bir yurttaş olarak herkesin sorumluluk sahibi olması gereken bir konuda imkan ve fırsat eşitliğini bozmakta olup, çözüm olarak ya 11. ve 12. sınıflarda coğrafya dersinin zorunlu olarak okutulması ya da korunan alanlar ve doğal mirasın korunması kazanımlarının coğrafya dersinin her türdeki ortaöğretim kurumunda 9. ve 10. Sınıfta zorunlu olarak okutulması sebebi ile bu sınıf düzeylerine kaydırılarak tüm öğrencilerin bu kazanımları görmesi ve öğrenmesi sağlanmalıdır.

2) Coğrafya dersi öğrencilere öğretilirken hemen her konusunda öğrenciler geziye götürebileceği özellikte ve yapıdadır. Korunan alanlar konusu öğrencileri bu alanlara götürülmeden verildiği takdirde bu büyük bir eksiklik olacaktır. Uygulamalı eğitimin en yerinde kullanılacağı coğrafi konuların başında korunan alanlar eğitimi bulunmaktadır. Katılımcıların görüşmede belirttiği üzere korunan alanlarla ilgili eğitimin uygulamalı verilmesi gerektiği ancak imkansızlıklar sebebi ile öğrencileri istedikleri kadar geziye götüremedikleri, katılımcıların bir kısmının da yılda bir kez ancak götürebildikleri şeklinde görüşlerini iletmışlerdir. Bu sebeple gerekli ilgiyi sağlayamadıkları, istenilen beceri, yetkinlik ve değerleri kazandırmakta zorlandıklarını aktarmışlardır. Adana İli'nde, Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Adana Büyükşehir Belediyesi'nin işbirliği ile Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından her geziye gitmek isteyen okula ücretsiz otobüs verilmektedir. Doğal mirasın korunması açısından korunan alanlarla ilgili konular işlenirken olmazsa olmaz denilebilecek yöntem olan korunan alanlara öğrencilerin geziye götürülmesi yöntemi için Adana İli'nde herhangi bir engel bulunmamaktadır ve gezi yapılması desteklenmekte ve teşvik edilmekte olup gereken kolaylık ücretsiz olarak sağlanmaktadır. Bu sebeple her yıl en azından bir kez Adana İli'nde bulunan korunan bir alana götürülmesi gerekmekte olup bu öğrencilerde uygulamalı öğrenme imkanı sağlayacak, korunan alanda gözlem yapıp, yaparak yaşayarak öğrenme imkanı sunacak ve kalıcı öğrenme sağlayacaktır.

3) Doğal mirasın korunmasında doğal miras alanlarının uzun vadede doğal gözlem izleme istatistikleri ve raporları oluşturulmalı ve bu coğrafi bilgi sistemi teknolojisiyle desteklenerek birleştirilmelidir. Doğal miras gözlem ve koruma veri tabanı oluşturulması ile doğal miras alanları planlı ve yönetilebilir şekilde bilimsel temelli olarak korunması sağlanacaktır. Bu istatistikler öğrencinin dikkatini çekecek şekilde coğrafya ders kitabına da akatırılmalıdır.

4) Okul içerisinde coğrafya öğretmenleri ile sosyal öğrenci kulübü olan gezi kulübünün birlikte hareket etmesi, korunan alanlara gezi düzenlerken işbirliği içinde olup gezi kulübünün imkanlarının da korunan alan uygulamalı eğitiminde korunan Alana gezi yapılabilmesi için seferber edilmesi korunan alanlara gezi yapılması işlemini kolaylaştıracaktır.

5) Kaymakamlıklar bünyesinde bulunan sosyal yardım vakıflarının bütçelerine okulların sosyal faaliyeti konumunda olan geziler için gezi ücretini ödeyemeyecek öğrencilerin masraflarının karşılanması için ayrı bir ödenek konulması maddi imkanlardan yoksun öğrenciler açısından yerinde olacaktır.

6) Milli Eğitim Bakanlığı harcama kalemlerinde bulunmayan okullarda yapılacak sosyal faaliyetler için ayrı bir ödenek kalemi oluşturulması hususunda bir çalışma yapılmasının da gezilerde maddiyat sıkıntısı hususunu giderecek bir uygulama olacaktır.

7) Bunun yanı sıra okul aile birliklerinin geliri olan okul kantinlerinin kiraya verilmesinden okul aile birliği hesabına aktarılan paradan öğrencilerin gezi giderlerinin karşılanması için kantin kira gelirinin okula aktarılacak payının artırılması da okul gezilerinin yapılmasında okulun okul aile birliği parasından gezi masraflarını veya ihtiyacı olan öğrencilerin masraflarını karşılayabileceklerdir.

8) Okul kantinlerinden İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri hesabına aktarılan İl ve İlçe Milli Müdürlüğü paylarınının da tekrar okulların ihtiyacı üzerine okullara aciliyet durumuna göre gönderildiği ve bu noktada geziler için bu payın korunan alanlara gezi yapacak olan okullara gönderilmesinin hem korunan alan gezilerini teşvik edeceği hem de okulların geziyi daha kolay yapmasını sağlayacaktır.

9) Coğrafya dersi kendi prensipleri gereği ve tüm doğayı da incelemekte olmasından kaynaklı olarak ayrıca korunan alanlarında herbirinin su, flora, fauna, jeomorfolojik, jeolojik gibi farklı coğrafi olgu ve olaylara bağlı olarak koruma altına alınmış olmasından dolayı sarmal bir yapıda olup, coğrafya öğretmenlerimizin de bir kısmının görüşme formlarında belirttiği üzere fırsat eğitiminden faydalanılarak coğrafyanın hemen her konusunda korunan alanlara, neden ve nasıl korunması gerektiği hususuna yer verilebilecek durum ve yapıdadır. Yukarıda coğrafya dersi öğretim programında korunan alanlarla ilgili kazanımları incelerken bazılarının doğrudan bazılarının da dolaylı olarak korunan alanlarla ilgili olduğunu belirtmiştik. Dolaylı olarak bağlantılı olan kazanımlarda fırsat eğitimi gereği korunan alanlarla ilgili açıklamalar yapılmasının öğrencilerde bu konuda hem bir bilgi altyapısı hem

de farkındalık oluşturup aynı zamanda doğal miras alanlarının korunması konusunda sorumluluk kazandıracaktır.

10) Ülkemizde yaz mevsiminde büyükşehirlerde özel ortaöğretim kurumları bünyesinde doğa okulları, doğa eğitimleri açılmaktadır. Bu uygulamaya bakıldığında özel okullar ve büyükşehirlerle sınırlı kaldığını söylemek mümkündür. Yaz mevsiminde üniversitelerden akademisyenler ve coğrafya öğretmenlerinin uzman personel olarak istihdam edildiği, resmi ortaöğretim kurumları için de hemen İl ve İlçede Tubitak, Yök ve Meb işbirliği ile açılacak olan doğa eğitimi okullarının korunan alanlarla ilgili verilen okullardaki eğitimlerde de geziler çok sınırlı yapıldığı için her öğrenciye ulaştırılacak şekilde büyük fayda sağlayacaktır. Bunun Yök, Meb ve Tubitak arasında yapılacak olan protokollerle sağlam temel üzerinde işleminin sağlanabileceği ve bu eğitimlerde ortaöğretim kurumlarında görev yapan coğrafya öğretmenlerinin görevlendirilmesinin yapılması öğrenciler açısından da daha etkili olacaktır.

11) Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği kapsamında liselerde faaliyet gösteren öğrenci sosyal kulüplerine Doğal Miras Sosyal Kulübünün de eklenmesinin korunan alanlarla ilgili verilecek eğitimde büyük bir adım olacağı, bu kulüp faaliyetleri kapsamında okul içerisinde gazete çıkarılması, panolar düzenlenmesi, korunan alanlarla ilgili videoların konferans salonunda tüm okula izletilmesi, korunan alanlarla ilgili okulda bilgi kültür yarışması düzenlenmesi, okul içinde korunan alanlarla ilgili kompozisyon yarışması düzenlenmesi, korunan alanlara düzenlenecek gezileri organize etmesi gibi çalışmalarını yapabileceği gibi korunan alanlarla ilgili yapılacak gezilerde gezi kulübüne bağlı kalınmasını ortadan kaldıracaktır.

12) Ortaöğretim kurumlarımızda yapılıyor olan Erasmus, Twinning gibi projelerde doğal miras alanları ve korunan alanlarla ilgili konuların seçilmesinin hem ülkemizde Erasmus projelerini yöneten Ulusal Ajans'ta hem de projelerin kabulünü yapıp gerekli bütçe imkanını sunan Avrupa Birliği'nce desteklenmesinin doğal mirasın korunması açısından korunan alanlarla ilgili verilecek eğitime en büyük katkılardan biri olacaktır.

13) Tubitak'ın doğal mirası koruma açısından korunan alanlar ile ilgili projelere daha duyarlı olduğunu bu projelere destek vererek göstermesi tutumunun yerinde olacağı, bu son derece önemli olup, uygulandığı takdirde öğrencilere çok faydalı olacaktır..

14) Ayrıca her İl ve İlçe düzeyinde teşkilatlanması sağlanacak şekilde; Milli Eğitim Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı işbirliği ile yapılacak olan protokole göre bu bakanlıkların taşra teşkilatları vasıtasıyla yapılacak ve yönetilecek olan Orman Müzesi, Doğal Yaşam Parkı gibi alanlar hem öğrencilere hem toplumun her kesimine hitap ederek toplum genelinde ve tabanında doğal miras alanlarının korunmasına yönelik bilincin oluşmasında büyük katkı sağlayacaktır. Ortaöğretim kurumlarında coğrafya derslerinde korunan alan ve doğal mirasın korunması kazanımlarını alan gençler hayatın içinde öğrencilerini görme imkanı bulacaktır.

KAYNAKLAR

Aksu, E.Y. (2018). Türkiye koruma deneyiminin uluslararası koruma tüzükleri ve Dünya kültürel ve doğal mirasının korunmasına dair sözleşme çerçevesinde değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi.

Alptürker, H. (2022). Kültürel mirasın korumasında sivil toplum kuruluşları: çadıra doğan güneş örneği. Karadeniz araştırmaları. XIX/73: 301-309.

Altunışık, R. , Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Aydın, A. (2001). Gelişim ve öğrenme psikolojisi, 3.Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, s.7.

Atayer, Y., Tozkoparan, U. (2016). Sosyal ve liberal bilimlerde yeni yönelimler, Birinci Cilt, s. 171 ve 183.

Baykal, H. (2006). Acarlar longozu (sakarya) örneğinde korunan alanlarda eğitim ve bilinçlendirme araçlarının genel özellikleri. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi.

Bayram, U. (2024). Somut olmayan kültürel miras algısının somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin algı üzerine etkisi. Şırnak Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, yüksek lisans tezi.

Büyükkaragöz ve Çivi. (1994). Konya: Genel öğretim metotları.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri (2.Basım). Ankara: Pegem Akademi.

Çiçekçi, B. (2022). Kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği konusunda bir araştırma: Tirilye (Mudanya) örneği. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Bilecik.

Demirci, Ali. (2006). İstanbul: Coğrafya öğretiminde coğrafi sorgulama becerisinin geliştirilmesi ve kullanımı, Marmara Coğrafya Dergisi, s.72.

Doğanay, H. (2002). Coğrafya öğretim yöntemleri (ortaöğretim coğrafya eğitiminin esasları), Erzurum: Aktif Yayınevi, s. 147-173.

Doğanay, H. (1993). Coğrafya’da metodoloji. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınevi.

Doğaner, S. (1985). Turizmde doğanın önemi ve Türkiye’de doğayı koruma çalışmaları. İÜ Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni, 2(2): 117-124.

Efe, R. (1996-1997). Coğrafya’da yeni yaklaşımlar, coğrafya eğitiminde çağdaş metot ve teknikler, Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı:1, 135-150.

Erciyes, G. (2010). Öğretim yöntem teknikleri, Ş. Tan. (Editör). Öğretim ilke ve yöntemleri öğretim yöntem ve teknikleri kpss el kitabı, Altıncı baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s.253-374’deki makale

Erciyes, G. (2010). Sosyal ve liberal bilimlerde yeni yönelimler, Birinci Cilt, s. 174.

Erdem, S. (2024). Korunan alanlarda turizm faaliyetlerinin gelişimi ve etkileri üzerine bir araştırma: Büyükada (İstanbul) örneği. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, yüksek lisans tezi, Bilecik.

Tonyaloğlu, E. , Atak, K. ve Yılmaz, T. (2020). Korunan alanlarda bütüncül yönetim: Büyük Menderes Deltası ve bağlantılı sulak alan sistemi adlı makale çalışması, Turkish Journal of Forest Science, Cilt:4 , Sayı:2 , s. 282-301.

Eroğlu, S. (2014). Milli parklar kanununda belirlenen korunan alan metodolojisi adlı makale, s.86.

Garipağaoğlu, N. (2013). Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri. Marmara Coğrafya Dergisi(4), s. 13-30.

Gök, Y. & Girgin, M. (2001). Ortaöğretim coğrafya programında deney ve gezi-gözlemin önemi. Doğu Coğrafya Dergisi, 7(6), 61-73.

Göksu, U. (2022). Korunan alanlarda taşıma kapasitesi ve ziyaretçi memnuniyetinin belirlenmesi: Karagöl-Sahara Milli Parkı örneği, Artvin Çoruh Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Artvin.

Gümüş, E. , (2008). Yeni bir doğa kavramı: UNECSO jeoparklar çerçevesinde Çamlıdere (Ankara) fosil ormanı fizibilite çalışması adlı yüksek lisans tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gülersoy, A. E. (2013). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı:14 Doğal mirasın korunması açısından coğrafya (orta ve yükseköğretim) ve sosyal bilgiler (ortaokul) müfredat programlarının değerlendirilmesi adlı makale, s.315-354.

İzbrak, R. (1969). Coğrafi araştırma gezileri ve hazırlıkları, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Enstitüsü Yayını, Sayı:2, s.10.

Kıncal, R. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri (Ed., 4. Basım). Nobel Yayıncılık.

Koca, R. , Güney, İ. , Öncü, M. ve Somuncu, M. (2016). Korunan alanlarda etkili planlama ve sürdürülebilir alan yönetimi üzerine Kaçkar Dağları Milli Parkı'nın incelenmesi adlı bildiri. Tücaun Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, Ankara.

Köse, M. (2003). Bolu yöresinde milli parklar yasası kapsamında korunan alanların genel özellikleri ve yönetimi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek lisans tezi.

Küçükahmet, L. (2009). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.73.

Meydan, A. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde gezi gözlem ve doğa eğitimi.

Meydan, A. (2016). Sosyal ve liberal bilimlerde yeni yönelimler, Birinci Cilt, s. 173.

Taze, F. (2008). İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Korunan alanların hukuksal statüsü adlı yüksek lisans tezi.

Tozkoparan, U. (2013). Burdur ilindeki öğrencilerin gezi ve seyahat kültürüne yönelik düşünceleri, Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yüksek lisans tezi.

Oğurlu, İ. ve Aksan, Ő. (2010). Artvin: III. Ulusal Ormancılık (Biyolojik çeşitliliğin ülkemiz açısından önemi ve korunan doğal alan planlamalarına yansıtılması adlı ormancılık kongresi) kongresi, s. 107-114.

Olđun Güneş, N. (2019). Korunan doğal alanların rekreasyon potansiyelinin belirlenmesi: Bolu rneği. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, yüksek lisans tezi.

Ültay, E., Akyurt, H. Ve Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi adlı makale. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (10), s. 188-201.

YaŐar, Ő ve Gültekin, M. (2009). Sosyal bilgiler ğretiminde araç gereç kullanımı, , Cemil (Editör). Sosyal Bilgiler ğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Ankara: Pegem Akademi Yayınları, s. 310-341.

Yel, S. , Taşdemir, A. ve Yıldırım, K. (2008). Sosyal bilgilerde ğretim strateji, yöntem ve teknikleri, B. Tay ve A. Öcal. (Editörler). Özel ğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler ğretimi, Birinci Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, s. 38-86.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, R. , Yücel, C. ve Katırcıoğlu, G. (2023). Korunan alanların sürdürülebilirliğinde planlama ve yönetim:Kayseri, Sultan Sazlığı Planlama Dergisi, 33(2), s. 324-339.

Zor, M. (2014). Türkiye'nin sulak alanları, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (I), s.129.

FAYDALANILAN İNTERNET SİTELERİ

<https://www.wwf.org.tr/?10900/Korumazsak-kaybederiz>

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP>

<https://www.resmigazete.gov.tr>

<https://yalova.csb.gov.tr/tabiata-parki-milli-park-tabiata-aniti-tabiata-koruma-alanlarinin-belirlenmesi>

<http://www.surdurulebilirlik.gov.tr>

<https://acikders.ankara.edu.tr/mod>

<https://www.kulturelmiras.org/mirasa-bakis/miras-tanimlari-ve-kategorileri>

<https://webdosya.csb.gov.tr/db/tabiata/icerikler/1.5.2863-20190114141433.pdf>

<https://unesco.org.tr>

<https://csb.gov.tr/anit-agaclar-makale>

<https://www.trthaber.com/foto-galeri/turkiyenin-milli-parklari>

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/>

<https://www.meb.gov.tr>

<https://www.csb.gov.tr>

<https://www.mta.gov.tr>

<https://www.dogadernegi.org>

<https://mufredat.meb.gov.tr>

<https://icomos.org.tr>

<https://kvmgm.ktb.gov.tr>

EKLER

1)Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

2)Araştırma İzin Belgesi

**DOĞAL MİRASIN KORUNMASI AÇISINDAN KORUNAN ALANLARIN
ORTAÖĞRETİM COĞRAFYA MÜFREDATINDA KULLANIMININ
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Aşkın ÖZKAN

**Doğal Mirasın Korunması Açısından Korunan Alanların Ortaöğretim Coğrafya
Müfredatında Kullanımının Değerlendirilmesi**

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz:
2. Yaşınız:
3. Meslekte Kaçınıcı Yılıınız:
4. Mezun Olduğunuz Üniversite Lisans:

Var ise Yüksek Lisans:

Var ise Doktora:

5. Çalıştığınız Lise türü:
6. Daha önce ziyaret ettiğiniz korunan alanlar nerelerdir?

Korunan Alanların Coğrafya Öğretiminde Kullanılması

1. Size göre korunan alan nedir?
2. Size göre korunan bir alanda bulunması gereken özellikler neler olmalı?

3. Adana'da bildiğiniz korunan alanlar hangi özelliklerine göre korunmaktadır?
4. Korunan alanlar coğrafya dersinde nasıl değerlendirilebilir?
5. Coğrafya dersi öğretim programı açısından korunan alanların programın hedefleri ile yeterli derecesi size göre nasıldır?
6. Coğrafya dersi öğretim programımızda korunan alanlarla ilişkili gördüğünüz amaçları işlerken hangi yöntem tekniklerden faydalanıyorsunuz ?
7. Size göre coğrafya öğretim programındaki korunan alanlarla ilişkili amaçları işlerken öğrencilerde yeterli ilgiyi oluşturabiliyor musunuz?
8. Doğal mirasın korunması açısından programda korunan alanlarla ilgili kazanımlar çerçevesinde korunan alanlarda ne gibi etkinlikler gerçekleştiriyorsunuz?
9. Korunan alanlarda gerçekleştirdiğiniz etkinliklerle öğrencilerde hangi yetkinlik, beceri ve değeri kazandırabiliyorsunuz?

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98258552-604.01.01-100297986
Konu : Araştırma Zinciri- Akin ÖZKAN

05.04.2024

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenciler Daire Başkanlığı)

İlgili: a) 25.03.2024 tarih ve E-48178250-300-487742 sayılı yazınız.

b) Müdürlük Makamınının 05.04.2024 tarih ve E-98258552-20-100248282 Sayılı Onayı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 22830801947 numaralı öğrencisi Akin ÖZKAN, "Doğal Mirasın Korunması Açısından Korunan Alanların Ortaöğretim Coğrafya Müfredatında Kullanımının Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasını ilgili(a) yazınızın ekindeki listede bahsi geçen ilçemizdeki okullarda uygulama yapmak istediği ile ilgili ilgili (b) olur ekte gönderilmiştir.

2020/2 Nolu Millî Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama Zinciri Genelgesi 28. Maddesi gereği; Bilimsel Araştırma sonuç raporunun ya da Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında arşivlenmesine izin verildiğine dair tez sonuç linkinin çalışmaya bitiminden itibaren 30 gün içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Hasan TEVKE
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- Onay Örneği (1 Sayfa).

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98258552-20-100248282
Konu : Araştırma Zinisi (Akin ÖZKAN)

05.04.2024

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

İlgili : Necmettin Erbakan Üniversitesi'nin 25/03/2024 tarih ve E-48178250-300-487742 sayılı yazısı.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 22830801947 numaralı öğrencisi AKIN ÖZKAN, "Diyadin Mirasın Korunması Açısından Korunan Alanların Ortaöğretim Coğrafya Müfredatında Kullanımının Değerlendirilmesi" konulu tez çalışmasını ekli listede bahsi geçen okullarda uygulama yapmak istediği ile ilgili ilgili yazı ekte sunulmuştur.

Söz konusu uygulama çalışmasının, ilimiz İl Araştırma Değerlendirme Komisyonu'nun **05/04/2024** tarihli "**Uygundur**" raporu doğrultusunda, 2020/2 nolu Millî Eğitim Bakanlığı İl Araştırma Zinileri Genelgesine göre uygulanmasında bir sakınca olmadığı ilubemimizce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ahmet İKİLİ
Bölge Müdürü

OLUR
Hasan TEVKE
İl Millî Eğitim Müdürü